

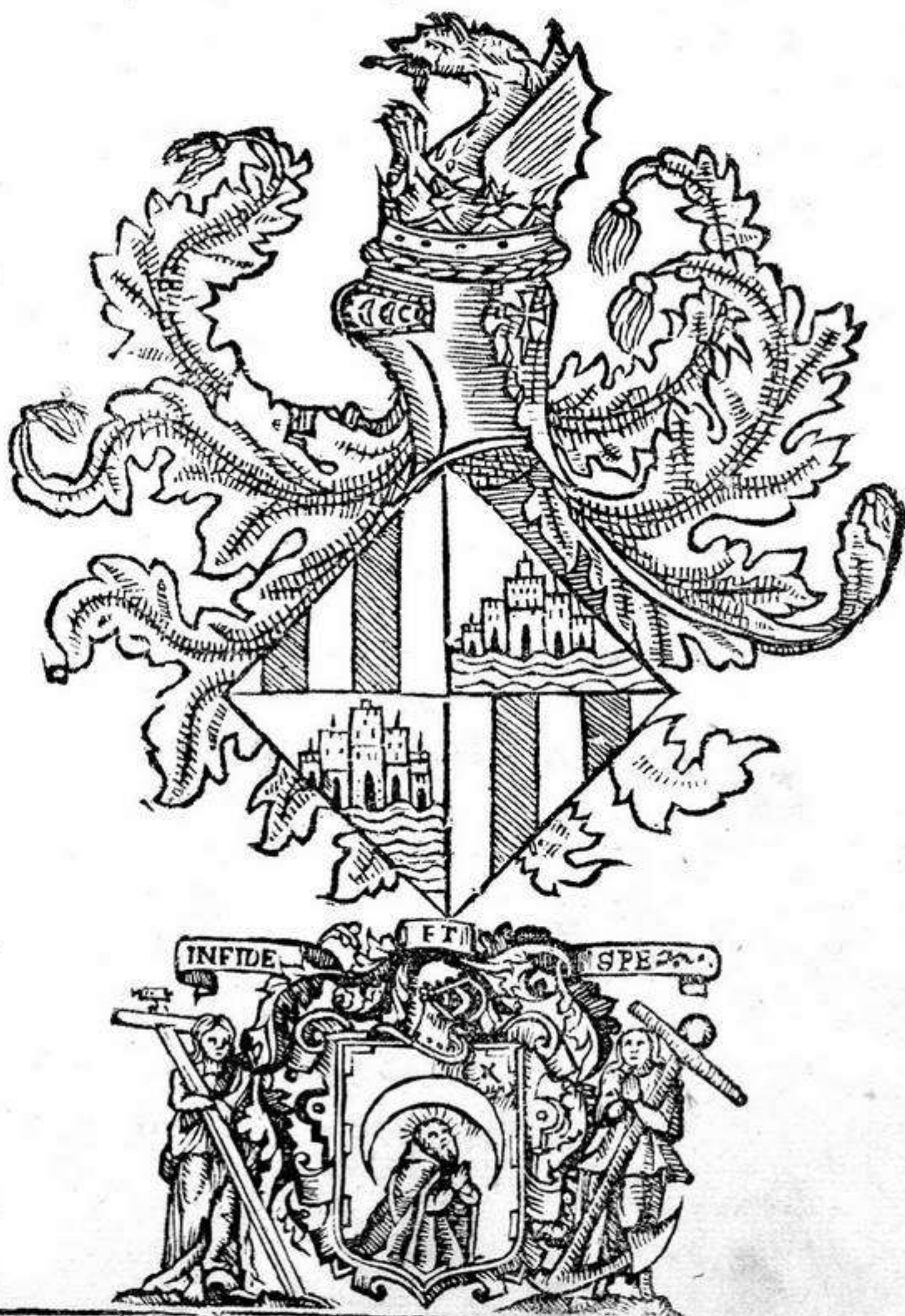
MEMORIALE
COLLATIO-
NIS, SEV COMPRO-
BATIONIS CENTVM ARTICVLORVM

LVLLIANORVM PER F. NICOLAVM EIMERIC IN
suo olim Directorio compilatorum, factæ cum

ipsis archetypis libris Magistri

Raimundi Lulli,

*Per Consules Iuratos Regni Balearum, iuxta mandata accepta a Sacra Congregatione
Patrũ Cardinalium Sanctæ Generalis Inquisitionis Romanæ, nec non & Legati Regis His-
paniarũ Romæ residentis: quorum recentiores litteræ, datæ ad
Consules Baleares, sequenti folio
describuntur.*

ALLI MOLTO

^{RI.} ILL ^{RI.} SS. ^{RI.} LI SS. GIVRA
TI DIL REGNO DI
MAIORICA.

 ^{TRI.} O LTO ^{RI.} ILL ^{TA.} SS. La S.
di N. S. à pieghiere fatte à nome
dille SS. VV. s'è degnata di
commettere la rivisione de libri,
& Opere del G. Raimondo
Lullo, & particolarmente di que
lli che vengono notati, & censura-
ti dall'Eimerico. Pero con questa
le fo sapere, che elle siano contente mandar quanto
prima i libri, & compositioni ben conditionate, & fida-
tamente: accio si possano vedere con la debita diligen-
za, & accelerateza se contengono dottrina erronea, &
degnata di censura: & poi pigliare quella resolutione, che
converrà di ragione, & alle SS. VV. con cio me offero,
& raccomando. Di Roma alli. 14. di Settembre. 1612.

Delle SS. VV. Molto Sc.^{tore.}

Per Ser.^{le.}

P. Cardinale Arigone.

A 2.

RES.

A LOS SEÑORES SYNDICOS DEL REYNO DE MA- LLORCA.

EL PADRE Fray Antonio Busquets, Diffinidor de esta Provincia, que me dio los dias passados la carta de VV.^{as.} SS.^{as.} ha acudido aqui con particular cuidado, y diligencia, á procurar la Canonizacion del Beato Martyr Raimundo Lullo ; de manera, que los Señores Cardenales de la Congregacion estan bien dispuestos. Y porque para que se trate desto con el fervor que es razon; conviene que V.^{as.} SS.^{as.} mande embiar los veinte libros que la Sacra Congregacion pide. Y assi espero que lo haran VV.^{as.} SS.^{as.} como desseo. De Roma a 11. de Setiembre. 1612.

El Conde de Castro.

Delle S.^{s.} V. V. Mollo Sc.^{to}

Per Sc.^{to}

P. Cardinale Arizone

A 2.

^{Mo.}
**ILLACRE-
VEREN. D. D. PE-**

TRODE ARIGONE, PRESBYTERO. S. R.

ECCLESIAE CARDINALI, CVM CETERIS

Collegis, in uniuersa Rep. Christiana aduersus haeret.

prauitat. Generalib. Inquisitoribus à Sancta

Sede Apostolica specialiter

deputatis,

Consules Iurati Regni Balearium.

SERIVS omnino, quā vota nostra
postulabant; aliquando tamen, ad Do-
minationes V V. Illustrissi. per Syn-
dicum nostrum, eos libros transmitti-
mus, quos, in precedentibus literis ad
nos datis, Dominationes Vestra Illustris-
sima requirunt. Cunctationis causa,
non pauca, neque unius generis exti-
tere: sed, planè multiplices, & inter se, mirè contraria. Quam-
quam in iis, caput fuit, difficulter admodum inueniri potuisse
libros omnes, quos Frater Nicolaus Eimeric in suo Directo-
rio nominat. Ex quo siquidem pendet hac lis in Romana Cu-
ria coram Sanctissimo, transmissi sunt istuc iam aliquoties iudē
libri, magna diligentia conquisiti. Accessit eò, quòd amulipsi
& osores Lulliana Doctrina, captata frequenter occasione, cu-
rarunt, ut horum nomina librorum recenserentur; & ipsorū
domini, codices deponerent penes huius ciuitatis Episcopos:
quorum, vel per obitum, vel per novam promotionem, inter-
iecta migratio, dici vix potest quantam fenestram ad colla-
psionem, & iacturam horum codicum patefecerit. Nec defuit
nuper

nuper, qui Inquisitoris Officio functus, prius quã ex hac provin-
cia decederet, binas arcas his libris referferit, & extra hanc Insu-
lam foras ablegarit. Sed illud mirabilius videatur, quod stu-
diosiores Doctrina Lulliana, ceteris in nationibus habitantes,
iacturam hanc librorum Lullianorum, nihil minus agentes,
ipsi auxerunt: dum idemidem hos, aut illos codices hinc
sibi per amicos mittendos efflagitant; ut ipsorum lectione, &
usu fruantur. Cumq; tam multis abhinc annis hac opera
non imprimantur, in pauca necessario redacta sunt. Deniq;
singulari Dei providentia factum est, ut hac in presentia re-
perta sint, qua transmittimus. Quam etiam ob causam, consul-
tius fore putavimus, ex prototypis, qua penes nos manent, hac
exempla authentica, atque sigillata, describenda curare, qua
transmittuntur. Ne funditus horum librorum memoria inter-
ciperetur, & omninò periret. Atque, ut tantisper laborem
huiusmodi, conferendi libros Lullianos cum Eimericanis Arti-
culis (quantum est situm in nobis, & licet) minueremus; unã
mittimus ad Dominationes Vestras Illustrissimas brevem
hanc Collationem, sive Comprobationem, aut Memoriale: cui
faciendo, vel in primis adhibendos curavimus viros Theolo-
gos, doctrina praesidiis, industria, ac maturitate satis perspe-
ctos; & in Lullianis operibus diu, multumq; versatos. Cetera,
per Admodum Reverendũ Patrem Guardianũ, Fr. Antoniũ
Busquets, huius Regni Maioricarum Syndicum, fusius expo-
nenda, atque expedienda speramus. Palma Balearum die
Mensis Anni. 1614.

Iohannes Vivot, Ordinis Militaris

Hieronymus Caldes, Civis Militaris

Omphrius Font, & Monternes, Civis Militaris

Barptolemaus Malferit, Mercatorii Ordinis,

Jacobus Amer, Mercatorii ordinis,

Hieronymus Nicolau, Fabrilis ordinis,

Consules Iurati Regni Maioricarum.

Exurge; & intende iudicio meo, Deus meus;

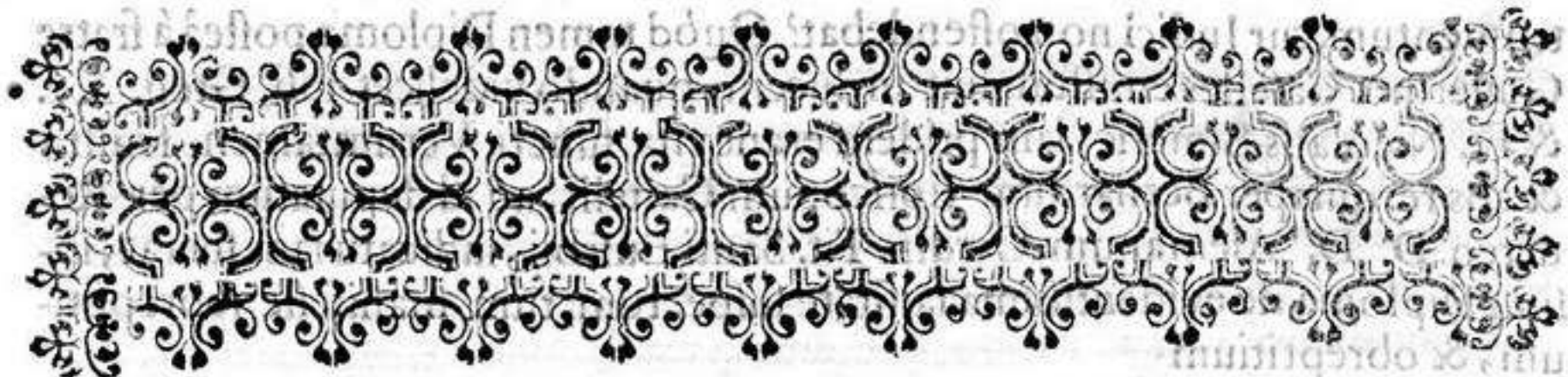

& Dominus meus, in castris meis. Psal. 34.

Exurge; & intende iudicio meo, Deus meus,

& Dominus meus, in causam meam. Psal. 34.

EIMERICI

PRÆLUDIVM.

ERAT ER Nicolaus Eimeric (vulgò receptus auctor Directorii Inquisitorum) in secunda parte Directorii q. 9. n. 5. ita habet: postea Dñs Papa Greg. XI. in Consistorio, etiã de Consilio fratru interdixit, & condemnauit doctrinam eiusdem Raymundi Lulli Catalani Mercatoris, de ciuitate Maioricarũ oriundi, laici, phantastici, imperiti, qui quamplures libros ediderat in vulgari Catalanico: quia totaliter Grammaticam ignorabat. Quæ doctrina erat plurimũ divulgata. Quam creditur habuisse à diabolo: cum eam non habuerit ab homine, nec humano studio: nec à Deo, cum Deus non sit doctor hæresum, nec errorum. Licet ipse Raymundus asserat in libris suis, quòd eam habuit in quodã monte à Christo, qui sibi (ut dixit) apparuit crucifixus. Qui putatur fuisse diabolus, non Christus.

Præludii fundamentum in lucem eruitur.

ETSI nostrũ non est, maledictis maledicta refellere: & in fine Memorialis huius, ad Art. 100. & ultimum, veritas huius historiæ simpliciter enarratur: interim nõ est extra causam, indicare quod Doctor Antonius Belver, egregius Lullicæ Doctrinæ propugnator, respondens ad primam partem præludij Eimerici, demonstrat, totam hanc fabulam, Eimerico additam, comentitiam factamq; fuisse. Primo, quia viginti voluminum, quæ damnantur in eo Diplomate, ne nomina quidem exprimuntur, 2. damnantur ibidem articuli plusquam ducenti: neque item exprimuntur. 3. non eorum certus definitur numerus. 4. stylus ipse valde est à Pontificia consuetudine, gravitate, & Maiestate alienus. Id ipsum ostenditur per *Sententiam diffinitiuam in favorem Lullianæ doctrinæ*, iuris ordine, & Apostolica auctoritate latam: quæ edita per Orbem circũfertur, vt observat ipse Belver ex actis Leonardi Card. qui in hac causa Iudex fuit Apostolicus, & Apostolica auctoritate fungens. Deinde, petiitum fuit (inquit) ab Antonio Riera Lullianæ partis doctrinæ defensore, vt iudicis iussu in Regestis, Gregorii XI. Diploma perquireretur, Eimerico præsente, & vidente: & quidem iussu fuit ab ipso Iudice, nec fuit inventũ quãvis diligentissimè perquisitum. Si Eimericus autenticum habebat instru-

A

mentum

trumentum, cur Iudici non ostendebat? Quod tamen Diploma postea à fratre Guilermo Caselles emissum fuit in lucem, quando videlicet ipsi, Greg. XI. & Fr. Nicolaus Eimeric, iam pridem erant vita functi. Verumtamen, frustra & abs re: quia per Bernardum Episcopum Castelli, ad id deputatum per Reneren. D. D. Alemanum Cardin. Tit. Santi Eusebii, indicatū iam fuerat, ipsum Diploma de evidentissima falsitate suspectum, tum manifeste subreptitium, & obreptitium.

Quod autem additur à posteris Eimerici, de Indice Pauli II II. non est contra Lullum. Index enim ipse nominat conditionaliter Raimundi opera; si qua videlicet essent per Grego. XI. condemnata. Gregorius autem nulla condemnavit: ut patet ex dictis.

Expendit statim ipse Belver puritatem Lullianæ Doctrinæ à causis internis, atque externis, notisque aliis; & in eius comendatioe, Approbationem addit Parisiensis Academiae, factam Anno. 1309. & testimonia Philippi Francorū Regis, Veronæ Anno. 1310. Petri Regis Aragonum. 1369. Valentiae: Martini Regis Arago. Casaraugustæ. 1399. Alphonsi Reg. Arag. Casaraugustæ 1425. Eiusdem, Neapoli 1449: Ferdinandi Reg. Catho. Casaraug. 1503. Caroli. V. Imper. semper Augusti, Hispali, 1526. Philippi I I. Reg. C. 1578. Deniq; testimonia virorum doctissimorum, lectu dignissima, praesertim à praesentibus Iudicibus, ante quos lis adhuc pendet.

Articulus 1. apud Nicolaum Eimericum.

Quod Deus habeat plures essentias. In libr. de Philosophia Amoris.

Articu. 1. apud Raimundum Lullum.

Raimundus (ait Belver) ubique catholicum dogma de essentiae Divinae unitate, & hypostasum Triade docuit: toto nixu propugnavit, pecuniis, verbis, scriptis, vigiliis, laboribus, modisque omnibus, ac tandem proprio sanguine. Vix enim reperire fit eius opusculū, in quo hoc non agat, differat, & ratiocinetur. Adferā, (inquit) ex innumeris, loca aliqua; & nisi lectori molestū esset, evolvere supra trecenta Lulli opera, & ea diversa, quae apud nos extant, congererem locorū myriadas, etc. Colligo centum, ex operibus excusis etc. quae statim Belver ipse subiungit.

Respondetur ergo; iam olim Eimerico satisfactum fuisse abunde. 19. Maii 1386, per Bernardum Ermengaudi, Dominicanum, in Regnis Aragonum Provinciale, & in Fidei negociis Inquisitorem; qui, una & eruditissimi Theologi, Dominicani, & Franciscani de praedicto articulo censuere: *Noverint. &c.* Sententia haud semel extat typis excusa: veluti olim Valentiae Anno Dñi. 1510. & nuper, Palmae Balearium Anno. 1604. & vulgò circum fertur. Adhibentur praeterea a Belver Eimerico sex solutiones. Sed satis sit audire Lulli verba; quae Eimericus plane nō citat, habentur autē in archetypo, de Philosoph. Amoris, vernaculo, cap. antepænult. *De Deu, & damor statim initio: fol. 261. pa. 2 Questio. Granea damor (dix lamich) en mon amat a moltes essencies? Solutio: Amich*

• *Amich* (dix granea damor) en las definicions cōpostes al meu deè capitol, es significat quel amich estan lligat ab son amat per una essència de amdos, que nos poden de partir. Latine habentur, rub. 9 2. fol. 1 6 4. in questionib. de Deo, & amore: *Quæstio: Magnitudo amoris* (dixit amicus) sunt ne plures essentia in amato meo? cui respondit magnitudo amoris; in decimo meo capitulo de diffinitionibus cōpositis, significatū est, quod amicus tantū ligatus est cum suo amato per unam essentiam amborū, quod ad invicem separari non possunt. Num Eimericus, quæstionis interrogationē pro affirmatione accepit? Legatur totum hoc caput (ut omittantur alia) & apparebit sana, & catholica Lulli mens. Sermo autem est ibi, non tam de unitate essentia; quā de unitate consensus, sive amoris. Quomodo dixit Paulus: *Qui autem adhæret Deo; unus spiritus* &c. 1. ad Corin. 6.

Articulus 2. apud Eimericum.

Quod in Divinis, essentia non est ociosa, sed essentiat, & naturificat, bonitas bonificat, & æternitas æternificat. In lib. de centū Dei Nominib. & in lib. Sent. q. 2.

Articulus 2. apud Lullum.

Verba Raymundi, sunt hæc, lib. de Centū Dei Nom. sub nomine ò essentia fol. 2 7 5. col. 2.

*Tu, Essencia, estas sens ociositat
De bonitat, infinitat, eternitat,
De essenciant, essenciar, essenciat.
Si tu, Essencia, fosses sens essenciar,
Bona è gran fores en ton amar;
E, no bona, ne gran, en substanciar.*

Latine, *Tu Essentia, sine ocio es Bonitatis, Infinitatis, eternitatis, essentiantis, essentiare, essentiat. Si tu, Essentia, sine essentiare esses; Bona & magna esses in amore tuo; sed non bona, nec magna in substantiarè.*

Liber 1. Sentent. q. 2. cap. 2. fol. 4. pag. 2. ita habet: *Et quia Deitas est idem cum sua natura, quælibet ratio suum actum requirit determinatum; sicut bonitas, quæ naturaliter requirit suum bonificare, & magnitudo suum magnificare &c. cum omnis natura actum requirat, & finem quare est, ut non sit frustra & ociosa. Sicut essentia, quæ subiectum requirit in quo existere possit &c. Sicut elementum se habet ad elementandum; planta, ad vegetandum, sensitiva, ad sentiendum; intellectiva, ad intelligendum; leo, ad leonificandum; homo ad homificandum; sic & multo plus, Divina natura se habet ad naturandum; & Deitas, ad deificandum; & unitas, ad unificandum.*

Pro germano sensu huius art. expendantur hæc Lulli verba in prolog. Artis Inventivæ: Et quoniam ita est, quod existentia, & operationes rerum de quibus intenditur; vehementiores res, atq; plures sunt in se ipsis, quā eorum similitudines in intellectu: et ipsæ similitudines, maiores, & ampliores sunt in intellectu, quā in sermonibus, earum significata. Magna est ergo distantia significata

4
significatorum, à rebus suis. Ea propter, nos fingere verba licet, propter significatorum paucitatem: & de vi, & de necessitate artis, aliquoties inusitata verba proferre, velut infra patebit. Et, ut etiam maiora significata, & minus à rebus suis distantia exprimamus; verba quandoque transumimus: & quod est proprium alicuius rei; propter expressionem maioris sententiæ, alteri attribuiamus: ut infra patebit. Et cum dicitur: Bonitas, bonificat, magnitudo, magnificat, &c. huiusmodi. Quia, quod est proprium suppositi boni, scilicet bonificat, &c. huiusmodi. Quia, quod est proprium suppositi boni, scilicet bonificat; attribuiamus bonitati, propter quam ipsum bonum bonificat: ut vehementius exprimamus, quod bonum, propter bonitatem suam bonificat: & magnum, propter magnitudinem suam magnificat. Sicut, cum dicitur: finis movet efficientem ad bonum; hoc est dictum, quod efficiens, propter finem bonum se movet ad bonificandum, et si de rebus creatis improprie loqui nos oportet (ut iam dictum est) multo minus igitur de Deo proprie loqui possumus. Quoniam, cum immensa sit in omnibus perfectionibus eius existentia; quid est quod de illo bene proprie significata nostra repræsentare possint? His autem de rebus devote supplicamus accedentibus ad hanc artem, seu studentibus in eadem; quatenus ardore scientificæ caritatis moti, in impropriis dictis nostris (si forte in ea inciderimus) ad partem tutiorem attendant: & non ad ea, quæ dicere videmur: sed secundum quæ dicere intendimus, condescendant. Aut si forte falsam inducimus conclusionem, hunc imperitiæ nostræ errorem impendant. Quoniam, si ignoranter artifex errat; non est attribuendum ipsi arti; cum ipsa ars sit necessaria, ut de necessitate intendimus declarare. Et adhuc, etiā si nimia nostrorum sermonum improprietas (ut loquamur sententiosius) vel nostri ingenii, aut etiam translationis insufficientia, aliquem errorem contra sanctam Fidē Catholicam prætere videatur: correctionem Ecclesiæ Romæ. sacro sanctæ suppliciter imploramus. Quoniā, non ratione artis, seu artificii, sed ratione ignorantiae errare contingit. Aliquoties enim contra nos met dicere videmur, infra tamen manifestatur, quod non contradicimus nobis. Hactenus Lullus, in Prol. Art. Inuent.

Quæ; pro verborum novitate, & doctrinæ integritate hoc ipso loco sapienter disputat Anton. Belver in sua Apologia; digna omnino sunt, quæ legantur.

Articulus 3. apud Eimericum.

Quod sicut leo se habet ad leonificandum; & homo ad hominificandum; sic, & multo plus, divina natura se habet ad naturificandum; & divinitas, ad divinificandum. In lib. sup. 1. sent. q. 2.

Articulus 4. apud Eimericum.

Quod, sicut divina natura requirit agere intrinsecè, scilicet, naturare; sic sua bonitas requirit bonificare; æternitas, æternificare; & sic de alijs; cum sint cum ipsa natura unum numero. ibidem.

Articulus 5. apud Eimericum.

Quod

5

Quod sicut Deus naturale habet intelligere, & amare intrinsecè: ita intrinsecè habet naturale bonificare, æternificare, possificare, & virtui-
ficare. In lib. sup. 1. Sent. & in lib. de Centum Dei nominibus.

Articulus 4. & 5. apud Lullum.

Dixerat Eimericus; se, brevitati studentem; noluisse, ex plusquingentis articulis, adferre nisi, Centum. Hic autem, ex uno articulo, quatuor facit. Secundus enim, tertius, quartus, & quintus, æquipollent. Deinde, loca, non integra, sed truncata citat. In 3. articulo; nihil est, quod nō exhibitum sit in secundo; in quo, verba Raimundi reddidimus fidelius, quàm ab ipso Eimerico reddantur. Idem de 4. articulo dicimus, & de quinto. Cuius verba reperiuntur In lib. 1. Sent. q. 6. cap. 6. fol. 7. pag. 2. *Vnde sequitur* (inquit) *quod sicut Deus naturale habet intelligere, & amare intrinsecè; ita habet intrinsecè bonificare, magnificare, æternificare, possificare, virtuiificare, verificare, glorificare, & perficere.* In libr. de Centum Dei nomi. nihil tale reperitur.

Articulus 6. apud Eimericum.

Quod quia non est altera æternitas, nisi Dei, oportet, quod substantia se habeat ut suppositum æternans; ut de se ipsa producat æternum bonum. In libr. de Contempla.

Articulus 6. apud Lullum.

Quod pace dixerim Eimerici; in lib. Contempl. non reperitur hic articulus: sed in libro Arboris Sciētiae, in Arb. Divin. cap. de Paternitate Divinali, fol. 98. his verbis: *Et quia alia æternitas non est, sed tantummodo æternitas Dei: oportet, quod substantia se habeat ut suppositum æternans, quod de se ipso bonum æternum producat.* Hac doctrina refellit Lullus, & eos, qui duas æternitates ponebant, nempe Dei, & Orbis; & eos qui personarum pluralitatem in Deo non agnoscebant. Antonius Belver, hoc loco articulum expendit, & probat: nec abs re de Eimerico conqueritur.

Articulus 7. apud Eimericum.

Quod in Divinis est dare commune suppositum, quod respondet secundum suam naturam rationibus Divinis in producendo bonum. In lib. Contempl. pluribus locis, & in lib. Arb. Scient.

Articulus 7. apud Lullum.

Raimundus in Arb. Divinali. cap. de Paternitate Divinali fol. 98. col. 2. *Sicut omnes rationes se habent ad Deum secundum eorum naturam, & commune suppositum secundum suam naturam respondet illis rationibus in producendo bonum*

B

do bonum; respondent omnes rationes ad producendum bonum. Paulo infra idem repetit, duobus in locis ibi designatis. Et in quæst. Bracarum fol. 145. col. 2. *De quæst. personæ Filii*, hæc habet: *Quomodo Pater est commune suppositum? Solutio: Pater, in quantum est Pater ex natura, est suppositum singulare: & in quantum respondet, in producendo suum Filium, omnibus suis rationibus; est suppositum commune; quod, de omnibus. & cum omnibus suis rationibus, & per omnes suas rationes, Filium producit.*

Vox, *suppositum*, in Lulliana Schola, homonyma est. Sumitur enim, vel proprie, pro individuo incommunicabili: in qua significatione excludit universa, partes, & accidentia, quicquid sustentatur, & est multis commune: vel improprie, & translatitæ; quomodo idem valet, quod sub alio positum, quod aliud sustentat. Et tribuitur toti, quod est sub partibus, easque sustentat. Sic sumitur in Arb. Humanal. cap. de Intellectu: Intellectus (inquit) est pars substantialis Animæ Rationalis: & eius essentia est intelligentia: & est Ens, in quantum est suppositum de concretis essentialibus plenum; quæ sunt, intellectivum, intelligibile, & intelligere. Hic *Suppositum*, totum sonat sub suis concretis.

Item in Chao. cap. De Essentia Chaos, ita habetur: Ignificativum est forma activa: & proprium passivum, ignificabile: ignificare verò, est actus: sed ignificatum, est totum *suppositum*, completum in natura ignitatis. En ubi *Suppositum*, perinde valet, ac totum sub suis partibus. Tribuitur deinde, subiecto, quod est velut præjacens massa, unde nonnulla originem, & materiâ ducunt. Hoc pacto, Chaos elementare, *suppositum* nominatur: seminarium scilicet, hyle, ac sinus mixtorum. Hac de re in Chao, cap. De esse Chaos, his verbis scribit ipse Lullus: Ex his autem, Forma, & Materia resultat unum Ens, unum esse, unum *suppositum*, quod Chaos nominamus. Et huius rationem reddendo, subjungit: Huius siquidem Chaos est illud subiectum, in quo, & de quo sunt omnia entia naturalia. Tribuitur denique, ipsi concreto, quod est sub abstracto, & rationibus suis. Et in hoc significatu, Deus, qui est Deitatis concretum; *Suppositum* appellatur: latè scilicet, & translattè sumto vocabulo. Fit de eo mentio in Arb. Divinal. cap. de Filiatione fol. 98. col. 3. *Commune suppositum* dupliciter respondet, ratione bonitatis: quoniam, per unum modum se habet ad agens; & per alium, ad patiens. Et, ne ansam erroris, quis caperet; proximo cap. præmonuerat, quid sibi vellet *commune suppositum*; inquit fol. 98. col. 2. *Et commune suppositum, quod est Deus.* Quod si quis dicat, proclive esse ad lapsum, nomina sumere ita ad libitum: respondebit Lullus, nihil hinc emanare periculi; cum constet de sensu Catholico, deque significationis acceptione. Nam si *suppositum*, proprie sumatur; tunc, *suppositum commune*, Patri accommodatur: & appellatur *commune*, comparatione ad rationes omnes, quibus ex æquo respondet ita, ut id dicatur *suppositum*, quod bonitati, magnitudini, æternitati respondet, producendo bonum; magnum, æternum, & ob id, est *commune*. Si autem improprie sumatur, ut lumi videtur in capite de Filiatione; tunc, Deus, *suppositum* dicitur. Et appellatur *suppositum*, comparatione ad rationes: *commune* autem, comparatione ad personas.

Verum enim, Lullus, ubique clamat, docet atque demonstrat, tria esse tantum in Deo *supposita*; non plura, nec pauciora. Vt, in Arb. Apostol. cap. de Num. Divinal. ternali: in Apostrophe cap. quod in Divinis sint tantum tres personæ
Divinæ

• Divinae: In lib. de Quinq; Sapient. per omnia capita primæ partis. In Disputa-
tione Homeri Saraceni, fere per omnia capita. In lib. 1. Contempl. per multa
capita, & alibi semper eandem Doctrinam Catholicam tenet. Cum igitur Lul-
lus ubique doceat, tria dumtaxat in Deo esse *supposita*; nusquam, quatuor;
rationi consentaneum non est, ex vocula illa, *Communis suppositi*, velle qua-
tuor in Deo *supposita* colligere.

Denique notandum est, Lullum, quod in Arbore Scientiæ *commune suppo-
situm* vocat; in Compendio Artis Demonstrativæ; (ut omnē tolleret ambigui-
tatem) *suppositum essentiale* appellare, laxè sumendo nomen *suppositi*: Memo-
ria recolens (inquit) Intellectus intelligens, & Voluntas diligens, speculando
attingunt Deum esse *suppositum essentiale*, indistinctum in tribus *suppositis* per-
sonalibus; in quolibet, totum; quolibet eorum existente distincto ab alio, ra-
tione *suppositi personalis*, non autem, *essentialis*; cum cuiuslibet eorum una
sit Deitas.

Articulus 8. apud Nicolaum Eimericum.

IN Divinis, sunt tres personæ, & nō plures, nec pauciores; scilicet, uniens,
unibilis, & unire; Deificans, Deificabilis, & Deificare, æternificans æternifi-
cabilis, & æternificare. Lib. de Septem Arborib.

Articulus. 8. apud Raimundum Lullum.

RE peritur hic arti. in Arbore Apostolic. cap. *de pluralitate Dei* fol. 62. per
totum. Velut, ubi ait: & illa tria sunt, uniens, unibilis, & unire. Et postea:
nō potest sine distinctione Deificantis, Deificabilis, & Deificare, &c. Prior
pars articuli reperitur in eadem Arbore fol. 63. sub his verbis; *modò volumus
probare, quòd personæ pauciores esse non possunt, nec plures tribus, &c.* Idem
repetit fol. 64. Altera pars reperitur etiam in Arbore Divinali. *De nume-
ro ternali Divinali*, fol. 99. col. 2. *Et sicut oportet quòd sint tres personæ, & non mi-
nus; ratione bonitatis; ita oportet quòd sint tres, & non minus; ratione magnitudi-
nis.* Et paulo post: *Et hoc idem, de æternitate; quæ non posset esse magna, sine essen-
tiali æternificante, æternificabili, & æternificare.* In quibus vocibus, nihil, præ-
ter vocum novitatem, notare potuit Eimericus: quæ novitas, cuilibet Scholæ,
& Sanctis Patribus, familiaris est: quæ pariter usus est Lullus; primò, ob ma-
nuductionem, ex tribus naturæ creatæ relatis deductam: secundo, ob pro-
ductionē, quam ea verba ex vi sermonis exprimunt: tertio, propter recessum
ab omni crassitie, quæ ex aliis suboriri cuipiam posset. Ex his enim nulla po-
test patere rima, qua rudes quid rude, & corporeū, per ea, de Deo cogitent.
Præterea, ob Mahumetanorum aures; qui, cum primum de Patre, Filio, &
Spiritu Sancto sermonem audiunt; obturant aures. Quid ergo flagitii, ea, quæ
ad Divinas Personas aptissime competunt vocabula; efformasse? Sed, duriora
sunt, inquiunt. Haud ita esset; si consuetudinis vis adesset.

ARTI-

Articulus 9. apud Eimericum.

IN Divinis, deificativus, bonificativus, & æternificativus, virtuificativus, possificativus, & in amore intellectivus est Pater, Deificabilis, bonificabilis, æternificabilis, virtuificabilis, possificabilis, & in amore intelligibilis est Filius. Sed deificare, bonificare, æternificare, virtuificare, possificare, & in amore intelligere est Spiritus Sanctus. In lib. de Centum Dei nom. & in libr. de 7. Arborib.

Articulus 9. apud Lullum.

ALiter scripsit Lullus in arb. Apost. cap. de num. ternali, fol. 63. & 99. *Sunt ergo in bonitate tres, & non plus, neq; minus, & hoc idem, in æternitate, & in aliis formis. Et est bonificativus, magnificativus, æternificativus, possificativus, & intellectivus; & in amore amativus: qui est Pater. Et bonificabilis, magnificabilis, æternificabilis, & intelligibilis, & in amore amabilis: qui est Filius. In quo amore, amare, est Spiritus Sanctus: qui est bonificare, magnificare, æternificare, possificare, & intelligere. In quibus verbis, duo corrumpit Eimericus: tertium, corrumpit simul, & demutavit. Lullus ait; in amore amativus; Eimericus corrumpit: in amore intellectivus. Lullus ait: in amore amabilis; Eimericus corrumpit: in amore intelligibilis; Lullus ait: in amore, amare, est Spiritus Sanctus; Eimericus corrumpit & demutavit, in amore, & intelligere, est Spiritus Sanctus. In lib. de Centum Dei nominib. nihil tale reperitur. Aut, indicet ipse Interpres Eimerici.*

Articulus 10. apud Eimericum.

Essentia, & natura Dei Patris, generat Filium. In libr. de Centum Dei nominib. & lib. de 300. Proverb.

Articulus 10. apud Lullum.

Nihil tale reperitur in locis citatis. Lullus autē, ubique docet, in Divinis personis unam prorsus, & indivisam modis omnibus esse essentiam: ubiq; docet, fieri non posse, ut idem se ipsum producat. Vnde, necessario sequitur, quod essentia, neq; producit, neq; producitur. Nam, lib. de Quinq; Sapient. cap. 36. suppositi (inquit) est habere actum; non, essentia. Et in Compēdio Artis demonstrativæ cap. de prima parte A: Hic intelligendum, quando dicimus bonitatem bonificare; & magnitudinem, magnificare; hoc dicimus, ratione suppositi; id est, quod Pater, generando, communicat Filio quicquid habet; & ideo attingitur conditio finaliter sub ratione bonitatis; scilicet, sub ratione suppositi boni personalis; hæc autem conditio est agere bonum. Et ibidem. 1. parte figuræ Theologicæ: Divina essentia, ratione sui, non est conditionata agere; cum sit communis producenti & producto. Et alibi sæpe.

Hæc

- Nec est quòd objiciat quispiam, verba ex cap. 43. lib. de Quinq; Sapient. In quantum Deitas ipsa tota per unum modum est in Patre, scilicet, ut produ- cens; per alium modum, in Filio, scilicet ut producta; per aliū, in Spiritu San- cto scilicet, ut in utroq; spirata. Sequitur necessario, quòd Pater sit Deus; Fi- lius, Deus; Spiritus Sanctus, Deus; cū quilibet istorum, sit tota Deitas. Licet mo- dus existendi alius sit in Patre. &c. Solūmodo enim ostendit hic Lullus nō actum essentiae; sed modū quo una eadē, & indistincta essentia est in personis distinctis. Quo etiam modo loquuti sunt Patres: Ignatius, ad Magnesianos: *Qui est ipsius verbum, non non prolativum, sed essentiale. Non enim est articulata locutioni vox; sed energiae Divinae genita essentia.* Hilar. lib. de Synod. *Non enim religiosa unitas nominis, ex indifferentia naturae constituta, personam genitae ade- mit essentiae.* Ita etiam Aug. lib. 2. cōtra Alex. & Theodor. lib. 1. c. 12. &c. Quas loquutiones exponit Petrus Lomb. lib. 1. Sent. d. 5. & lib. 4. Vbi sic habet: *In telligentia dictorum, ex causis est assumenda dicendi. Quia, non sermoni, res; sed rei est sermo subiectus.* &c. Quo etiam modo accipit debet Lulli locutio: cui tanto plus veniae concedendū fuerat: quòd saepe sermonis imperitiam suam accuset: cū totus fuerit in unius veri investigatione defixus, & quia Lulli Doctrina, parum est Orbi perspecta. Quòfit ut in iustrahendus non sit, eo quòd nova phrasi sit usus, is, qui nova, animo concepta, novè depromsit.

Articulus 11. apud Eimericum.

Quòd Deus Pater, est antequam Deus Filius. In lib. de 7. Arborib.

Articulus 11. apud Lullum.

Non video tandem, ubi ista legerit Eimericus. An, in Quaestionib. per- sonae Filii? *Quomodo Pater est antequam Filius?* Verum enim, ne sistas ibi. Nam, ea, quaestio est; cui subiungitur proximè hac Solutio: *Vade ad rubricam antedictam; quae habetur in Arbor. Divinal. cap. De Filiatione Di- vin. fol. 98. col. 3. Filiatio, est secunda branca.* &c. ut suprā. Ex quibus ver- bis, sana, & Catholica Doctrina cōstat. Non enim quaerit Lullus simpliciter, sitne Pater antequam Filius; sed, modū quaerit (si quis est) quo efferri possit Pater, antequam Filius. Removet autē à Deo Prius, & Posterius, duratione; quòd, defectum, & imperfectionem notent. Nam, in 1. P. Proverb. cap. De Deo Patre, ait: *Quia Pater suum Filium generat de aeternitate; & Filius nasci- tur in aeternitate; Pater non potest esse antequam Filius.* Et lib. de Quinq; Sapient. c. 43. *Ad hoc quod dicis, quòd tempus cadit in Deo; cū Filius gigni non valeat, nisi extiterit prius Pater. Respondetur, quòd in aeternitate Pater non potest esse prior Filio: & quia Filius genitus est in aeternitate à Patre; prioritas, & posterioritas, quae sunt temporis, non possunt in aeternitate subiectum habere.*

Admittit quoque Lullus in Deo prioritatem naturae & originis. De illa lo- quitur loco citato, cap. De Filiatione Divinali. De hac, in lib. de Quinq; Sapient. cap. 43. aperta fit mentio: *Temporis (inquit) prioritas & posterioritas in aeter- nitate nullatenus esse possunt; prioritas verò, quae aeterna est, & posterioritas, origi-*

C

nis,

nis, & emanationis, considerantur in Deo. Quæ est etiam sententia Augustini lib. de Triplici Habitat. Et Damasceni &c.

Quod si dicas, Lullū, vocabulum Causæ, in quæstionib. Senten. & lib. de Clerico. cap. 20. attribuere Divinis: Causam autem, priorem esse suo effectui: id quidem raro fecit, & non nisi sublata omni imperfectione. Nam, in lib. De Quinq; Sapien. cap. 36. Omnem, inquit, perfectionem, quam in creaturis reperimus; debemus concedere in Deo, cum remotione cuiuscumq; imperfectionis; & additione totius perfectionis. Agnovit, & Lullus, causam, parum apte Deo attribui, in Arbor. Scient. in quæst. Florum. cap. de quæst. Productionum Divinarum: ubi ita habet: Vna ratio in Deo est causa alterius, ut sit productio? Solutio: in Divinis, non est propriè dictum, causa, & effectus; & ideo oportet dicere; ratio, rationi; sicut bonitas, quæ est ratio bono, quod producat bonum. Et quia bonitas est magna; est ratio magnitudini, quod illud bonum productum sit magnum. Item ob huiusmodi imperfectionem, solet Lullus demonstrationē per causam in Deo nō concedere. At, quando concedit; omni imperfectione semota concedit Quo etiam modo causæ vocem tribuerunt Deo, Damascenus, lib. 1. Ortho. Fid. cap. 9. & 11. & lib. 4. *Aliqua* (inquit) *dicuntur de Filio ante unionem; quatenus scilicet ex causa Patris existit.* Et Grego. Nazian. lib. 2. de Theol. enarrās illud Ioan. 5. *Pater, maior me est &c.* Ignatius, epist. ad Philip. Basilus, contra Eunom. tractans illud idem; *Pater maior me est.* Et Chrysostomus. ¶ Non tam frequētes sunt Latini Patres in hoc usu: utuntur tamen in Conc. Florent. Sess. 25. & ult. Aug. 7. de Trinit. cap. 1. Hiero. enarrans cap. 3. ad Ephes.

Articulus 12. apud Eimericum.

Quod Deus Pater, in quantum Pater, est suppositum singulare; sed, in quantum respondet suis rationibus ad producendum Filium, est suppositum commune. In lib. de Septem. Arbo.

Articulus 12. apud Lullum.

Hic Eimericus ex eadem re duos conflatur articulos, septimum, & hunc duodecimū. Neque articulū extoto exprimit: ut constet ex verbis allatis circa art. 7. ex Arb. Divin. cap. de Quæstio. Filii. Quæ hic non repetit. Præter ea quæ ibi adduximus; nota, Patrem (utcumq; appelletur suppositum, aut commune, aut singulare) nusquam esse duplex suppositum; sed unum, & simplicissimum: quod tamen, diversa comparatione, modò commune, modò singulare appellatur. Singulare, in se; Commune, comparatione ad perfectiones, tanquam ad rationes, productionem internam requirētes.

Articulus 13. apud Eimericum.

Quod si Deus non fuisset Pater; non potuisset esse Pater æternitatis, cuius est Pater, in quantum eam dedit Filio per generationem. In lib. de 300. Proverb.

Arti.

• *Articulus 13. apud Lullum.*

RA mundus i. P. Proverb. c. 6. col. 4. *De Deo Patre*, ita habet: *Si Deus non esset Pater; non posset esse Pater æternitatis; cuius est Pater, in quantum ipsam dat per generationem Filio suo.* Dicitur Pater æternitatis, id est, fons: perinde ac dici Solet, Tullius à Latinis, Eloquentiæ Pater. Eodem modo loquitur Diony. de Divin. Nominib. c. 2. *Solus inquit, fons super substantialis Deitatis est Pater.* Paulo post, appellat Patrem, *Primordiale, & fontalem Deitatem.* Diceret etiam quispiam, hunc esse linguæ idiotismum: sicut dicimus, impudiciæ Patrem, eum qui insigniter est impudicus: & mendacii Patrem, &c. Sic Pater æternitatis, Pater æternus, Pater ab æterno. Quid plura? Sensum sermonis Lullus ipse explicat, subiungens: *In quantum ipsam dat Filio.* En, qua ratione intelligi vult, quod ait: *est Pater æternitatis*, quam videlicet æternitatem Filio suo communicat.

Articulus 14. apud Eimericum.

QUOD Deus Pater est multiplicabilis; & Deus Filius consimiliter. In lib. de Contr. Confess. Satisf. & Oratione.

Articulus 14 apud Lullum.

TOTUS hic articulus falsò impingitur Lullo. Numquam tale ab eius ore profectum est. Aut digitum quidem Interpretes Eimerici intendat ad fontes. Quod si Eimericus Arborē Scientiæ legisset; prospexisset utique luculentissimam Lulli sententiam, huic articulo è diametro repugnantem. In Arbor. Apost. fol. 63. col. 2. *de numero æternali Divin.* ita docet: *Probatum est, quod in Deo sit pluralitas personarum; videlicet Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: modò probare volumus, quod personæ, pauciores esse non possunt, nec plures, tribus, secundum magnitudinem bonitatis, æternitatis, potestatis.* Rursus, paulo infra: *Si in Divinis sit unus Pater, & non plures: & unus Filius, & non plures: & unus Spiritus Sanctus, & non plures; magnitudo sufficit cuilibet personarum in singularitate.* Subiungit protinus similia: *Sicut in uno Regno; in quo sufficit unus Rex bonus, potens, sapiens: & in Cælo, in quo sufficit unus Sol & una Luna: & in elementatis, unus Ignis, & unus Aer: & in Anima, unus Intellectus, una Memoria, & una Voluntas: & in Argumentatione, due Maxime, & una Conclusio: & in Corpore, unum Longum, unum Latum, & unum Profundum.* Mox concludit: *Oportet ergo quod in Deo sufficiat unus Pater, unus Filius, & unus Spiritus Sanctus, qui sunt unus Deus, & non plures.* Item in Arbore Divin. fol. 99. col. 2. *De Num. Ternali*, ita habet: *Qui in bonitate adderet quartum, aut quintum, aut plura supposita, quæ essent simpliciter de sua essentia; sicut sunt tria, de quibus dictum est; esset parva & non magna. Quoniam, si haberet duos bonificantes, videlicet, duos Patres; deficeret magnitudo cuilibet in fine. Quoniam, maior est unus Pater in fine bonitatis, quàm duo Patres.* Et passim eadem repetit. i. p. Proverb. cap. de Deo Filio. & cap. De Singularitate: Et lib. de quinq; Sapient. c. 42. in ratione 3. & 5. &c.

Articulus 15. apud Eimericum.

Quod

Quod Deus Filius, est in Deo Patre totus generatus, & tota eius essentia, & natura. In lib. Orationum.

Articulus 15. apud Lullum.

Raimundus in lib. Orationū Cap. 2. p. 2. fol. 18. pa. 1. ita habet: *Vn Pare de un Fill Deu, qui es tot del engenrat, & de tota la sua essentia, & natura.* In Eimerici articulo legitur, essentia & natura, in recto casu: in Lulli scripto legitur in auferendi casu cū præpositione De: ita, ut in Lullo sit sensus maxime Catholicus; in Eimerici Articulo, longè diversus. ¶ Iterū atque iterū mirari subit, quid sibi toties Eimericus velit, in demendo, & mutando. Certè Lullus ubiq; docet, essentiam Divinam, nec gigni, nec gignere; sed, totum Filium à Deo Patre generatum esse; & de tota eius essentia, & natura. Vt, lib. de. 300. Proverb. (quemadmodum Eimericus inscribit) 1. P. cap. 3. *De essentia Dei*, sub his verbis: *Quia Deus Pater de sua Deitate generat Filium; & Filius nascitur in Deitate; remanet Deitas indistincta.* Deinde, cap. 6. *De Deo Patre*: cum ait; *Quia Filius est de tota essentia, & natura Patris; non possunt esse distincti in pluribus essentis & naturis.* Idem Lullus eodem in Libro. cap. 7. tribus locis id ipsum repetit.

Articulus 16. apud Nicolaum Eimericum.

Quod Deus Filius sic essentialiter est de essentia productus, sicut personaliter de persona. In lib. 1. Sent. quest. 24.

Articulus 16 apud Raimundum Lullum.

Raimundus lib. 1. Sent. cap. 24. ad finem fol. 17. pag. 2. Ita habet: *Quod Filius sit essentialiter de essentia productus: sicut personaliter, de persona.* Si Eimericus antecedentia recitasset; nihil nobis hic addendum fuisset. Sed operæ pretium est observare, quod in eo 24. cap. duæ sunt Conclusiones: quarum prior, hæc est: Verbum, in Divinis, essentialiter dicitur: id est, non accidentariò. sed de essentia, & substantia Patris; id est, substantia, & essentia Patris existens. Siquidem, ex ipsis Lulli verbis colligitur; Verbum, essentialiter dici posse tribus modis. 1. Quia est de substantia & essentia Patris. 2. quia est ipsa met substantia, & essentia Patris. 3. quia non accidentariò dicitur. ¶ Secunda conclusio: Verbum, in Divinis, personaliter dicitur. Nam est, persona, a Patre personaliter distincta; non tamen essentialiter, cum sit ipsi substantialis. ¶ Sequuntur deinde Obiectiones Eremitæ in primā Conclusionem, his verbis: Raimunde (dixit Eremita) Pater, intelligendo Verbum, intelligit semet ipsum esse Patrem, & se non esse essentiam: cum essentia absolutè competat omnibus tribus personis. Et ratio quare non se intelligit esse essentiam in generando, est, ut non generet ipsam: quam, sic generaret intelligendo essentiam; sicut generat Filium, intelligendo se Patrem. Et quia essentia est ingenerabilis, cum sit absoluta; sequitur quod Verbum nō dicatur essentialiter, sed simpliciter personaliter. Raimundus Resp. Eremitæ: Suprà probatū est quod Verbum dicatur essentialiter, ut prædicta impossibilia nō sequantur Item,

tur. Item, secundum hoc quod dicis, alia impossibilia sequerentur: sicut, Pater, qui se in parte intelligeret, & non in toto; si intelligendo, se Patrem, non intelligeret se esse essentiam; neque hoc de quo Filium generat: quod est impossibile. Intelligit ergo Pater, se esse essentiam; sicut intelligit se esse Patrem. Et licet intelligat, se esse essentiam; sicut, se esse Patrem; non sequitur quod absolute generet essentiam: quia sic intelligit, quod de sua essentia generat Filium; sicut intelligit se esse Patrem in generando Filium de sua essentia. Item, si verum esset hoc quod tu dicis; Verbum non esset à Patre simpliciter productum; sed secundum quid; scilicet secundum personam, non secundum essentiam: & sic ratio tua non obstat.

Ex his colligitur, & est declaratum, *quod Filius sit essentialiter de essentia productus: sicut, personaliter, de persona.* Ceterum præpositio, *De*, non sumitur hic semper eodem modo. Nam, in prima Articuli parte, originem notat, cum hominitate: in secunda, originem simpliciter notat. Tertiū autem, & frequens est apud Patres, & in Scholis, præpositionem, *De*, variè sumere.

Articulus 17. apud Eimericum.

Quod Dei Filii essentia, relata ad personam Filii, sic est genita; sicut est ingenita persona Patris, relata ad personam Patris. In lib. Sup. 1. Sent. q. 24.

Articulus 17. apud Lullum.

Hisce loquutionibus, quibus gignens, uel genitum, cum essentia coniungitur; indicare vult Lullus, modum, quo essentia est in personis. Id docet lib. de Quinque Sapient. Cap. 43. his verbis: Et cum iterum obijtur, quod cum Pater sit ipsa essentia, ut generans; & Filius, ut genita; & Spiritus Sanctus, ut spirata; & ipsi sint realiter distincti; oportet necessario ipsam essentiam esse distinctam. Pluries ad hanc obiectionem responsum est. Nam ipsa essentia, est unica, & indivisibilis in se ipsa existens; ratione tamen modorum personalium distinctorum, est aliter, & aliter in personis existens, secundum alium, & alium modum existentiae personarum. Solum enim distinctio, respectu personarum existit.

Lullus ergo in 1. Sent. cap. vel, q. 24. fol. 17. col. 2. ita habet: *Essentia Filii, relata ad personam, est sic genita; sicut est ingenita, relata ad personam Patris; cum Pater sit ingenitus.* Hanc ultimam conclusionem, quæ sententiā explicabat, & mollicabat; suppressit Eimericus. Qui, si candidum erga Lullum gessisset animus; illa addere debuerat ex eadem q. 24. quæ paulò ante habentur: *Et licet se intelligat (de Patre loquitur) esse essentiam; sicut, esse Patrem; non sequitur quod absolute generet essentiam.* Ibidem quoque legitur apertissime quod *Filius non distinguitur à Patre essentialiter: cum sit sibi consubstantialis; licet personaliter distinguatur.*

Articulus 18. apud Eimericum.

Quod Deus, qui est Filius Deitatis, est Pater Hominis Deificati; propter hoc ut in Deificare Patri assimiletur. In lib. de Centum Dei Nom.

D Arti.

Articulus 18. apud Lullum.

Vernacula Lulli Oda, Cap. *De Nomine Filii*, fol. 276. col. 2 sic habet:

<i>Deus, qui es Fill de Deitat, Es Pare de Homo Deificat Perço q̄en Deificat, sial Pare</i>	}	Latine	{	<i>Deus, qui est Filius de Deitate, vel, Deitatis, est Pater Hominis Deificati, nempe ut in Deificando, Patri similis sit.</i>
---	---	--------	---	--

resemblat.

Quid hic reprehendi potest? Carpet Eimericus primum Odæ versiculum; quasi Lullus insinuet, Divinam essentiam gignere? Nam, & hoc ipsum Eimericus conatus est, novem Articulis: hoc est, 2. 3. 4. 6. 10. 13. 15. 16. & 17. Ut appareat, quantum brevitati studuerit, is, qui ex uno Articulo, decem fecerit. Hic, primum Odæ versiculum in pravum detorsit sensum: cum interpretari sanè posset. Nam præpositio, *De*, in lingua vernacula, verti potest simul & per casum gignendi (quo sensu Eimericus transtulit, *Deus, qui est Filius Deitatis*) & per auferendi casum: redditq; sensum huiusmodi: *Deus, qui, est Filius de Deitate*; Deus scilicet, à Deo Patre de Deitate natus. In priori tamen sensu loquutus est Augustinus (de quo solo nunc ambigi posset) lib. 15. de Trinitate, dicēs; *Christum esse Filium substantiæ Patris*. Tractans enim illud Apostoli ad Colos. 1 *Qui eruit nos à potestate tenebrarum; & trāstulit in Regnum Filii claritatis suæ*: ait: *Nihil aliud intelligitur, quàm Filii sui dilecti, quàm Filii substantiæ suæ*. Poterat ergo Lullus dupliciter exponi; tum, ut solent hæ loquutiones, Filius iniquitatis, Filius perditionis &c. Id est, Filius iniquus, perditus &c. Tum, ut loquutio Augustini exponitur. Qua de re Petrus Lomb. in 1. Sent. in calce Distinctionis quintæ. ¶ Sugillabit Eimericus vocem illam secundi versiculi, *Deificat*? At ea vox usurpatur à Damasceno: & est aptissima. Quid, inquires, sibi vult, *Est Pater*? Est sanè Pater, non solum creatione, cōservatione, fine, idea; sed etiam Hypostatica cōiunctione. Iam, versiculus tertius, argutiæ plenus est. Ut enim Filius quodam pacto Patri asmiletur; externè se Hominem facit; hac in re Patri similis. Similis, inquam. Nam alio modo Deificat Pater Filium: alio, Filius, se, Hominem.

Articulus 19. apud Eimericum.

Quod Spiritus Sanctus est conceptus de Patre, & Filio. In Lib. de 300 Proverb.

Articulus 19. apud Lullum.

Agit hic suo modo Eimericus; dum integre non refert Lulli sententiam. Lullus enim in Prima Parte Proverb. cap. 8 fol. 5. ita habet: *Tertia persona est propter hoc Spiritus Sanctus; quia est una conceptio amoris, qui exit de duobus*. Quid hic non Catholicum? Offendit illum fortasse *Conceptionis* nomen? At, vox est appositæ ratione particulæ, *cum*; quæ Spiritui Sancto aptissime quadrat, qui simul est à Patre, & Filio. Est igitur Spiritus Sanctus, una (nō multæ)

multæ) Conceptio passiva: uti etiam Spiratio passiva ab omnibus appellatur. *Amoris* autem: quippe qui per modum Voluntatis procedit. Minus placuit vox illa, *Exit*? At, verbum est convenientissimum, & ab Augustino usurpatum in lib. 5. de Trinitat. c. 14. *Spiritus Sanctus* inquit, *procedit à Patre; non quomodo natus; sed quomodo datus; vel, donum: Filius autem processit nascendo; exiit, ut genitus.* Ac per hoc, illud elucescit, Augustino Interprete; cur Spiritus Sanctus etiam non sit Filius; cum & ipse à Patre exeat. Si contendas, *Concipit*, esse proprium Verbi: unde id colligis? Nunquid non convenit Voluntati? & aptissimè: ut benè Gerson. p. 3. n. 60. lit. P. *Conceptiones* inquit, *in utero animæ rationalis, tot modis possunt multiplicari, quoad potentiam appetitivam; quot modis variantur, quoad apprehensivam, seu cognitivam.*

Articulus 20. apud Eimericum.

Quod Spiritus Sanctus procedit à Patre, & Filio, ut æqualis sit Patri, & Filio; ita quod habeat duas passiones; unam scilicet à Patre; & aliam à Filio; sicut Pater habet duas actiones; & Filius, unam actionem, & unam passionem. In lib. de septem Arborib & in lib. super 1. Senten. q. 12.

Articu 21. apud Eimericum.

Quod duæ passiones Spiritus Sancti sunt de tota activitate Patris: & stant sicut una persona: sicut duæ activitates, unum principium. In lib. de Septem Arboribus.

Articulus 20. & 21. apud Lullum.

Articulus. 20. reperitur in Lib. Proverb. 1. p. c. *De Spiritu Sancto*, sub his verbis fol. 5. *Adeo nobilis est Sanctus Spiritus, per duas passiones: sicut Pater, per duas actiones: & Filius, per unam passionem, & unam actionem.* Et in lib. 1. Sent. q. 12. *Et sic, à simili, oportet, quod Spiritus Sanctus procedat à Patre, & Filio; ut æqualis sit Patri scilicet, & Filio. Et quod, sic habeat duas passiones, unam scilicet à Patre; & aliam, à Filio; sicut Pater, duas habet actiones; & Filius, unam actionem & aliam passionem.* Subticuit Eimericus, quod sequitur: *Verumtamen, non dicimus, duos Spiratores; sed, unum tantum: ut probavimus.* Quare subticuit? An etiam, ut Lectori locus suspicandi daretur; num, iuxta Lulli sententiam, Pater & Filius sint unum Spiritus Sancti principium? sint unus Spirator? spirent ut unum?

Articulus 21. reperitur in Arb. Scient. fol. 171. col. 4. titul. *de q. differen. concord. & contrar. de Flor. Arb. Divin. in fine capitis: Duæ* (inquit) *passiones Sancti Spiritus sunt de tota activitate Patris, & Filii: & ita sunt una persona; sicut duæ activitates sunt unum principium.*

Quod item in Spiritu Sancto sit tantum una personalis proprietas, Spiratio scilicet passiva; indubitata est, & constantissima Lulli Sententia.

Nam

Nam in prima parte Proverb. c. de Divina singularitate, ait: *Ita bene convenit Deo singularis Paternitas, Filiatio, & Spirabilitas; sicut singularis infinitas, & eternitas.* Et lib. de Arte Invent. p. 2. de Mille qq. minutis: *In Deo est triplex modus proprietatum personalium; videlicet, singularis, dualis, & ternalis. Singularis, sicut Paternitas, Filiatio, & Spirabilitas.* Lib. de Quinq. Sapient. c. 73. *In Deo est considerare proprietates, tribus modis; scilicet proprietatem singularem, dualem, & ternalem. Est autem proprietas singularis, quæ uni personæ tantum convenit; sicut Paternitas, Patri: Filiatio, Filio; & passiva Spiratio, Spiritui Sancto.* Et cap. 11. *Spiritus Sanctus, est fons, & complementum sui ipsius; & Patris & Filii. Complementum est enim sui ipsius; quoniam ipse est una sola Spiratio, & finis Patris & Filii: quia in eo completur numerus omnium trium.* Et cap. 42. *In specie humana, in qua sunt plures patres; & per consequens, plures filii, quorum quilibet est necessario limitatus; non est tanta relatio, sicut in essentia Divina, si in ipsa sit unica singularis Paternitas, & non plures; unica singularis Filiatio, & non plures; unica singularis Spiratio, & non plures.* In Arbor Scien. c. de q. Spiritus Sancti: *Spiritus Sanctus, est ex Patre, & Filio; in quantum est ex communi Spirativitate: & est una persona, & una Spirabilitas, in quantum est ex una Spirativitate, & non ex pluribus.* Et paulo post ibidem: *In hoc, quod, Pater & Filius, sunt distinctæ personæ, & Spiritus Sanctus, ex Patre, Filio; & in quantum Pater & Filius sunt una Spirativitas, & non plures. Spiritus Sanctus est una Spirabilitas, & non plures; & est totus Spiritus Sanctus ex Patre, & totus ex Filio.* Et in Arbor. Divin. c. de Spirabili proprietate: *Omnes dignitates sunt sub una passiva spiratione, quæ est proprietas personalis, & constituta de responsione, quam facit commune Ens dignitatibus secundum activam Spirationem, propter quam dignitates requirunt passivam Spirationem.* Mitto alia testimonia, velut in lib. de Quinque Sapient. c. 4. *Potest considerari proprietas multis modis &c.* Et cap. 5. *Necessarium est Spiritum Sanctum &c.* Et in primo Sent. q. 14. *Pater, & Filius dici debent &c.* Et paulo post, *Item oportet quod sint verus. &c.* Et ibidem in calce: *Pater, & Filius ita sunt &c.*

Quid ergo sibi voluit Lullus, dum in Articulo præcedenti duas tribuit Spiritui Sancto passiones? Nempe, Græcos refellere, contra quos scripsit: & significantius exprimere; ipsum, à duabus personis procedere. Si enim unam passionem dixisset; ad solam Patris actionem referri potuisset; duas autem dicendo, non potest quin eius productio ad Patrē, & Filiū referatur, Dicitur ergo Spiritus Sanctus duas habere passiones; comparatione ad duas personas, è quibus habet originem. Si vim, & principium attendimus; unica est Spiritus Sancti: passio; si personas producentes; cum à duabus procedat, ea tantum ratione duæ appellantur. Quemadmodum in Proverbiis dicitur *amare*, communis relatio amantis, & amabilis: non, communis, quæ conveniat multis, sed, uni, quod respicit multa. Hanc esse Lulli mentem; aperte ostendit locus ex lib. de Quinque Sapientibus c. 7. *Græcus: Si Spiritus Sanctus exit à Patre, & Filio? &c.* Respondet Græco Raimundus his verbis: *Ad hoc quod dicis, quod Spiritus Sanctus habet unam proprietatem à Patre; & aliam à Filio; verum esset, si Spiratio non esset proprietas communis. Sed quia est communis Patri & Filio per unum principium, per unam bonitatem, magnitudinem, eternitatem, & per unam essentiam, & naturam; Spiritus Sanctus non potest habere duas proprietates distinctas, unam scilicet à Patre, aliam à Filio; quia duplex esset persona. Et*
unitas

• unitas, quam Pater, & Filius habent in Spirando; conservat quod Spiritus Sanctus sit tantum una persona, & una proprietas passiva spirata. Et propter hoc, Spiritus Sanctus non potest esse maior, quam Filius; quia una persona respondet alii in equalitate: nec magnitudo, bonitas, eternitas sunt maiores in Spiritu Sancto quam in Filio, postquam Spiritus Sanctus non habet duas proprietates personales.

Articulus 22. apud Eimericum.

Quod de Patre, & Filio, & Spiritu Sancto sic est quod quilibet eorum fiat tam completus sicut alius, & stant omnes tres unus Deus, non distincti in aliquo. In lib. de Confess. Contr. Satisf. & Oratione.

Articulus 22. apud Lullum.

Fingamus, istum esse ad verbum Lulli Articulum: qui certè non est. In eo, nihil est reprehensione dignum: nisi detorqueantur verba illa; *Non distincti in aliquo*: quasi inde colligi possit, sublata personarum distinctio. Verum, eius erroris suspicio in Lullum nullo pacto tunc cadere posset; cum nullum sit eius opusculum, in quo ipse de Trinitatis misterio agens, personarum distinctionem non explicatissimè tradat. Et ut deessent alia Lulli scripta: is ipse Articulus eum ab erroris nota manifestissimè vindicat. Perpendamus singula verba. Primum *Quilibet eorum*; distincti ergo. Secundum. *Tam completus*; si numeris omnibus absolutus, æque unus atque alius; distincti ergo. Tertium est *Alius*, quæ apertissima est nota distinctionis. Quartum est, *Omnes tres*; multi ergo, & distincti.

Obstat, inquires, vox illa, *In aliquo*. Referenda tamen est ad illud unum, in quo tres referuntur, hoc est; ad Divinitatis rationem; comparatione ad quam, tres personæ nullam habent distinctionem. Sunt itaque tres, tam unus Deus; ut non sint in aliquo (quod ad Deitatem pertineat) distincti.

Adde, quòd Doctor Antonius Belver, post diligentem omnium Lulli Operum discussionem, in Apologia sua disertè negat istum Articulum. Vel certe, Eimerici Patronus & Actor hunc producat Articulum: & in Lulli Codice rem acu tangat, ut dicitur. Siquidem omni Actori onus probandæ assertionis incumbit.

Articulus 23. apud Eimericum.

Quod tantum sunt tres Personæ Divinæ in unionem; quòd nulla illarum trium potest aliquid agere intrinsecè, sine aliis: quia, nec generare, nec spirare. In lib. Contempl.

Articulus 24. apud Eimericum.

Quod Generatio, & Processio, non possunt esse in Divinis per unam, vel duas personas solum, minus de omnibus tribus. In lib. de Contemplat.

Articulus 23. & 24. apud Lullum.

Articulus 23. reperitur in lib. 1. Contempl. dist. 5. cap. 11. fol. 26. his verbis: *Tant son les tres persones en unio; que ninguna de les tres persones no pot ninguna cosa fer menys deles autres. Y asso (Señor) es per aço, com lo Pare no porie engenrar lo Fill, si lo Fill no rebia generatio dell. Ni poria dar processio al Sãct Sperit, si el Sãct Sperit no rebia la processio del Pare.* Latine: *Adeò sunt tres personæ Divinæ coniunctæ inter se eidem Substantiæ Divinæ, quod nulla ex tribus personis potest aliquid agere absq; aliis. Pater enim non posset Filium gignere; nisi Filius ab eo generationem caperet &c.* Ex cuius literæ contextu apparet, & additum esse ab Eimerico adverbium illud, *intrinsecè*: & omissam, totius Axiomatis explicationem. Axioma enim, verbum habet ex interna relatorum natura, quæ est, ut ex relatis nullum esse possit, aut cogitari, sine altero.

Arti. 24. reperitur ibidem fol. 26. sub his; *O Sancta Trinitat, beneyta siau vos; caren axi com generacio, ni processio no poria esser en vos per la una, o per les dues persones tant solament, menys de totes tres: en axi, ninguna de les persones no poria en aquest Mon fer nulla cosa, la una menys de les autres.* Latine: *O Sancta Trinitas, tibi laus, & gloria: quia sicut generatio, vel processio non posset esse inte per unam solam personam, vel per duas, nisi omnes tres personæ essent simul: sic una personarum non posset esse in actu sine reliquis duabus.* Hæc est Lulli argumentatio. Vbi notanda est statim Eimerici calliditas, proponentis Articulum sub Axiomatis forma; non sub Ratiocinii. Deinde, quàm violenter Lullum interpretatur Eimericus! Quæ enim versio; ista, *Minus de tribus*? Porro, Articulus 24. & 23. Non differunt. An eadem sententia, variis verbis reddita, alium producit Articulum? Eandem planè repetivit ibi Lullus Sententiam: tametsi, in alium scopum. Adhibetur enim altera, pro argumento alterius, à simili. Quod Eimericus dissimulavit.

Articulus 25. apud Eimericum.

Quòd stante Filio de toto Patre, & stante Spiritu Sancto de totis ambobus sinè aliqua conditione contrarietatis, stat eorum distinctio, & concordia in maiori maiortate, quæ potest esse: & tres personæ Divinæ distinguuntur maiori distinctioe, quæ potest esse. In lib. de 7. Arbo.

Articulus 26. apud eundem Eimericum.

Quòd sicut inter Patrem, & Filium, in Divinis, est maior unitas, & concordantia, quæ potest esse; sic inter eos est maior distinctio, quæ possit esse. Ibidem.

Articulus 27. apud eundem Eimericum.

Male faciunt illi, qui dicunt, quod inter Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, non sit tanta distinctio; quanta est inter Deum, & Equum; cum inter Divinas Personas sit maior concordia, quam inter Deum, & Equum: quæ maior concordia, non potest esse sine maiori distinctione personarum. Ibidem.

Articulus 25. 26. & 27. apud Lullum.

Articulus. 25. reperitur in quæst. differ. concord. & contrar. de Florib. Arb. Divin fol. 171. col. 3. his verbis: *Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, quomodo sunt in maiori maiestate distinctionis, & concordie?* Solutio: *Existente Filio ex toto Patre, & Spiritu Sancto existente ex ambobus sine aliqua conditione contrarietatis; est eorum distinctio, & concordantia in maiori maiestate, quæ possit esse.* In quibus, quid ampliori opus est luce? Addit quoque de suo Eimericus: *Et tres personæ Divinæ distinguuntur maiori distinctione, quæ possit esse.* Nulibi autem ita legi, videre est apud Lullum.

Articulus 26. & 27. Raimundus in Arb. Christ. cap. de Branchis Arb. Iesu-christi fol. 87. col. 3. in fine ita habet: *Quam maiorem differentiam significat maior distinctio, quæ est inter unam personam Divinam, & aliam: & idem est de concordantia.* Idcirco male dicunt illi, qui dicunt, quod inter Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum non est ita magna distinctio, sicut inter Deum, & Equum. Cum ita sit quod inter Divinas personas sit maior concordantia, quam inter Deum, & Equum: quæ maior concordantia esse non posset sine maiori distinctione personarum. Ex quibus obiter patet, quàm sit proclivè Eimerico; ex uno, plures facere Articulos.

Iam, Differentia, maior dici potest duobus modis. Primo, in ratione formali differentiae quæ alterum ab altero distinguit, & distinctius, & pluribus modis. Sic, essentialis, maior est, quam realis; & hæc, maior, quam rationalis, vel formalis. Quæ enim essentia differunt; plus differre non possunt: atque eadem re, & rationibus differunt. Consimiliter, Differentia Generica, maior est, quam Specifica; & quàm Numeralis. Nam, quæ Genere distinguuntur; & maxime distinguuntur; & eadem, Specie, & Numero distinguuntur. Differentia, quoad rationem suam formalem, sic se habet, ut maior includat minorem; non, contrà. & ita, Essentialis, includit Realem, & Formalem: non e converso. Generica, includit Specificam, & Numeralem; non è diverso.

Alio modo dici potest Differentia maior, quoad sui nobilitatem. Hæc autem est illa, quæ nobilioris est subiecti: vel quæ coniuncta est cum concordia, absque pugnancia. Hac de re ita habet Lullus in Floribus Arbor. Divin cap. de Differen. Concord. Contrarietate, & Maioritate, folio. 105. columna tertia: *Cum ita sit, quod Concordantia, cum esse concordat; & Contrarie*

& contrarietas, cum privatione: oportet, quod differentia sit maior in concordantia, quàm in contrarietate. Cum ita sit, quod maioritas, concordantiam habeat cum esse; & minoritas, cum privatione. Est ergo differentia maior in concordantia; quàm in contrarietate. Hæc Lullus: manifestissime indicans, tum in quo sita sit maioritas differentiae; in pura nimirum concordia, absque pugnantia: tum, in quo sita sit maioritas concordiae; nempe, in consensu cum esse.

Colligiur ex dictis; primò, latum esse discrimen inter utramq; differentiae acceptionē. Nā, differentia in ratione formali maior appellatur, comparatione unius ad alterā: maior in nobilitate, cōparatione ad subiectū, vel ad cōjunctū. Deinde, quæ maior est in differentiae ratione; minor est in nobilitate. Et quæ in nobilitate est maior; minor est in ratione differentiae. Nam, quæ cum concordia coniunctius hærent, quàm cum pugna; maiorem habent differentiā in nobilitate (ut Lullus apertè ait) & minorem, in ratione formali differentiae.

Colligitur deinde; repugnare Lulli Doctrinæ, & Catholicæ Veritati, quod differentia inter personas Divinas maior appelletur in ratione formali distinctionis, quàm ea sit, quæ est inter Deum, & Equum. Nam, maior distinctio, quæ esse possit inter Divinas personas, est realis, cum identitate essentiae, & naturæ. Id habetur in Lulli Scriptis, ubique obvium: velut in, lib. de quinque Sapientibus. c. 37. *Sequitur igitur (inquit) In Deo realis distinctio personarum, sive rerum distinctarum, quas personas vocamus, ne ipsæ formæ Divinæ sint sibi invicem quælibet cuilibet in omnibus, & per omnia, quæ nobilitatem dicunt, & excellentiam perfectivè. Et sic ipsæ dignitates, quæ idem sunt in existere secundum rem, quantum est de se sinè distinctione reali, & etiam rationali, nisi in ratione naturæ, quæ simul non potest eas apprehendere, nec aliquid in Deo ponere. Sunt distinctæ secundum rationem ab æterno, ratione actus; sive, per agere. Nam, dato quod nunquam esset intellectus; ab æterno Deus esset sapiens, bonus ratione actus, qui supposito convenit. Et, mediante rationali distinctione ipsarum dignitatum, constituitur distinctio realis suppositorum, quæ maior esse non potest: & , mediante similiter illa in ratione, quæ minor est, reducuntur supposita in unitate essentiae, quæ una est in omnibus, immense, & æternaliter bona, magna. &c.*

Articu 28. apud Eimericum.

Quod extra Deum, Differentia est maior in pluralitate, & concordia in unitate; sed in Deo est æqualitas in Differentia, & unitate. In lib. Amati, & Amici.

Articulus 28. apud Lullum.

Reperitur in libello de Amico, & Amato, num. 301. Respondit, quod extra Amatum suum, differentia erat maior in Pluralitate: & concordantia, maior in unitate. Sed, in Amato erant æquales, & in pluralitate, & unitate. Nō video, quid in hoc Articulo Eimericus reprehendat; nisi fortè differentiae nomen illi suaserit cogitare, idem hic tractari, quod in Articulis 26. & 27. vel imperfectum Articulorum sæculum explere maluerit.

Articul

Articulus 29. apud Eimericum.

Quod in quantum Filius, in Divinis, est distinctus à Patre, & Spiritu Sancto personaliter; potest esse incarnatus, sine hoc, quod illi non sint incarnati. Sed, in quantum omnes tres personæ, sunt una essentia & natura; oportet quod Pater, & Spiritus Sanctus sint ita veraciter Homo per Incarnationem; sicut Filius. In lib. de 7. Arbo.

Articulus 30. apud Eimericum.

Quod unitas naturæ, & essentiæ Divinæ, facit stare æqualiter tres Personas Divinas, Hominem Deitatum. Ibidem.

Articulus 29. & 30. apud Lullum.

Articulus 29. reperitur in Arbo. Scient. in quæst. De Florib. Arbor. Iesu Christi. De potestate, fol. 167. col. 4. his verbis: *In quantum Filius distinctus est à Patre, & Spiritu Sancto personaliter; potest esse Incarnatus, licet Pater, & Spiritus Sanctus non sint incarnati. Sed, in quantum omnes tres personæ sunt una Essentia, una Natura; oportet quod Pater, & Spiritus Sanctus sint ita verè Homo, per Incarnationem; sicut Filius.*

Circa sensum huius Articuli facit quod egregie scripsit Doct. Frá. Suarez To. 1. Coment. in 3. par. quæst. 3. Disp. 12. & 13. Vnde cõstet, potuisse Deum, Humanam naturam cum Divina coniungere, absq; unione ad personam. Sed & Auctor ipse D. Thom. in 3. p. q. 3. art. 3. Cuius est hæc conclusio: *Abstracta personalitate per intellectum; possumus adhuc intelligere, naturam assumentem.* Vbi Cardinalis Cajetanus: *Sicut hic Deus, non inveniretur, nisi Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus: ita tunc, hic Deus Homo, non inveniretur, nisi Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus. Sicut enim nunc, quicquid convenit huic Deo secundum se; convenit Patri, & Filio, & Spiritui Sancto: ita tunc, esse Hominem. Quia conveniret huic Deo, secundum se; hoc est, non ratione trium personarum conveniret cuilibet personæ Divinæ.* Idem affirmat Scot. in 3. q. 1. cui favet Durand. in 3. d. 4. Vniretur ergo natura humana cum Divina; tamquam sustentatum, cum sustentante. Vnitur cum Verbo Divino; tamquam dependens, cum independente. Vnitur præterea cum Verbo, in unitate personæ. Vnitur cum natura: sed, nõ in unitate naturæ. Denique unitur cum natura, priusquam cum Verbo. Et appellatur, Pater, Homo; non ratione unionis Humanæ naturæ cum Verbo; sed, cum Divina natura; quæ, unicissime, & indistinctissime est in tribus personis. Ita tamen, ut Homo hic, non sit perfectæ personæ indicium. Quod insinuat Lullus, partim In Quæstionib. Flor. Arb. Iesu Christi, Cap. de Potestate, eod. fol. 167. col. 4. his verbis: *Cum Filius sit Incarnatus; & non Pater, neque Spiritus Sanctus: tres personæ Divinæ quomodo possunt esse æqualiter homo? Solutio: Unitas naturæ, & essentiæ Divinæ facit esse æqualiter tres personas, Hominem, & Deum.* (Qui est 30. Articulus apud Eimericum) partim his verbis, ibidem: *In quantum omnes tres personæ sunt una essentia, una natura; oportet quod Pater, & Spiritus Sanctus sint ita verè Homo per Incarnationem, sicut Filius.* Quod est dimidium Articuli. 29. ut præmissimus.

Notandum præterea circa eundem Art. 29. exemplar vernaculum correctius loqui dum ait: *Convenit; non, Oportet.* Neque vacat illa particula; *Per*

Incarnationem Nam per Incarnationē, quæ est dependentia naturæ Humanæ ad personam Verbi terminantis illam, fit unio naturæ Humanæ cum Divina; non, tamquam terminante; sed, tamquam sustentante. Et hæc unio ratio est cur Pater appelletur Homo; non tamen Incarnatus. ¶ Articulus 30. desumptus est (ut prædiximus) ex eodem loco, fol. 167. col. 4. In quo, vox illa: *Hominem Deitatum*, non est, quod quemquam offendant; cum illa utantur, Damasc. lib. 3. de Fide Ortho. c. 12. 17. & lib. 4. cap. 9. D. Thom. 3. p. q. 2. a. 1. ad 3. & Petr. Lomb. in 3. Sentent. d. 7.

Articulus 31. apud Eimericum.

Q Vòd in persona Filii Dei accepit natura Humana participationem cum persona Dei Patris, & Dei Spiritus Sancti. In lib. de 300. Proverb.

Articulus 31. apud Lullum.

Q Vid in hoc Articulo reprehendat Eimericus, ipse viderit. Si forte, vocis alicuius improprietatem; id, communi Hominum imbecillitati condonet, licet: cum in Divinis non tam loquamur, quam balbutiamus: ut sæpe conqueritur Lullus; præsertim in Prologo Artis Inventivæ. Et tamen is Articulus in eo libro non reperitur.

Articu 32. apud Eimericum.

Q Vòd tunc, quando Filius Dei accepit Humanam naturam; produxit personam Hominem in sua persona: sic in amando esse Homine, sicut produxit cum Patre Spiritum Sanctum. In libro de 7. Arborib.

Articulus 32. apud Lullum!

F Erè nihil est in Lulli Scriptis frequentius; quam Catholica confessio de una in Christo Persona. In Arb. Christia. in fine cap. de Radicibus Arbor. Iesu Chri. fol. 86. col. 4. *Et ambæ naturæ distinctæ manent in una persona; quæ est, Dominus Iesus Christus.* Et in qq. trunci Arb. Christi. *Vtrum in Iesuchristo, &c.* fol. 129. col. 2. In 3. Sent. q. 94. fol. 52. pag. 1. *Deus cum natura desumpta, existit una persona ex duabus naturis.* &c. Et q. 95. fol. 52. pa. 2. *Sicut Deus non potuit assumere &c.* Et fol. 54. pag. 1. q. 98. *Raimundus consideravit quomodo ex pluribus &c.* q. 101. *Deus Filius est suppositum* &c. fol. 55. pa. 2. & q. 102. *In Christo due sunt naturæ &c.* Quin integra Disputatio de hac re prostat in lib. de Quinque Sapient. p. 2. c. 12. Quam si adieris; amplius quod requiras, nihil erit.

Qua propter, hic Articulus, supposititius iure censendus est: quem, neque in sexdecim Arborib. Scientiæ potui invenire: neque aliud, eius verborum inepta cohærentia prædicat; quam, Eimerici cōmentum aliquod esse, plura vel addentis; vel, de more, detrahentis. Quod si id Eimerico daremus, quod ipse contendit; adhuc exponi posset hic locus, ut alius similis ab ipso Lullo exponitur in 3. Sent. q. 102. his verbis: *Et quando dicis, quod oportet quid in Christo sint duo supposita; postquam ipse est duo, scilicet, Deus, & Homo: non sequitur; cū Homo in se non sit suppositum; sed de sua Humanitate est factum suppositum in Divino supposito, in quo sustentatus est, & factus.*

Arti.

Articulus 33. apud Eimericum.

Essē Humanum est nobilius esse, quod Deus creavit: & Homo, melior creatura, quæ sit: et sicut essentia Divina est summum esse in bonitate; ita Filius Dei fuit Incarnatus in meliori esse quod sit post Divinum esse. In lib. Contemplat.

Articulus 33. apud Lullum.

Raimundus Lullus in lib. 2. Contempl. dist. 11. cap. 54. fol. 155. pag. 2. *Granes (Señor) lo vostre ordonament e la vostra saviesa. Car, en axi, (Señor,) com la vostra essència Divina es lo pus subira esser, en bonea, è en virtut: en axi (Señor) vos plac encarnar en lo millor esser qui sia apres lo vostro. Car, exceptat vos, totes quantes boneas son, ni seran, enfre totes no abasten, ni atanyen a la bonea, ni ala noblea de la Nostra Dona Sancta Maria.* Latine, in lib. 2. dist. 11. *Qualiter Incarnatio Filii Dei fuit ordinata; sic habetur: Pater Divinae clementiae, sicut tua Divina natura est excellentius esse in bonitate, & virtute, quod sit: sic tibi placuit carnem sumere à meliori esse Humano, quod sit, post tuum. Quia, præter te, inter omnes Sanctos alios, nulli ad tuam possent attingere bonitatem.* Ex huius literæ collatione colligere est, Eimericum (ut is sæpe solet) addere, detrahere, & sensum ferè corrumpere. Verum, fingamus, Lullum ita dixisse, ut Articulus habet; quid est, quod erroris notetur; ut proinde inter Arti. tali nota dignos recensatur? Tres sunt in eo propositiones; & quælibet, sensum recipit maximè catholicum. Prima est: *esse Humanum, est nobilius esse, quod Deus creavit*: tum, extensivè (ut loquar Lullicè) cum & eius finis ad plura sese extendat, quàm finis Angeli: & ipse sit Microcosmos, & omnium rerum epitome: tum etiam simpliciter; cum Homo, in ordine productionis, sit opus postremū; cui serviunt Angeli, tamquam administratores Spiritus; cuius, & semen apprehendit Deus; non, Angelos. Secunda propositio: *Homo, est melior creatura, quæ sit.* Quid huic obstat? cum de ipso scriptum sit; quod filius Dei efficitur? cū transformandus in eandem imaginē, quæ Deus est? Cum sit futurus Christi coheres? Cum sit Deo maximè uniendus? Tertia propositio; *Filius Dei, Incarnatus fuit in meliori esse.* Et quid hic dubii? Ac, pro prima quidem Propositione faciunt, quæ Doctor Antonius Belver disputat in sua Apologia pro hoc Arti. Percontatione 1. & 2. quæ vnum ex præcipuis continent Lullicæ Doctrinæ fundamentis: & lectu digna sunt; & lucis multum adferunt huic argumento. Pro reliquis, reliquæ faciunt, à prædicto Auctore docte, & ingeniose super hoc ipso Articulo disputata.

Articulus 34. apud Eimericum.

Quod Divina natura, quæ est Filius Dei; voluit esse induta de Humana natura, quæ est Christus Homo. in lib. de 7. Arbo.

Articulus 34. apud Lullum.

Reperitur in Arbore Morali, in titulo de Fide, Spe, fol. 42. col. 2. his verbis: *Et magna humilitas est, quod Divina natura (quæ est Filius Dei) velit indui ex Humana natura, quæ est Christus Homo.* Ut Lullus personalem in

lem in Christo Unitatem, & subsistentiam unicam emphaticoteròs notet; effert quandoque per abstracta, & mixtim, de Deo, Humanæ naturæ idiomata: non, ut naturas confundat; nec ut numeri identitatem inter naturam Humanam, eiusque partes, & Deum constituat: sed, ut mirabilem illam naturæ Humanæ cum Deo coniunctionem significantissime exprimat. Ob idque, ut eam coniunctionem explicatius tradat, solet in eam referre huiusmodi idiomatum communicationes, quas efficit. Simili modo loquutus est Damascenus de Orth. Fid. c. 19. *Due, inquit, nature, unus est Christus; & unus Christus, due nature.*

Articulus 35. apud Eimericum.

Quod Deus, pro Humano genere salvando, sine hoc, quod Humanum genus non petivit veniam; voluit ei indulgere per Incarnationem, quā accepit Misericordia, quæ est Deus. In lib. de 7. Arb.

Articulus 35. apud Lullum.

Reperitur & hic in eodem omnino loco ubi proximus Art. hoc est fol. 42. col. 1. & 2. sub his verbis: *Et magna misericordia fuit; quod Deus, absque hoc quod Humanum genus non petivit veniam ab ipso; remittere voluit per Incarnationem, quā accepit Misericordia, quæ est Deus.* Quid autē hic reprehendat Eimericus? An non Incarnatio est primum nostræ salutis exordium? An non medium, quod Deus in Hominis salutem direxit? An non, ex Dei gratia? iuxta illud Pauli ad Tim. 3. *Apparuit benignitas & Humanitas Salvatoris nostri Dei; non ex operib. Iustitiæ, quæ fecimus nos. In rebus* (inquit Aug. 13. de Trin. c. 19.) *per tempus ortis, nulla maior gratia; quàm quod Deus fieret Homo.*

Articulus 36. apud Eimericum.

Quod, si Humana natura potuisset se elongare à Divina natura, & eam fugere, ut non Incarnaret se in ea; fecisset. Sed, natura Divina accessit ad Humanam naturam, & Incarnavit se in illa. In lib. Contempl.

Articulus 36. apud Lullum.

Non potuit castius aut circumspectius dici de Dei potentia; de creaturæ imbecillitate; & ad Divinam naturam plus quam incomparabili proportionem; quam Lullus dixit in lib. 2. Contempl. d. 17. c. 61. fol. 175. pag. 2. cuius hæc est inscriptio: *Com, per entencio Divina so delit peccat original. Latine: Ut ordinatione Divina deletum est peccatū Originis.* Sic enim habet invulgari: *Si Natura Humana (Señor) agues poder ques llunyas de vos; è queus fugis; per tal que nous encarnassets en eyla; be o faera. Car sa natura lis condona per rà de fray volta, e de sa mesquinea. Mas la vostra Natura Divina (Señor) qui es font de tots bens; e es força sobre totes forces; se acostà à natura Humana; è encarnas en ella; per tal que así la aiustas: è per la aiustament vostre rebe recreatio.* Agit Lullus, de potentia Dei, ex hypothesi; & hac utitur, ut creaturæ modicitatem, & Dei Maiestatem melius exaggeret. Adeo fragilis est natura humana, suo ex genio; ut suæ sit exiguitatis exiguum. E converso, Natura Divina est suo opte Marte adeo fons omnium

29

omium bonorum, & vis supra omnes vires; ut ei maximè competant insignia: & tandem, quicquid est maximum. Suppressit Eimericus rationem ob quam humana natura tantam dignitatem refugisset. Fideliter ita rem expressit Interpres Latinus lib. 2. d. 17. *Si natura humana fuisset ita potens; ut tuæ potuisset resistere voluntati: & te Dominum fugisse potuisset; sic, ut ab ea nullatenus carnem assumfisses; fortasse (quod tamen mirabile est) libenter hoc fecisset; si hoc ullo modo potuisset. Quia, sua natura ei attribuit, ratione suæ fragilitatis, & miseriæ, plus inferius deprimi, quàm superius elevari; sed tu, propter tuam benignissimam Omnipotentiam, eam assumfisti, &c.* Quod autem nihil ab eius Omnipotentia eximi possit; docet ac profitetur Lullus, cum multis in locis; tum in primis, hoc ipso, unde depromtus est, hic Articulus: *Domine Deus, inquit, sicut res privata Esse, non habet aliquam potestatem tibi resistendi; sic, nihil, habens Esse, tuæ potest resistere voluntati; de his, quæ tibi placet ordinare.* Et in Arte Inventiva, 8. reg. Cap. de Divina Essentia: *Item, trāscendit Intellectus, cum attingit Divinā entitatem, &c.*

Articulus 37. apud Eimericum.

QUOD natura Divina, in Christo, unita Humanitati; à peccato Originali purificavit, custodivit, & mūdavit eius Humanitatē, ut nō esset in ea. In lib. Contemplat.

Articulus 37. apud Lullum.

RAIMVNDVS, lib. 2. Contempl. dist. 17. c. 6 i. fol. 177. pag. 1. ita habet: *Si la natura humana, que vos (Señor) preses; no fos purificada è mundada del peccat Original, per raho del aiustament que feu ab la Divinal natura; qual cosa (Señor) fora aquella qui pogues recrear tot lo humanal linatge? Latine: Si natura humana, quam tu (Domine) assumfisti, purificata, & mundata non esset Originali peccato, propter coniunctionem cum Divina natura; quidnam (Domine) illud esset, quod totum humanum genus recreare posset? Addidit Eimericus verbum: Custodivit. Demisit: Quod totum humanum genus recreare posset. Dixerat paulo ante Lullus eodem Cap. fol. 176. pag. 1. *La vostra Deitat (Señor) es tan noble cosa, è de tan gran Santedad; que la natura humana, en que ella se encarna; convenc que fos purificada, è sanada, è sens tot peccat, è tota colpa. Cor, per la gran conveniència de unio que fo feta enfre la natura Divina, e la natura humana; convenc que en la natura humana no fos nuyla cosa viciosa; pus que fo aiustada ab la Deitat. Latine: Tua Deitas (Domine) tam nobilis est, & tam magnæ sanctitatis; ut natura humana, in qua ipsa carnem sumfit; conveniens fuerit ut purificata, ac sanata esset, & omni peccato, & culpa libera. Nam, propter magnam convenientiam unionis, quæ facta fuit inter naturam Divinam, & humanam; conveniens fuit, ut nihil in natura humana vitiosum esset; quoniam cum Deitate coniuncta est.**

Quod autem Lullus dicit: *Purificare Mundare, Sanctificare*, nullam supponit culpam, vel maculam. Quod, excellentius genus est Purificandi, Mundandi, & Sanctificandi. Quomodo intelligendus est etiam Iohannes, dum ait de Christo Domino: *Quem Pater Sanctificavit, & misit in Mundum.*

Articulus 38. apud Eimericum.

QUOD in Christo sunt tres naturæ, scilicet Divina, Anima rationalis, & Corpus humanum: Et propter quamlibet istarum naturarum est Rex.

H

Nam

Nam, propter Naturam Divinam; est Rex Divinus, & Aeternus: propter animam rationalem, est Rex omnium Spirituum Creatorum, & creabilium; sed propter Corpus humanum, est Rex totius corporalis naturæ. In lib. de Benedicta tu.

Articulus 38. apud Lullum.

IN prædicto lib. cap. De tertio Virginis gaudio, ita habet Lullus: *Encare vet altra declaracio, perque foren tres Reys, e no mes, ni menys; per tal que lo Mon conegues, que en mon Fill Iesus à tres naturas, per les quals es mon Fill Iesus Rey. Car, per la Divina natura, es Rey Divinal, Infinit, Eternal: e per la anima rational que ha en si lo meu Fill Iesus, es Rey de tot Esperit creat, è per crear; & per lo seu cors humanal es Rey lo meu Fill Iesus de tota corporal natura. E la rao perq̄ cascū dels tres Reis de Orient portaren tres coses, ço es, Or, Encens, è Myrra, pera fer un present, e un do; si es perço que donas entendre al Mon que lo meu Fill Iesus solament es una persona, Deu, e home: e que en ell son totes les demunt dites tres naturas. En tāt, que per l'Or, es entes Divinal; è per lo encens, es entes racional; è per la mirra, es entes sensual. Latinè: En tibi adhuc aliam expositionem, cur tres Reges, non plures, vel pauciores fuerint; nempe, ut homines cognoscerent, in meo Filio Iesu tres reperiri naturas, propter quas Filius meus Iesus, Rex est. Nam, propter Divinam naturam, Rex est Divinus, infinitus, æternus: propter animam rationalem, quam in se habet Filius meus Iesus; Rex est omnium Spirituum Creatorum, & creabilium: & propter suum Corpus humanum, Rex est, Filius meus Iesus, totius corporeæ naturæ. Et ratio, propter quam unusquisque trium Regum orientis, tria attulerūt, nempe aurum, thus, & myrrham, ad offerendum munus, & donum unum: hoc, ex eo est, ut Mundus intelligeret, Filium meum Iesum, unam personam tantum esse, Deum, & hominem, atque in eo esse tres prædictas naturas; sic; ut, per aurum, intelligatur Divinus; per thus, rationalis; per mirrham, sensualis.*

Quid est in hoc Articulo, non recte, & docte dictum a Lullo? num displicet, trium numerus? Sed Petrus Lomb. ad hoc non exhorruit in 3. d. 6. Sunt autem, & alii, qui istis in parte consentiunt: sed dicunt hominem illum, non ex Anima Rationali & carne tantum; sed, ex Humana, & Divina natura, id est, ex tribus substantiis, Divinitate, Carne, & Anima constare. Quo etiam modo loquutus est ibi D. Thomas quæst. 1. artic. 3. in corp. Et ideò (inquit) hoc nomen Homo (loquitur de Christo) comprehendit tres substantias: sed duas ex parte significati; tertiam, ex parte suppositi. Immo, & D. August. lib. 13. de Trinit. Sic Deo coniungi potuit Humana Natura; ut ex duabus substantiis fieret una persona: ac per hoc, iam ex tribus; Deo, Anima, & Carne. Huc etiam respexit D. Athanasius, in Symb. asserens, in Christo, non confundi substantias; sed uniri in personæ unitate: Non (inquit) confusione substantiæ; sed, unitate personæ. Nam, sicut Anima Rationalis, & caro, unus est homo: ita, Deus, & Homo, unus est Christus. Sentit etiā cum Lullo, Suarez in 3. par. tom. 1. Disp. 15. Sect. 4. §. Ex dictis verò, expeditur, &c. Vbi, pro modo loquendi, adducit Gelasium, Concilium Toletan. Augustinū, Bernardum, & Leonem. Dignus plane, qui perlegatur.

Articulus 39. apud Eimericum.

QUOD Substantia Christi Humanitatis distinguitur inter res; scilicet Animā, Corpus, & Spiritū; qui exit è duobus, scilicet a Corpore, & Anima. In lib. Contemplat. Artic.

ARTICVLVS 39. APVD LVLLVM.

LVLLVS, in quolibet homine tria constituit; Animam, Corpus, & Spiritum. Est autem hic spiritus, coniunctio utriusque. Patet prima pars, ex lib. 1. Contempl. dist. 5. c. 11. fol. 27. pag. 1. Cor, en axi (Señor) cō es millor el home esser cors, è anima, è sperit: lo qual esperit apelam la coniuncio de la anima, è del cors: è que aquestes tres coses sian una substancia humana (que no seria; si era la una, ò les dues tan solament) en axi (Señor) es en vos bona cosa, que siats en Trinitat de Persones, è Vnitat de Essencia. Latine: *Et sicut est melius homini, esse Corpus, & Animam, & Spiritum: quem Spiritum appellamus, coniunctionem animæ, & corporis: & quod ista tria sint una substantia humana (quod non esset, si foret tantum unum, aut alterum prædictorū) sic (Domine) est tibi optimū, quod sis in Trinitate Personarū, & Vnitate Essentiæ.* ¶ Altera pars Articuli patet ex lib. 4. Contempl. c. 246. fol. 47. col. 2. Honrat Señor, vos sabets, que home es cōpost de natura sensual, & de natura entellectual: en ço que en home ha cors, è anima, è sperit; ço es, la cōiuncio, que es feta enfre lo cors è la anima. On, com home (Señor) per lo cors sia visible, è oint, è odorant, è gustāt, è sintent, è movable de un lloc en altre; è sia de bella fayço, è haja mās à obrar les obres sensuales: è com, per la Anima sia home cogitant, è apercebent, è conciencejāt, è subtil, è coratjos, è remembrant, è entenent, è volent. Et com home sia per le sperit, durable en aquest Mon entro al temps quæ la Anima partex del cors: doncs per aço es significat è demostrat (Señor) que bona cosa, è bella, è nobla es à home que sia en tres coses: è mala cosa li fora, sino fossen les tres coses en que es. Latine: *Honorate Domine, tu scis, hominem compositum esse ex sensuali, & intellectuali natura: cum in homine Corpus sit, Anima, & Spiritus; qui, coniunctio est inter Corpus, & Animā. Vnde, cum homo, per corpus, visibilis sit, audiens, odorās, gustans, sentiens, mobilis ab uno loco ad alium; sit etiam aspectu iucundus, & manus habeat ad operandum sensibilia: & cum per animam cogitans sit, percipiens, subtilis, animosus, & memorans, intelligens, & volens: & cum homo per Spiritum vivat, quoad anima è corpore separetur: propterea significatum, & demonstratum est (Domine Deus) bonum, nobile, & pulcrum homini esse, in tribus existere: & contra, malum esset illi, nisi tria illa essent, in quibus est.*

Articulus 40. apud Eimericum.

QUOD anima Christi diligit suā formā, & suā materiam, quæ forma animæ Christi est nobilior pulchrior, melior, & honorabilior forma, quæ sit. Nec aliæ formæ aliarum creaturarum habent tantam virtutem, sicut habet sola forma animæ Christi in qua propter eius pulchritudinem, illi qui sunt in Paradiso, habent magnam Gloriam. In lib. Contempl.

Articulus 40. apud Lullum.

QUID hic carpit Eimericus? Fortasse, quod anima rationalis materiam habeat, & formā. Si is error esset in Lullo: idē esset in D. Bonaventura in 2. d. 3. q. 1. & in Henrico, in Summa, in Scoto, q. de anima: & in Nicolao de Niss. q. 2. de Anima humana, & q. 3. de Angelorū naturali cōditione. Quid autē materiæ, formæ, & actus nomine, in Lulli Schola intelligendum sit; pluribus declarat Belverius in sua Apolog. super hunc Articulum, quæ si legantur; magnam adferent lucem, ut hic Articulus, & alii loci, probe intelligantur.

Sed

Sed, audiamus Lullum ipsum: qui, non modo in corpore, sed etiam in anima, materiam, formam, & actum, seu coniunctionem, ponit, in lib. 5. Contempl. c. 27. fol. 97. col. 2. *La quinta manera de amor, es (Señor) com la vostra anima ama la sua materia entellectual, &c.* Et post pauca, col. 3. *Ferm (Señor) sobre totes fermetats, com entellectualment entenem (Señor) que vostra anima graciosa remembre è enten la sua forma mateixa esser la pus noble, è la pus bella, e la millor, e la pus bonrada forma que sia. Ni totes les altres formes creades, no an enfre totes tanta de virtut, cõ ha tan solament la forma de la vostra anima beneyta.* Et infra, ibidem, col. 4. *Tant es alt, è excellent, e noble, e bella, e gloriosa (Señor) la forma de la vostra anima; è tant es amada, e bonrada; que en axi com la bonesa, e la bellea, de la forma del vostre cors es occasio à gloriejar totes les sensualitats dels homens iusts, quant lurs sensualitats seran en gloria: En axi (Señor) la forma de la vostra anima, per sa gran virtut, e noblesa, e bellea, es occasio a totes les animas dels Sants de Paradis, è a tots los Angels, com, veent ella, ajan gloria è benediccio della, &c.* Latine: *Quintum genus amoris est (Domine Deus) cum anima tua suam amat materiam intellectualem, &c.* Et post pauca: *Sextum genus amoris est, cum intellectualiter intelligimus (Domine Deus) tuam pulchram animam memorare, intelligereque sui ipsius formam nobilissimam, pulcherrimam, optimam, omniumque honestissimam esse. Neque formæ omnes aliæ create tantam habent virtutem; quantum sola habet forma tuæ animæ benedictæ.* Et infra, ibidem: *Tam est alta, excellens, nobilis, pulchra, & gloriosa (Domine Deus) forma animæ tuæ: & tanto est amore, & honore culta; ut, quemadmodum pulchritudo, & bonitas formæ corporis tui, occasio est conferendi gloriam iustorum hominum sensualitatibus, cum erunt in Paradiso collocatæ: ita (Domine Deus) forma animæ tuæ, propter magnam virtutem suam, nobilitatem, & pulchritudinem, occasio est, ut Sanctorum animæ, & omnes Angeli ipsam videndo, ab ea gloriam, & benedictionem habeant, &c.*

Articulus 41. apud Eimericum.

QUOD per Christum principaliter est Mundus creatus de nihilo. In libro De Centum Dei nominibus.

Articulus 41. apud Lullum.

AVDI Lullum ex loco citato sub §. De nomine Iesu: fol. 283. col. 1.
Iesu, per tu principalment,
es lo Mon creat de nient;
per ço car te tany honrament.

Latine: { *Iesu propter te præcipue,*
Mundus conditus est de nihilo;
propterea, honore dignus es.

Fortassè displicuit Eimerico præpositio, *Per*: quam tamen ipse non benè vertit. In exemplari quippe auctoris ipsius, habetur nota finis. Quam etiam, adverbium principaliter, sive, præcipue, indicat. Quare, vertere debuisset Eimericus; propter Christum, & omnis ambiguitas sublata esset. ¶ Quod si, neque hoc adverbium principaliter, aut, præcipue, probat: neque probabit illud Pauli: Christum, Caput Ecclesie, & primogenitum omnis creature, & heredem universorum, constituentis. Nec verò est quòd molestè ferat; Mundum à Lullo dici, *de nihilo creatum*. Molestè enim ferret & illud Pauli ad Hebræ. 3. *Qui omnia creavit, Deus est.*

Articulus

Articulus 42. apud Eimericum.

QUOD natura Divina, & Humana, in Christo sunt magnæ in Differentia & Concordia; & tam magnæ; quod, sicut est Cōcordia maior, quam alia cōcordia, quæ sit inter Creatorem & creaturam; oportet quod sit Differentia maior inter Divinā naturam, & Humanam in Christo, quam aliqua Differentia, quæ sit inter Creatorem & creaturam. In lib. de 7. Arb.

Articulus 42. apud Lullum.

DIFFERENTIA, quæ asseritur maior, inter Christi Divinam Naturam, & Humanam; est, ratione Nobilitatis, & Concordantiæ. Qua de re dictum est suprā, in Art. 26. & 27. Sed audiat in suo met idiomate Lullus lib. cit. Arb. Scient. cap. de Brāchis Arb. Iesu Christi: *Enfre les dues branques est à Differencia. Car, una es la Natura Divina; e l'altra, la Humana natura. E aytāt cō son grās les branques; aytant es gran la Differencia: è aytant quant es gran la Differencia; es gran lur Concordācia, le qual an en dues les brāques, en esser una persona, un trōch, un Iesu Christ. Son doncs les branques grans en differencia, e en concordança, e tan grans en axi cō es la Cōcordança maior, que altra concordança que sia enfre Creador, è Creatura; conve que sia la Differēcia maior enfre branca, y branca, que ninguna differentia que sia enfre Creador, è creatura. La qual maior Differencia significa la maior distincio que es enfre una Persona Divina, è altre. E aço matex, de la Concordança.* Hactenus Lullus in exēplo vernaculo, unde Doct. Berver in suam Apologiam ea verba transtulit; & alias hinc ad Romanam Curiam, cum ceteris libris authenticis, fuere transmissa. Sic autem habentur eadem in exemplo Latino, satis vetusto, quod modò Romam transmittimus, fol. 87. col. 3. *Differentia est inter duas branchas: quoniam, una est, Natura Divina; & alia, natura Humana. Et quantò sunt maiores branchæ; tanto maior est Differentia: & quantò maior est Differentia; tanto maior est eorum Concordantia, quam habent ambæ branchæ in essendo una persona, unus truncus, unus Iesus Christus. Sunt Ergo brāchæ magnæ in Differentia, & in Concordantia: & ita magnæ; quod sicut Concordantia est maior, quàm alia concordantia, quæ est inter Creatorem, & Creaturā: ita oportet quod Differentia sit maior inter brancham, & brancham, quàm aliqua alia differentia, quæ sit inter Creatorem, & Creaturam. Quam maiorem Differentiam significat maior distinctio, quæ est inter unam Personam Divinam, & aliam. Et idem est de Concordantia.* En, cōvincitur Eimericus, Lulli textu. Primo, Lullus ex naturarū maiortate, maiorem colligit Differentiam. Deinde, ex maiori Concordia, maiorem colligit Differentiam. Apertum relinquēs, quantopere Eimericus in nominis ambiguitate hærere studuerit.

Articulus 43. apud Eimericum.

QUOD inter Verbum Divinum, & animam quam assumpsit, est magna Concordia per coniunctionem, & unionem: & ita magna, quod Verbum est anima, & homo; & homo est Verbum cum omnibus partibus suis: & Verbum convertitur cum Anima. In lib. super 1. Senten. q. 7.

ARTICVLVS 43. APVD LVLLVM.

INTER naturam humanam, & Divinam, in Christo (iuxta Lulli Sententiā) differen-

differentia perpetuò manet illeſa. Id quòd in Lulli ſcriptis eſt adeò perſpicuum, & obviũ; ut ſuperfluum ſit, loca referre. Deinde, inter utramque naturam, perſonæ unitas apud eundem Lullum, illa beſecta eſt. Quæ unitas, ut per Emphaſim, & exactius notetur; ſit hæc prædicatio: *Anima, eſt verbum*: non naturæ idem- tate; ſed, perſonæ. Vtrumque manifeſtum evadit ex lib. 3. Sent. cap. 109. fol. 60. pag. 1. *Item dixit; quòd inter Verbum Divinum, & animam, quam aſſumſit, eſt magna differentia: cùm Verbum ſit infinitum, & anima, ſit finita. Sed, inter ipſos, magna eſt concordantia per coniunctionem, & unionem; & ita magna; quòd Verbum, eſt anima, & homo: & homo eſt Verbum, cum omnibus partibus. Sed, de anima, non eſt ſic: quia, conſervat, quòd Verbum ſit infinitum; & homo ſibi coniunctus, ſit fin- tus. Et ideo converſio Verbi, & hominis, ſtat in concordantia; & non in differentia. Paulo poſt pag. 2. Si homo Martinus, converſus eſſet cum omnibus ſuis partibus; ſicut in Chriſto Verbum eſt converſum cum anima Chriſti, exiſtens ipſa; plus poſſet Martinus agere de ſuis partibus: quia qualibet partium eſſet totus homo.*

Articulus 44. apud Eimericum.

QUOD Anima Chriſti, eſt instrumentum; & Verbum, eſt agens: & ideò, mediante Anima Chriſti, Verbum comprehendit; & non immediate. In lib. 3. Sentent. quæſt. 1.

Articulus 44. apud Lullum.

LVLLVS lib. 3. Sentent. quæſt. vel potius cap. 109. fol. 60. pag. 2. *Vnde ſe- quitur (inquit) quòd ratione Differentiæ, Anima Chriſti, non comprehendat Verbum ſibi unitum. Quia ſi ipſum comprehenderet; eſſet converſio in differentia; in tantum, quòd differentia eſſet annihilata: quòd eſt impoſſibile. Sed, comprehenſio conſiſtit per concordantiam, & unionem: ſicut Chriſtus, ut Verbum; qui, cum Ani- ma, quam aſſumſit, ſe totum comprehendit, intelligendo ſe totum cum ſuo intellectu humano: & ſe totum diligit cū ſua humana voluntate. Anima tamen Chriſti, instru- mentum eſt; & Verbum, eſt agens; & ideò mediante anima Chriſti, Verbum compre- hendit; & non immediate. Sed, illa comprehenſio, extenſivè ſit; & non intenſivè: cùm non ſit proprium animæ, infinitum attingere; ſed, eſt ſibi appropriatum per Verbum ſibi unitum. Sed, Verbum; ſe ipſum, & omnia intenſivè attingit: cùm ſua ſit proprie- tas, infinite attingere. Reſpondeo ergò ad quæſtionem, diſtinguendo per extenſum, & intenſum: & per mediata, & immediate, & per differentiam, & concordantiam; & per proprium, & appropriatum.*

Vocat Lullus animam Chriſti, *Instrumentum Verbi*, cum D. Thom. 3. p. q. 13. art. 2. Vbi Suarez, Sect. 3. & 4. Diſp. 21. docet, hanc eſſe communem ſententiam Theologorum. Quòd autem, ex vi unionis, Verbum comprehendat extenſivè, & adſcite, probat Fulgentius ex illa Pauli auctoritate (ut notat Petrus Lombardus in 4. Sent. d. 3.) *In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei abſcon- diti. Ad Colloſ. 2.*

Articulus 45. apud Eimericum.

QUOD Chriſto, ita fuit leve, in die Paſſionis, dolores ſuſtinerè; ſicut dice- re. In lib. Contempl.

Hic Articulus, In exemplo vernaculo reperitur lib. 2. c. 62. fol. 179. pag. 1. sub his verbis. *A, vertader Señor, endrefament, è restaurament nostre, beneyt siats vos; cor vos (Señor) sabets, que pus leugera cosa es à nosaltres, dir, que sum per amor de vos pobres, è aontats, è turmentats, è morts; que nons es leugera cosa, lo sofferre. Amoros Señor, beneyt siau vos, à qui fo axi leugera cosa à sofferir totes dolors, e totes amargors; com es lo dir. Cor, tant es gran la amor (Señor) que vos nos portats al dia de la mort; que lo parlar, el sofarir fo à vos dols, è plesent, è saboros.* In Latino autem, lib. 2. dist. 12. fol. 51. col. 1. *Benedicta sit (Domine Deus) tua Sanctissima Essentia: quia tu dedisti gratiam, & potestatem tuo Filio glorioso, quod ita sibi esset leve, & facile, pati penas, sicut & dicere. Quia nos, in die tui obitus, ita tenerrime dilexisti; quod pati mortem, & ceteras passiones, fuit tibi valde gratum, & amœnum.* Ex quibus verbis manifestè colligitur; Lullum, non quidem extenuare acerbissimos Christi dolores; sed extollere voluisse amoris vim, & magnitudinem pænæ incredibilem. Quod totum, vertendum est ad Dei Omnipotentiam, cui omnia æquè facilia sunt. Lectionem vernaculam Latinus Interpres (ut vides) parum fideliter vertit hoc loco.

Quid autem Rainundus de Christi cruciatibus senserit, patet ex ipsius operibus: in quibus semper eos acerbissimos fuisse asserit. Presertim in Proverb. cap. de Passione Christi, & lib. de 100. Dei nominibus, nomine O Rey Creador: *Salvar nos volc ab gran torment &c.* Item lib. de Laudibus Virg. cap. de Patientia, ab illis verbis: *Christus maiorem tunc habuit patientiam, &c.* Est locus insignis, & cap. de pietate eodē lib. In Apostrophe etiam, art. 10. Quod Iesus Christus mori debuit: *Contrariorū (inquit) contrariae sunt causae &c.* Et lib. 2. Contempl. c. 55. fol. 157. col. 1. *Singular Señor, gracios, conexent; nuyla pena, ni nuyla malea de mort, ni nuyl abontament, no fa acompanyar (Señor) ab aquella què vos sofaris, è sostentegues per amor de nosaltres. Cor, lo treball, è la dolor, è la angoxa que vos (Señor) soferis, sobre totes dolors, è sobre totes angoxes, è sobre tots menyspreaments, y sobre tots avilaments, foren (Señor) en vos.* Latine; Sub titulo capitis, 55. Qualiter Dominus Noster Iesus Christus ordinavit in hoc Mūdo suam Passionem: *Pater Omnipotens, Immortalis, nulla pænæ inflictio, neque aliquod vilissimum genus mortis, debet tuæ Passioni, vel tuæ morti ullatenus comparari. Quia, tua Passio, & genus austerissimum tuæ mortis, quasvis alias passiones, & quævis mortis genera excefferunt.* Ita interpres; nec admodum fideliter. Quod de more habet. Deinde in lib. 4. c. 251. fol. 58. col. 4. *Com la vostra Sāta Humanitat sia digna (Señor) de haver maior gloria, que tota la gloria de totes les altres creatures: per aço es significat que mori, & que hac major pena en sa mort; que totes les penes qui son en les creatures.* Latine: *Cum tua humanitas (Domine Deus) digna sit maiori gloria, quàm ceteræ creaturæ: ideo significatum est, obiisse, & maiori pænâ in morte affectam fuisse, quàm ceteræ creaturæ.* Item cap. 271. *On, en axi (Señor) com es significat al nostre enteniment, que la anima ama més la coniunctio que ha ab vostre cors, que no es tota la altra amor, qui es en les creatures: en axi (Señor) es significat al humanal enteniment, que lo departiment que la anima feu del cors al dia que mori vostre cors, e fou penjat en la Creu; aquell departiment fou (Señor) à la vostra Anima maior pena entellectual, q̃ no es tota la pena entellectual, è sensual,*
qui

qui es en les creatures; è la pena que sostench lo vostre cors; fou la major pena sensual, que no es tota la altre pena de les creatures. On, per ço fou (Señor) la pena tan gran; com es gran la amor qui es del cors, è de la anima. La qual pena convenia (Señor) que fos gran, per ço cor recreava moltes creatures de gran colpa. Latine: Vnde (Domine Deus) quemadmodum Intellectui nostro significatum est; animam, plus amare coniunctionem quam habet cum tuo corpore; quam amet aliæ creature: ita significatum est Intellectui humano migrationem animæ tuæ ex corpore, quo die corpus tuum mortuum fuit; & Cruci affixum; acerbiorē intellectualem animæ tuæ attulisse pœnam, quam sit quævis alia pœna intellectualis, & sensibilis creaturarum; & pœnam, quam corpus tuum sustinuit; fuisse maiorem pœnam sensualem, ceteris creaturarum pœnis. Vnde, propterea pœna, magnitudine par fuit amori, qui Corpori, & Animæ convenit. Quæ quidem pœna magna esse debebat; quòd multas creaturas magna liberabat culpa.

Articulus 46. apud Eimericum.

QUOD tota Humana Natura Iesu Christi, in Passione pœnam habebat: & tota Divina Natura pœnam eius sentiebat. In lib. de 300. Proverb.

Articulus 46. apud Lullum.

SI cui sit ad manum exemplar M. S. recurat ad illud: & mendum in esse in excusis per Ioan. Tacuin. ann. 1507. fortasse reperiet. Quod persuadet, Primo, corruptissima Proverbiorum editio. Deinde, editio per eundem calchographum Quæstionum in lib. Senten. tot scatens mendis, quot ferè verbis: ut nisi accuratissimè emendetur; vix sit qui possit inde sensum elicere. Extat præterea alia Proverbiorum editio, per Ascensium, Parisiis ann. 1517. in qua Articulus hic ita habetur, in parte 3. Rub. 3. fol. 73. pag. 2. de Passione Iesu Christi: *Tota Humana Natura Iesu Christi pœnam habuit: & tota Divina, pœnam in ipso agnovit.* Quæ, si recta translatio censeatur, veraq; versio; nihil hic residet scrupuli. Quod si legatur, ut transtulit hic Eimericus; lege per Tropum: *Sentiebat*; non, sensu corporeo (Nam Deus, purus Spiritus est) sed, cognitione.

Vt vero magis constet, Lullum, ab omni ista impietatis specie abesse; audi illum in Arb. Christianali, De Branchis Arb. Iesu Christi, fol. 87. col. 2. *In hac (inquit) præsentī vita, in qua erat Dominus Iesus Christus, Brancha Divina utebatur miraculis supra cursum naturalem: nec habebat famem, sitim, calorem, nec frigiditatem: & attingebat obiecta corporalia sine multiplicatione speciei, & sine potentiis sensualibus.* Item eodem cap. & col. *In quantum una brancha erat in alia, &c.* In eadē Arb. de Foliis, cap. De actionibus, & passionibus Iesu Christi, fol. 88. col. 2. *Sarraceni dicunt; quod Christiani credunt, &c.* Denique in lib. 2. Contempl. distinct. 16. cap. 77. fol. 224. pag. 2. *Cor, ningun feel Christia (Señor) no creu que la vostra Deitat se exis de Natura Divinal, è ques mudas en natura humana; ni no creë que la vostra Deitat bagues Passio, ni que moris. Enans (Señor) creen que la Humanitat, que vos preses, que ella sostench tant solament trebayl, è mort; sens que la Deitat no sostenc gens, nis camja, nis alteraja de sa natura, en poc, ni en molt.* Latine: *Quia nullus Catholicus credit, quòd in Humanitatem, tua Deitas sit conversa: neque, quòd tua Deitas aliquam sustinuerit Passionem. Immo, omnes Catholici credunt, quòd Humanitas, quam tu (Domine) assumpsisti in hoc seculo; sustine-*

37

sustinuerit passiones; & illa finaliter mortua fuerit pro humano genere redimendo. Et ita credunt firmiter, quod de sua natura Deitas nullatenus fuerit alterata.

ARTICVLVS 47. APVD EIMERICVM.

QUOD Corpus Christi, stans in Cruce, fuit mortuum, in quantum anima dimisit illud: & non fuit mortuum; in quantum Deitas ab eo non recessit. Nec coniunctio Divinae Naturae, & humanae fuit divisa. Remansit ergo Christus, vivus, & mortuus. Fuit mortuus, secundum cursum naturalem; sed remansit vivus, supra cursum naturalem. In lib. de 7. Arborib.

ARTICVLVS 47. APVD LVLLVM.

HIC Articulus reperitur in Florib. Arb. Apostol. fol. 69. col. 1. cap. Quod Iesus Christus fuerit mortuus: *Iesus Christus mortuus fuit, in quantum homo: non, in quantum Deus. Sicut Sanctus Petrus, qui fuit mortuus in quantum corpus; non in quantum anima. Et etiam Corpus Christi existens in Cruce, mortuum fuit, in quantum Anima ipsum dimisit: & non mortuum; in quantum Deitas ab ipso non recessit. Nec coniunctio Divinae Naturae, & Humanae, dissoluta fuit. Remansit ergo Iesus, vivus, & mortuus, sine contradictione. Quoniam, mortuus fuit, secundum mortalitatem humanam; vivus fuit, secundum quod fuit Deificatus in viva Deitate; à qua vita discedere non potest.* Prima Articuli pars, est velut antecedens: & tam manifeste explicata; ut nulla egeat luce. Ceterum, quod ait, & de Naturae Divinae, & Humanae indivisa coniunctione; intellige, de Humana, quoad eius partes. Nam, quoad esse totius, & transitum in tertium numerum, desit. Altera pars, est veluti consequens; de qua agitur Art. 48. & 49.

ARTICVLVS 48. APVD EIMERICVM

QUOD mortuus fuit Christus homo, secundum mortem humanam; sed, remansit homo Deus; in quantum Deus remansit homo. In lib. de 7. Arb.

ARTICVLVS 48. APVD LVLLVM.

EXTAT hic Articulus, ubi praecedens, fol. 69. pag. 1. his verbis: *Et inde sequitur, quod in Cruce Deus mortuus fuit; & non fuit mortuus; sine contradictione. Mortuus fuit; in quantum homo Deus; qui, in quantum homo, fuit mortuus. Non fuit mortuus; in quantum Deus homo: qui, in quantum Deus, non fuit mortuus. Idcirco, mors Christi extitit secundum cursum naturalem: & remansit vivus supra cursum naturalem. Et ita sibi invicem respondent Articuli Incarnationis, Nativitatis, & Passionis secundum naturam Humanam; & supra cursum naturalem illius.* Si haec verba Lulli attentè ponderentur; aliud planè indicant, quam Articulus Eimerici.

Circa verò modum loquendi, *sed remansit homo Deus*; quo videtur Lullus, hominis rationem, Verbo Divino tribuere, quatenus subsistens est in corpore, & anima coniunctis, vel inter se, vel cum Verbo (tribuitque; ut utriusque, corporis scilicet, & animae indissolutam cum Verbo coniunctionem intimius ostendat) circa haec inquam, videndus Divus Thomas 3. par. quaest. 50. art. 4. Bonavent. & Gabr. in 3. distinct. 22. quaest. 1. Senten.

ARTICVLVS 49. APVD EIMERICVM.

QUOD surrexit Christus, propter hoc, ut esset homo coniunctus ex anima, & corpore: sicut erat homo antequam moreretur. Et quādo fuit mortuus, fuit homo, in quantum Filius Dei erat homo. In lib. de 7. Arborib.

ARTICVLVS 49. APVD LVLLVM.

REPERITVR in Florib. Arbo. Apost. fol. 69. cap. Quod Iesus Christus resurrexit:

K

Iesus

Iesus Christus resurrexit; ut esset homo ex Anima, & Corpore; sicut fuit antequam moreretur. Et quando mortuus fuit; homo fuit, in quantum Filius Dei erat homo: sed non erat homo, in quantum Anima non erat in Corpore. Et quia Filius Dei voluit esse homo, de Anima & Corpore constitutus; Iesus Christus resurrexit; ut Divina voluntas assequuta fuisset hoc quod volebat. Quod assequuta non fuisset, si Iesus Christus non surrexisset de morte ad vitam. Ex quibus verbis aperte videtur hæc esse de nomine quæstio: cum manifestissime constet de re ipsa.

Hinc colligitur, duobus modis Christum, hominem dici. Primus, est communis, quo quilibet homo est homo ex mutua corporis & animæ coniunctione: alius est, ex Animæ & Corporis Deificatione. Et utroque Lullus utitur.

ARTICVLVS 50. APVD EIMERICVM.

QUOD in Cælo Imperiali sunt Animæ Sanctorum, & in illo vident Deum, & contemplantur facie ad faciem, & oculo spirituali ad oculum. Et in istis inferioribus locis nulla anima potest videre & contemplari Deum sine medio, quod est species phantastica. Est ergo nobilior locus ille superior, quam iste inferior. Oportuit ergo quod Christus ascenderit Corpus suum in altum. In lib. de 7. Arborib. Addit Eimericus de suo: *In quo videtur intelligere, quod anima Christi, usque post Ascensionem, non contemplantur, nec contemplari potuit Divinam Essentiam immediate, & facialiter.*

ARTICVLVS 50. APVD LULLVM.

CVPIENS. Lullus demonstrare, ut Christum decuerit ad Cælum adscensus; ex loci dignitate ita argumentatur in Florib. Arb. Apostol. cap. Quod Iesus Christus ad cælos ascendit fol. 69. *In Cælo (inquit) Empyreo sunt Animæ Sanctorum. Ibi, Deum, & contemplantur, & vident facie ad faciem, & oculo spirituali ad oculum. Et in hac vita mortali, nulla anima Deum contemplari, neque videre potest, sine medio, videlicet sine specie phantastica. Est ergo nobilior ille locus superior, quam locus istius vite mortalis. Oportuit ergo quod Iesus Christus suum Corpus adscenderet ad illas summitates sive altitudines, in quibus est nobilior locus. Sed, hoc esse non potuit; si Iesus Christus ad Cælos non ascendisset.*

Cum vero ait Raimundus: *In hac vita mortali, nulla anima Deum contemplari, neque videre potest; Sanctorum intellige eorum, qui in Cælo Empyreo Deum contemplari didicerunt. Nam, de Christi Anima, q. 95. Senten. Ipsa (inquit) Anima unita, fuit sic Beata in supposito Divino, sicut ex natura humana factus fuit homo in ipso Divino supposito. Et hoc fuit necesse, ut per eundem modum fuisset Beatificatio, sicut fuit Homificatio. Paulò post: assumpta fuit Beata: & in eodem instanti, de non Beata, facta Beata.*

Colligit Eimericus ex Lulli verbis, videri, Animam Christi, usque post Ascensionem non contemplatam fuisse Essentiam Divinam. Sed, id Eimerico videatur. Certè, non aliis. Iam, quid animæ, cum Ascensu in Cælum? Legantur quæstionis nonagesimæ quintæ, illa verba: *Hoc quod dicis, quod, sicut Deus corpus glorificatum non assumpsit; licet Christus factus fuisset homo; verum dicis. Et ratio, quare hoc fuit, consistit in hoc, ut illud corpus comederet, & biberet; ut Christus verus homo appareret. Etiam oportuit quod ipsum corpus mortale esset; ut humanum genus redimere posset. Et adhuc; quia locus iste inferior, non spectat ad corpus glorificatum; sed Cælum. De Anima verò Christi, non est sic; cum sit immortalis, non indigens plus unum locum, quam alium, ergo.*

QUOD Dei Filius est bonus, ratione bonitatis B. Mariæ: quæ est bona per naturam: quia naturalem habet proprietatem, quod est bona in se ipsa: in tantum, quod non fecit peccatum mortale, nec veniale: sed habet proprietatem per se ipsam faciendi bonum. In lib. de B. Maria.

ARTICVLVS 51. APVD LVLLVM.

CVM plures scripserit libros Raimundus de B. Maria (utpote cui addictissimus fuit) Eimericus non modo locum, sed ne librum quidem citat. Videtur tamen collectus Articulus ex laudib. Beatiss. Virg. Mariæ, c. 2. de Bonitate: fol. 77. pag. 2. *Tot aquest be fa Deus, qui es bo; per rao de la bondat de Nostra Dona.* Latine autem fol. 6. pag. 1. quo in loco hæc reperiuntur verba: *Omne quidem bonum istud agit Deus, qui bonus est ratione bonitatis suæ Matris.* Deinde, paucis interiectis, addit: *Èrmità, Nostra Dona es bona per natura. Car, naturalment ha propietat que es bona en si mateixa: e en tant, que hanc no feu peccat venial, ne mortal: ne hanc per nul temps della nos seguir nengun mal, nes pot seguir: tant es bona, e plena de tot be.* Latinus contextus ita habet, fol. 6. pag. 1. *Beatissima Maria Virgo Domina Nostra, bona est per naturam (naturaliter enim habet proprietatem, quæ bona est in se ipsa) & hoc in tantum, ut nec mortaliter, nec per veniale actuale, venialiter etiam peccaverit umquam.* Post pauca: *Sic ipsa Beata Domina Nostra proprietatē habet agendi bonū; quoniā bona est.*

Non video quid in hoc Articulo reprehendere possit Eimericus. Excutiamus singula: *Dei Filius*, inquit, *est bonus, ratione bonitatis Beatæ Mariæ.* Quid falsi in hoc Pronunciato? Numquid habet Christus boni aliquid naturalis, in suo corpore naturali, præterquam ex Virgine? Præterea, *B. Maria, bona per naturam* asseritur. Quis ei hoc negabit; quod nulli non convenit? An non convertitur, *Esse, & Bonū?* Deinde, *quod naturalem habet proprietatem, quod est bona in se ipsa; in tantum quod non fecit pecc. Mor. &c. Sed habet proprietatem per se ipsam, faciendi bonum.* Hoc postremum, cui non conceditur? Cui non est proprium, bene agere; si libero utatur arbitrio? Reliqua, quis Virgini Sanctissime negare audeat? Forte innuit, im-peccabilitatis donum, Virgini concessum. *Habet ergo proprietatem; sed, non excluso Dei auxilio.*

ARTICVLVS 52. APVD EIMERICVM.

QUOD Beata Maria relaxat peccatoribus culpas, & peccata: & potest plus peccatoribus indulgere; quam ipsi peccare. Donatque virtutes, & merita, Fide, Spē, & Caritatē, cū quibus habeant homines vitam æternā. In lib. de B. Maria.

ARTICVLVS 52. APVD LVLLVM.

VIDE TVR hic Articulus collectus fuisse ex cap. 14. quod est de Misericordia, In lib. de Laud. Beatissimæ Mariæ, ubi hæc reperiuntur verba, in cataulano textu fol. 121. pag. 2. & fol. 122. pag. 1. sic: *Seguex se de necessitat, que Nostra Dona sia misericordiosa, e leixant als peccadors, colpes, e peccats, e donant lus virtuts e merits, ab los quals hajan perdurable Glòria.* Latine, fol. 25. pag. 2. *Sequitur necessario, eam (Dei Matrem) esse misericordem, dimittendo peccatoribus culpas, & peccata: & tribuendo illis virtutes, & merita, quibus Gloriam sine fine obtineant.* Et post pauca: *En Nostra Dona es poder, saviesa, e amor, &c. Hon, cō lo peccador prega Nostra Dona de Misericordia, ab Bondat, Granea, Perseverança, Poder, Saviesa, e Amor; ai tantost ha Misericordia de Nostra Dona respon ab tota sa Bondat, Granea, Perseverança, Poder, Saviesa, e Amor: e al peccador perdona, e dona ab tot ço que respon a sa demanda*

demanda: e enaxi exois al pecador. Segons esta manera, no va en fadiga. E sien los peccats grans, o petits, e tan grans, e tan majors, que mes no puxen effer; o sia un peccat, e tan poch, que menor no puxa effer: que tots los trenca, els pacehya, els destrui, la Misericordia de Nostre Dona; qui pot mes perdonar; que pecador, ni pecadors, pecar: e donar mes, que home, ni homens no poden dir, ni pensar. In Latino, sic, fol. 26. pag. 1. In Beatissima Dei Matre est Potestas, Sapientia, & Amor, &c. Et ideo, cum peccator Misericordiam illius tangit, cum Bonitate, Magnitudine, Perseverantia, Potestate, Sapientia, & Amore; statim ipsa Misericordia cum tota sua Bonitate, Magnitudine, Potestate, Perseverantia, Sapientia, & Amore correspondet; & parcat peccatori, & tribuit cum toto hoc, id quod correspondet petitioni peccatoris. Itaque parcendo, & tribuendo, peccatorem exaudit. Et hoc modo, nullus peccator apud eam repellitur; sed, quantumcumque magna sint peccata; sive modica; omnia quidem, & tota frangit ea Misericordia Beatissimæ Dei Genitricis. Quæ, multo magis parcere potest; quam aliquis peccator, errare: & plus tribuere, quam aliquis homo possit petere, aut cogitare.

Prorsus in eandem sententiam Beatus Ephrem, in Oratione ad Sanctissimam Virginem: Ad sis semper Virgo Misericors, Clemens, & Benigna, in presenti quidem vita fervens Protectrix, hostiles impetus repellens, & me deducens ad salutem; ac in supremo vitæ momento miseram meam animam conservans, & tenebrosos malorum Daemonum aspectus ab ea procul abigens. In terribili autem die Iudicii, ab æterna damnatione me liberans. Postremo, inaccessæ tui Filii, & Dei Gloriæ, me heredem reficiens. Et Bernardus, in Sermonem de Verbis, Signum magnum: Omnibus omnia facta est; sapientibus, & insipientibus copiosissima caritate debitricem se fecit: omnibus misericordiæ sinum aperit; ut de plenitudine eius accipiant universi: captivus, redemptionem; eger, curationem; tristis, consolationem; peccator, veniam; Iustus, gratiam; Angelus, letitiam, &c. Ex quibus facile colligitur recta expositio huius Articuli. Nam, culpas condonare, virtutes Theologicas infundere, plus posse erranti Christi, tamquam causæ meritoria; Deiparæ Virginis, tamquam Misericordiæ Matris, & peccatorum Patronæ præcipuæ. Quin, se ipsum exponit Lullus eodem ipso capite, unde desumptus fuit Articulus, fol. 123. pag. 2. sub his verbis: Conegueren llur defalliment: è pregaren Nostre Dona quels perdonas: çoes, que pregas son Fill, quels perdonas. Nostre Dona los acaptà misericordia. In textu Latino: Conversi (inquit) ad Piissimam Dei Matrem, rogantes, ut parceret eis: videlicet, ut oraret Filium suum, quatenus misereretur eorum: & Beatissima Dei Mater, eis misericordiam exoravit. Id ipsum confirmant, & declarant duo loci: quorum primus est, de Dei Matris Misericordia, in Arbore Maternali, capite De ramis, fol. 84. ibi: Misericordia, ramus est, &c. Alter, de eiusdem advocazione, in eodem capite, ibi: Advocatio, est ramus huius arboris, &c. Qui, si legantur, rem planam facient. Hic omittuntur; brevitas causæ ibidem tamen notati reperientur.

Articulus 53. apud Eimericum.

QUOD voluntas Beatæ Mariæ est contra Iustitiam; quia non dilexit Filii sui mortem, quem Deus cum Iustitia interemit: & in hoc, est stulta, & inobediens Beatæ Mariæ voluntas. In libro Orationum.

Artic.

Articulus 53. apud Lullum.

HOC loco jam Eimericum ab aperta calumnia tueri non potui: postquam ipsemet comperi rem visu facilem, & apertam. Perlegi attentissimè totum librum; ne vocula quidem una omissa; & nihil huiusmodi inveni. Immo, multa passim, quæ cum articulo pugnant. Legantur, obsecro, quæ de eximia eius patientia in filii sui morte, scripta reliquit Lullus in lib. de laud. Virg. cap. 24. de patientia, ibi: *In ipso die sanctissimæ Passionis*, &c. paulo post: *patientia quidem Domini*, &c. Deinde quæ de compassione in filii sui morte cum complacentia maxime conjuncta: eodem lib. partim cap. 25. de pietate: *In illo die*; inquit, *quo ipsa benedicta Dei mater*, &c. partim eodem ipso capite: *Decessisset quoque Beata Virgo mater*, præ nimio dolore, & angustia, &c. Porro, de eius excellentissima obediētia, cap. 28. eiusdem lib. ab illis verbis: *Protinus cū B. Virgo Maria*, &c. & paulo post: *tantam oportet esse obedientiam*, &c.

Iam verò, voluntas Mariæ quomodo contra iustitiam fuit, Lulli iudicio; cū is eodem lib. cap. 13. de Iustitia, ita concludat: *Cū filius eius sit tantum recolibilis, intelligibilis, & amabilis, peccatores sint tot in ea confidentes, & iustitia gloriæ animæ eius diffusa per recolere, intelligere, & amare, huic obiecto habeat correspondere*. Quis ergo considerabit magnā iustitiā animæ eius, & operū potentiārū animæ eius? & paulo post: *Tu, Mater pietatis, cū sub Cruce adesses, & aspiceres Filium tuū morientē pro iustitia Dei Patris, genus humanū restaurantē, & pro iniuria Iudæorū illū occidentem; tunc temporis mæstissima flebas, præ angustifero dolore, passione, & morte, quas in Filio tuo cōspiciebas. Tui quidē fletus erāt iustitiæ pleni: in qualibet lacrymarū aderat iustitiā; quoniam de fonte iustitiæ procedebāt, videlicet de iusto recolere, intelligere, & amare animæ tuæ*. Præterea, quomodo voluntas Virginis, mortem Filii sui non dilexit? aut, quæ usquam cum Divina conformior? Hæc illa est, de qua Lullus ait eodem lib. cap. 7. de amore: *Secundum quod amatur à Filio, oportet eius amorem de suo Filio correspondere. Et quod ipsa diligit quæcunq; Filius suus Deus & Homo, in creaturis operatur*. & paulo post: *hæc est amoris mater, & Domina, ferventius diligens, quàm quæcumque alia Domina, tota est in amore, tota est amoris, hæc largitur amorem, hæc loquitur de amore, hæc auget amorem, & quicquid agat, & quicquid dicat, est amoris, & de amore, & propter amorem*.

Virginis voluntas stulta (ait Eimericus.) O vocem plenam impietatis! Quis valeat considerare (ait Lullus eodem lib. cap. 6. De Sapiētia) aut quis existimare posset, quanta laus inest huic beatissimæ Matri, eam sciri tam nobilem, & tam excolentem Matrem, ut Deus scire nequeat, quo possit ei maiorem gratiam, & maiorem bonitatem, magnitudinem, & reliqua conferre? Postremo; voluntas Virginis (ait Eimericus) est inobediens. At ò iusta Domina virtutum (Lullus inquit cap. 28. de obedientia) quilibet tenetur submittere voluntatem suam ad volendum id, quod voluntas tua, & maxime quod vult voluntas Filii tui: quia voluntas cuiuslibet, creata est ad volendum id, quod voluntas Filii tui, & tua, vult.

Articulus 54. apud Eimericum.

QUOD Papa est Vicarius B. Petri. In lib. de 7. arbor. & in lib. cōtemplat. Artic. 54.

L

Art. 54. apud Lullum.

IN Radicibus Arb. Apostol. fol. 55. col. 2. hæc verba habet Lullus. Debet Papa illam fidem habere, quam habuit B. Petrus, postquam est eius Vicarius. Idem, in Floribus eiusdem Arboris, cum explicatione sua, repetit, fol. 60. col. 3. Qui sunt, inquit, oves Domini Papæ, Vicarii, seu Successoris, B. Petri. Idem alibi, Papam, Christi Vicarium appellat, ut in fine Apostrophes: fol. 11. col. 2. Propter quod, inquit, flexis genibus cum humilitate, & reverentia quanta possumus, Sanctissimo Patri Summo Pontifici Domino Bonifacio, Christi Vicario, & Dominis Cardinalibus, supplicamus, ut ipsi dictam viam amplectantur. Et in lib. 3. Contempl. cap. 110. fol. 14. Nos veem, Señor, que vos arreu honrat lo nostre Sanct Pare Apostolic sobre tots los homens de aquest Mon: car aquell, Señor, te lo vostre lloch en la terra: e à aquell arreu donat, Señor, poder de absolve, y de ligar en lo Cel, y en la terra: e aquells manaments quell fa, volets Señor, que sien obligats tots los homens de aquest Mon. On beneit siats vos Señor, qui tant volets honrar vostre creatura. En lo honrament Señor, que vos Señor Deus, fets al Papa de Roma, veem Señor, que honrats à tota la natura humana. Car gran honrament es Señor, que hom sia vostre Lloctinent en terra: on, com vos, un home sol hajats elet a effer sobre tots nosaltres, en aço, Señor, se manifesta que vos sots tot sol un Deus, un Señor, un Creador, un Benefactor, un Salvador. Latinè: Videmus Domine Deus, te super omnes homines Sanctum Patrem Nostrium Apostolicum honorasse. Nā ille in terris tuas gerit vices: illi potestatem dedisti ligandi, atque solvendi in celo, & in terris: eiusque mandatis vis Domine Deus, omnes homines ligari. In honore, quem Pontifici tribuis, totam humanam naturam honoratam esse vis. Nam magnus honor est, hominem in terris tuum esse Vicarium. Vnde cum hominem unum elegeris, qui nobis omnibus præsit; in hoc apparet te unum solum Deum esse, unum Dominum, unum Creatorem, unum Benefactorem, unum Salvatorem.

Vocatur Ergo Romanus Pontifex, Petri Vicarius, à Lullo. Primo, ut eo nomine, Petrus, Primarius, & Summus Christi Vicarius designetur; cui Romanus Pontifex succedit, par, quoad omnia, à Christo in eodē Pontificatu proximè institutus. Secundo, ut eo nomine Romanus Pontifex vehementius excitetur ad dotes consimiles, quibus claruit Petrus. Iuxta id quod supra ex Radicibus dictum est; & quod eodem loco inquit fol. 55. col. 2. Iustitia Papæ ad finem se debet habere per complementum. Quoniam justum est, quod Papa faciat hoc, propter quod est creatus Universalis Prælat, & Generalis ad omnes Prælatos.

Denique, aliqui ex Sanctis Patribus eodem modo loquendi usi sunt. Beatus Leo ser. 2. de Anniv. suæ Assumpt. Ipsum vobis, cuius vice fungimur, loqui credite. Et Bernard. epist. 183. Quam sententiam cupio vos, & omnimodis moneo custodire, in exhibenda reverentia, & Apostolicæ Sedi, & B. Petri Vicario. Sic canon. Ego Ludovicus, d. 63. Qui enim Petro succedunt; eius quodammodo vices gerunt, ait Benedictus Iustinianus tom. 1. Explic. in Epist. Paul. Disp. 1. de Apostolatu, cap. 10. post medium.

Articulus 55. apud Eimericum.

QUOD propter peccatum primi hominis totus Mundus fuit corruptus:
& quantum

& quantum ad vegetabilia, & animalia, & alia creata ad servitium hominis.⁴³
Immo etiam quantum ad Dæmones, & etiam Angelos. In lib. Contempl.

Articulus 55. apud Lullum.

HIVS articuli doctrina reperitur, lib. 4. cit. cap. 248. fol. 51. in hæc verba:
Com aiam provat intellectualmēt quel Mon fons corromput en lo pecat del primer home. Car pus home, qui es semblant en natura ab lo Mon se corrompe per pecat, conve que lo Mon se corrompes, pus so que mes valia en ell, e so per que ell mes valia, se corrompe. Car en axi com tots los membres del cors se corrompen com lo cors pert lo cap del home: en axi tot lo Mon convenc que fos corromput, pus que lo Mon perde lo millor membre que avia en si, so es, home. On si tant fos que los vegetables, è los animals irracionals nos corrompessen en natura: e los animals racionals, qui an à sustentar la vida de semblant natura corrompuda, no pogueren Señor viure. On per tal que home pogues aver vida, convenc que los vegetables, è los animals irracionals fossen corromputs, perço que home ne preses vida. On com asso sia en axi, doncs provat es Señor manifestament, que lo Mon en general, è en ses parts fo corromput per lo pecat de home; car tot ço que era en servici de home creat, se convenc corrompre, pus que home se corrompe: car tot vasall, è tot sotmes, es corromput en la corrupcio de son Major. De Spirituum corruptione, ita profequitur: Empero no deim Señor, que los Angels se corrompessen en natura, mas en quant no pudien adur à salvacio les animes quis perdien per lo pecat de Adam; è no eren poderosas de fer lo be que fan ara com lo Mon es recreat. Item encare deim, Señor, que los Dimonis se corromperen per lo pecat de Adam, en aço que ells lo feceren pecar: car tota creatura se corromp, com fa contra son Creador. Latine: Cum intellectualiter probatum sit, Mundum corruptum fuisse propter peccatum primi hominis: nam, quia homo, qui similis est Mundo per naturam, peccato corruptus fuit: oportuit, & Mundum corruptum fuisse, quando corruptum fuit in eo, quod pretiosius erat. Nam, quemadmodum omnia corporis membra corrumpuntur, cum corpus caput hominis amittit: ita oportuit, omnem Mundum corrumpi, quoniam præstantius membrum, quod habebat, amisit, nempe hominem. Vnde, si vegetabilia, & animalia irrationalia non corrumperentur in natura, animalia rationalia, quæ ex illorum natura corrupta aluntur, vivere non possent. Quare, ut homo vivere posset, oportuit vegetabilia, & animalia irrationalia corrumpi. Quod cum ita sit, probatum est manifestè, Mundum in genere, & per partes suas, corruptum fuisse, propter hominis peccatum. Nam ea omnia, quæ propter hominem creata fuerant, corrumpi oportuit, quando & homo ipse corrumpitur. Nam quilibet vasallus, alterique subiectus, corrumpitur ad corruptionem Domini sui. De Spirituum corruptione, ita profequitur: Non tamè dicimus, Domine Deus, Angelos in natura corruptos; sed eo tantum nomine, quod animas, quæ propter hominis peccatum in interitum ruebant, in Vitam eternam perducere non poterant: neque posse bonum operari, quod nunc operantur, cum Mundus recreatus est. Dicimus etiam, Dæmones ob Adæ peccatum corruptos, quod ei ad malum, & peccatum suasores fuerunt. Omnis creatura, quæ Creatorem suum offendit, corrumpitur.

QUAM doctrinam confirmat tota Theologorum Schola, & magna ex parte, Robertus Bellarminus, Cardinalis Illustrissimus, pariterq; doctissimus

tom. 3.

tom. 3. lib. 6, cap. 15. secundæ controver. gener. ut alios omittam. Neque enim in re aperta diutius immorandum.

Articulus 56. apud Eimericum.

QUOD propter peccatum Originale corpus hominis non est dignum, quod sumat usum & servitium, ac vitam de plantis, nec de animalibus brutis, quæ sunt creaturæ Dei, in quibus non habet ius, aliquis qui sit contra Deum. In lib. de Articulis Fidei.

Articulus 56. apud Lullum.

PA R S huius articuli prima, & quæ in lib. de Articulis Fidei, sive in Apostrophe habetur, omnium est rectè sentientium. Iniquus enim, per modum meriti, non est dignus pane, quo vescitur; neque, quam bibit, aquæ. In artic. 27. dicti lib. cap. *Quod primorum parentum peccatum est generale omnibus hominibus quoad animam*, ita habetur ad verbum: *Omnis anima rationalis, quæ movet corpus suum ad utendum his, quorum usu corpus non est dignum, peccat: & per consequens est subiecta peccato; sed anima immediate cum est infusa corpori, movet corpus (aliter non esset forma corporis, nec per consequens pars substantialis hominis, nec homo esset homo per animam rationalem) ad corporis necessitates, ut ad augmentum, vel sumendum victum, vel cibum, vel potum, & ad utendum rebus, quibus vivit, quæ sunt creaturæ Dei, quorum usu non est dignum corpus alicuius hominis, cum sit corruptum, & infectum; eo quod primi parentes à quibus omnes homines habuerunt corpora sua, fuerunt contra Deum Creatorem suum: Ergo anima ex hoc habet culpam generalem, & sic sequitur quod peccatum est generale in omnibus hominibus, quantum ad animam.*

Altera pars, *In quibus non habet ius, &c.* In exemplari vernaculo reperitur eodem capit. cuius hæc sunt verba: *E perço lo cors no es digne que prenga us, o servey, è vida de les plâtes, ni dels animals bruts, qui son creatures de Deu, en les quals no ha dret, ningú qui sia cõtra Deu.* Latine: *Et propterea corpus non est dignum, sumendi usum, servitium, vel vitam plantarum, vel brutorum, quæ Dei sunt creaturæ, in quibus non habet ius, aliquis qui sit contra Deum.*

Notandum est, interpretationem Latinam, & Vulgarem, lib. de Artic. Fidei, aliquo modo inter se differre: cum multa sint in Latina, quæ in Vulgari non reperiuntur: & aliqua habeantur in Vulgari, quæ in Latina desiderantur. Qua de re, ita loquitur Lullus in cap. ult. quod est, *De la fi de aquest libre: ¶ Io Ramon, indigne, he fet aquest libre, è el fet posar en llati, empero no lletra à lletra, mas seny à seny, perço que cascu ne româgue en sa virtut, e en sa Rhetorica, è aquell qui es en llati, he presentat al Señor Papa, &c.* Latine: *Ego Raimundus, indignus, hunc feci librum, eumque Latina lingua vertendum curavi, non verbo ad verbum, sed sensu ad sensum; ideo, ut quilibet in sua virtute, & linguæ proprietate remaneat: atque Latinum, Summo Pontifici obtuli. &c.*

Vbicumque ergo Lullus, de usu, quem capiunt ex rebus homines mali, differit: de dignitate, & merito, quod habent in illis, loquitur. Patet ex eo, quod nusquam ab aliquo dominium eripit, qui sit peccato obnoxius. Constat hoc, ex libro

45

libro Proverb. cap. de Dominio, & cap. de Dignitate, & ex Arbore Imperiali, & ex Blanquer. cap. 85. Quod autem additur ex vernaculo, *In quibus non habet ius aliquis, qui sit contra Deum*: Exponendum est, de exercitio Iuris, ut Hier. Vvilmus in libr. de Sex dieb. Orbis conditi, lect. 29. exponit: *Nec mihi, inquit, D. Ioannem Chrysof. Hugonem, & quosdam aliquis objiciat, qui, excidisse hominem à dominio bestiarum propter peccatum, disertè dicunt. Nam, cum aliud sit, in rem aliquam habere ius; aliud, habere illius iuris exercitium ad libitum; existimo de exercitio iuris ad libitum, & absque labore, eos esse interpretandos: à quo, cum exciderimus, (nam multo labore, & periculo subijcimus nobis feras) dixerūt, nos excidisse à dominio.*

Articulus 57. apud Eimericum.

QUOD quia Anima Rationalis est forma corporis; & movet corpus ad accipiendam vitam de Plantis, Animalibus brutis, & aliis rebus ei necessariis, movet corpus iniuste contra ius, & rationem. lib. de Artic. Fidei. Et quod ille qui est in peccato, non habet jus in aliqua creatura. In lib. De Ecclesiast. Proverb.

Articulus 57. apud Lullum.

QUID differt hic articulus, à præcedenti? Sed Eimericus, (ut vidimus alias) ex uno plures facit. Locus Raimundi Lulli desumptus est ex capit. 35. Proverb. par. 1. fol. 14. de Creatione: *Qui est (inquit) in peccato; non habet ius in aliqua creatura. Nullus iniuriam creaturæ facere potest, si in ipsa servit Deo.* Lulli verba reddita articulo præcedenti ex Apostrophe, quæ melius reddit exemplar vernaculum, ibidem sunt ista: *E car anima es forma del cors, è mou lo cors à pèdre vida de les Plantes, è dels Bruts animals, è dels altres coses à ell necessaries, mou lo cors iniustamènt, è contra dret, è rao, è per aço cau en Pecat Original.* Latine: *Et quia Anima est forma corporis, & movet corpus ad accipiendam vitam de Plantis, Animalibus brutis, & aliis rebus ei necessariis, movet iniuste corpus, & contra ius, & rationem, & ideo in Peccatum Originale incidit.* Reliqua, ex superiori articulo liquent.

Articulus 58. apud Eimericum.

QUOD post Peccatum Originale, Deus, & Humanum genus fuerunt in magna contrarietate Boni, & Mali; Virtutis, & Vitii; Veri, & Falsi, & illa contrarietas erat ita magna, quod Deus in Mundo Populum non habebat. In lib. Sententiarum. q. 110.

Articulus 58. apud Lullum.

HABETVR hic articulus non, q. 110. sed 112. lib. 3. Sent. fol. 61. pag. 2. his verbis: *Post peccatum Originale, Deus, & humanū genus fuerūt in magna contrarietate boni, & mali, virtutis, & vitii, veri, & falsi, & sic de consimilibus. Et illa contrarietas ita erat magna; quod Deus in Mundo populum non habebat.*

M

& totum

& totum uniuersum (Angelis exceptis) à fine deviatum erat, propter quem creatum fuit. Sicut & omnia corpora supercaelestia, & corpora inferiora, quæ creata fuerunt ad serviendum homini, ut per hominem seruientem Deo, finem in Deo attingerent. Quid, obsecro, in his verbis reprehendi potest? Avertit primus homo sua culpa à Deo tantum homines ceteros; ut nisi Christus morte sua illos recreasset, & proinde Deo dedisset; actum esset de homine. Pulchrè Lullus in Apostrophe cap. Quod sit recreatio: fol 6.col.2. *Impossibile, inquit, & irrationabile est, Deum, aliquid conservare, & facere durare in esse, absque aliquo fine, & utilitate. Sed Deus gubernat Mundum, & conservat, & conservavit in esse, à tempore primorum Parentum, usque nunc: ergò hoc facit propter aliquem finem, & utilitatem. Sed, si non esset recreatio, per quam fieret satisfactio de peccato, quo natura humana privatur à suo fine; multiplicatio, & generatio, seu Esse hominū, & eorum, quæ sunt propter hominem, ad nihilum esset utile; nec perveniret ad aliquem finem. Ergo, nec debuit, nec debet facere durare multiplicationem hominum.*

Articulus 59. apud Eimericum.

QUOD Deus consentit, quod homo faciat peccatum veniale, & non faciat peccatū mortale: alias magis distaret à Divina bonitate, & magnitudine per peccatum veniale; quam per mortale: & sic Deus non licentiaret hominem, quod faceret peccatum veniale, quod est impossibile, in lib. Senten. quest. 119.

Articulus 59. apud Lullum.

CORRVPT E claudit Eimericus articulum hunc; ita tamen habet Lullus cit. lib. 3. Senten. fol. 66. pag. 1. cap. 121. *Deus, omnibus modis distat ab omni peccato infinitè: & quo ad se, tantum distat à peccato veniali, sicut à mortali. Sed homo existens in peccato, magis distat à Divina Bonitate, Magnitudine, &c. per peccatum mortale; quàm per veniale; & sic, Deus consentit, quod homo faciat peccatum veniale, ut non faciat mortale. Alioquin, magis distaret à Divina Bonitate, Magnitudine, &c. per peccatum veniale, quàm per mortale. Et sic Deus licentiaret hominem, quod faceret peccatum mortale. Quod est impossibile.*

Contentio, quæ excitari posset; tota est in verbo, *Consentit*: quod est a Lullo tam explicate expositum, ut ambiguitas omnis exclusa fuerit. Deum consentire, ut fiat veniale; est, Deum licentiaré, indulgere, permittere, ut fiat veniale; ne committatur lethale. Quemadmodum, repudiare uxorem, non fuit permisum, ceu minus bonum (ut videtur quamplurimis) sed, tamquam minus malum, ad vitandum majus; non, ut licite fieret; sed, ut impunè.

Articulus 60. apud Eimericum.

QUOD Deus peccatorem iuvare non potest, dum suum Intelligibile, & Amabile sunt infirma. Et hoc, quia participare non potest per suam bonitatem, & virtutem cum malitia; neque Deus contra iustitiam agere potest. Super 2. Sent. q. 47.

Articulus

L E G E, Questionem, non, 47. sed, 49. & argutius dici non posse, conspicias. *Quæ.* (inquit Paul. 2. ad Corin. 6.) *societas luci, ad tenebras? aut, quæ conventio Christi, ad Belial?* Perinde est, ac si diceret: Deum, male facere non posse. Nisi tollatur a gustu infirmitas; nusquam aderit inter gustum, & pomi dulcedinem symmetria. Quamdiu erit in homine lethalis culpæ morbus; tamdiu permanebit inter Deum, & ipsum disconvenientia. Id quod, potentiæ Dei, nihil omnino detrahit. Verba Lulli sunt hæc: fol. 29. pag. 1. *Peccator non potest se justum facere cum suo infirmo Intelligibili, & Amabili, nisi gratia Dei superveniat; & quod Deus sit coadiutor: quoniam nemo bonum facere potest sine adiutorio Dei: neque Deus peccatorem iuvare potest, dum suum Intelligibile, & Amabile sunt infirma. Et hoc est, quia Deus participare non potest per suam Bonitatem, & Virtutem, cum Malitia, & Vitio; neque Deus contra justitiam suam agere potest. Quid verius?*

Articulus 61. apud Eimericum.

Q V O D anima Iudæi, & Sarraceni, qui credit esse in veritate, & non peccat mortaliter in peccato actuali, non habebit pœnam spirituales. In lib. de septem Arb.

Articulus 61. apud Lullum.

I N Florib. arb. Apost. cap. Quod peccatum Originale sit in anima, fol. 66. *Et in hoc passu* (inquit Lullus) *potest homo cognoscere, quod anima Sarraceni, aut Iudæi, qui credit esse in veritate; & qui non peccat mortaliter in peccato actuali; pœnam non habebit spirituales: sed habebit pœnam per corpus, &c.* Vbi, tantum agit de culpa Originis; fingitque Mahumetæum in solo Originali pereuntem. Qui, etsi nullus sit; at, cogitetur: ac de eo, ac si esset, disquiratur. Atque, in isto sensu, verus est articulus: cum constet, inter Doctores; damnatos pro sola Originis culpa, nullam sensus pœnam, neque interiorem, neque exteriorem, pati. Sed, estò, fuisset ea Lulli hypothesis; non propterea notandus ista censura fuisset: cum probabile sit (ut sentiunt, Divus Tho. 2. 2. quæst. 20. art. 1. Bonavent. Andr. Vega lib. 6. de Iust. cap. 17. & 18.) Fidei Christi haberi posse invincibilem ignorantiam, ex August. in Quæstionib. Novi Testamēti. Quæres, quænam est *pœna spiritualis*, de qua Articulus loquitur? Respond. quod est pœna sensus interior; ut puta, pœna Vermis; de qua Palud. in 4. dist. ult. ita habet: *Vermis conscientie, qui non moritur, dicitur Pœna Spiritualis damnatorum, & remorsus conscientie, & syntharesis.* Dices secundo, qui potest Iudæus esse sine infidelitate; quæ peccatum est lethale gravissimum? Distingue, cum D. Thoma cit. de infidelitate; una, secundum puram negationem; altera, secundum contrarietatem ad Fidem.

Articulus 62. apud Eimericum.

Q V O D nullus est homo ita vilis, nec ita peccator, qui qualibet hora, quæ velit

velit, non possit esse Dei amicus, & familiaris. In libr. Contemplatoris.

Articulus 62. apud Lullum.

SI hic articulus Lulli est (qui certè non est repertus) nihil aliud prætendit, quam, peccatorem erigere, ne despondeat animum: admonere, ut perpetuò bonis operibus vacet: nullaque ratione rectius obtineri posse, ut ad Dei gratiam misericorditer trahatur: iuxta illud Eccl. 15. *Deus ab initio constituit hominem &c.* Et Deut. 3. *Testes invoco hodie cælum, & terram, &c.* Invitat ergo homo bonis operibus Deum, ut præveniat: provocat, ut excitet. Vide. art. 64. & 65. 66. &c.

Articulus 63. apud Eimericum.

QUOD homo non debet reclamare Deum, si non diligit eum; & quod ille facit magnam malignitatem, qui orat Deum sine caritate. In libro de 300. Proverb.

Articulus 63. apud Lullum.

NEQVE hic articulus in Proverb. reperitur. Non prior pars; nisi quid fortasse simile, Parte. 1. rub. 42. fol. 16. pag. 2. *Quia Deus est virtus; non exaudit homines sine virtutibus. Quomodo Deus illum exaudiet, qui ipsum non diligit?* Posterior pars fortè decerpta fuit ex lib. De Centum Dei nominibus. nomine, O Pregar: fol. 293. col. 2.

*¶ Aquell fa molt gran malvestat,
qui prega à Deu ab cor irat,
sens Pietat, è Caritat.*

Latinè. *¶ Ille facit magnā malignitatē,
qui irato corde Deum rogat,
sine Pietate, ac Caritate.*

Iuxta illud Matt. 18. *Serve nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me; non ne ergo oportuit, & te misereri conservi tui?* Confirmat hanc doctrinam, illud Ecclesiast. 3. *Qui diligit Deum; exorabit pro peccatis; & cōtinebit se ab illis; & in oratione dierum exaudietur.*

Articulus 64. apud Eimericum.

QUOD in faciendo bonum, non oportet nos sperare, quod Deus incipiat; quia iam incepit, quādo nos creavit, & pro conservatione nostra Mundum nobis dedit, ut ei serviamus, & eum honoremus. In lib. Orationum: & in lib. de Philosophia Amoris.

Articulus 64. apud Lullum.

EXACTE satisfactum est huic articulo, Eimerico vivente die 19. Maij 1386. pet Inquisitorem Generalem, Bernardum Ermengaudi, Instituti Dominicanij; ut constat authentico Instrumento, quod editum circumfertur. Audiamus

diamus etiam Lullum lib. de Philosophia Amoris, suismet verbis ita loquentem: Dones, & Donzells damor (dixit Lamic) manifesta raos es, quel Amat vol esser honrat en lo Mon en tots temps: & vol salvacio domens, & non damnacio. Et per ayso nengu no pot, ni deu encolpar Lamat, que ell vuyla esser honrat, ni salvacio de gentes. Per que lo defalliment no es de part de Deu: mas de part los homens, qui nol volen honrar. Et vosaltres iam havets dit, que nous cal, que jo us prec que siats en mon amar. Ans ne pregats vosaltres mi, que jo vos hi vulla metre. En axi es de Deu. No cal esperar que ell comens. Car ja ha comensat; en quant ha los homens creats; & lo Mon llur ha donat: per ço quel tenguen en llur cor, & en lo Mon, honrat. Comensem doncs à honrar Lamat: & anem per lo Mon sa, & la, per honrar lamat. Quæ quidem, in Latina versione reperiuntur cap. 89. fol. 160. Domine, & Domicelli Amoris (dixit Amicus) manifestum est quod Amatus, omni tempore vult honorem habere in Mundo: & vult salvationem hominum, & non damnationem eorum; & ideo nemo potest, nec debet dicere, neque cogitare, quod Amatus non velit honorem, neque salvationem hominum. Quapropter, defectus, siue culpa, Amato imputari non debet; sed, hominibus, qui ipsum honorare nolunt. Et vos superius mihi dixistis, quod non oportet, ut ego rogem vos esse in amore meo; immò vos rogatis me, ut ego ponam vos in amare meum. Et ita est de Deo (dixit Amicus) quoniam non oportet expectare, quod principiet: quoniam iam principiauit, in quantum homines creavit, & eis Mundum dedit, ut ipsum honoratum teneant in suo corde, & in Mundo. Incipiamus ergo Amatum honorare: eamus per Mundum huc, & illuc ad honorandum ipsum. Hoc loco decertat Lullus pro libero arbitrio: alibi pro gratia. Hic liberum arbitrium excitat, ne torpeat; sui muneris admonet, ut pulsanti aperiat: erudit, ne homo ipse nihil omnino agat: ostendit Deum incipere, ut cooperemur, &c. Pro Gratia Dei, sunt loca complura apud Lullum, quæ satis hic erit indicare: velut in eodem lib. c. 7. Cum Amicus miscet cū amore suum velle &c. Cap. 51. Amate (dixit Amicus) absque tua bonitate &c. Cap. 52. Amicus suum rogavit Amatum &c. Ibidem: Amate (dixit amicus) ex quo me &c. Cap. 54. Amor (dixit Amicus) &c. Cap. 69. Considera quomodo Deus est liberalis, &c. Ibidem paulo post: Respondit amori Amicus, dicens, &c. Cap. 74. Recoluit Amicus, sua peccata &c. paulo post, ibidem: Amatus suus ita distribuit &c. ut omittam alia eius opera; ex quibus facile est perspicere, Lullum, eximium fuisse gratiæ assertorem; sed ita, ut libero arbitrio nihil derogaret.

Articulus 65. apud Eimericum.

QUOD virtus est ita bona, & quantitate magna, quod omnis homo potest eam habere pro sua voluntate. In lib. de Philosophia Amoris. Et in lib. de 100. Dei nominibus.

Articulus 65. apud Lullum.

RESPONSVM est huic articulo in Instrumento authentico cit. articulo precedenti: Lullum scilicet, de virtutibus moralibus loquutum; non, de gratuitis. Id quod dilucidè constat ex lib. de Philosophia Amoris, cap. 88. fol. 158. Amatores virtutum (dixit Amicus) Angeli, Cælum, Elementa, Plantæ, Bestiæ,

Bestie, Homines, & quicquid est, fuit, vel erit; virtutem habent per virtutem mei Amati. Quoniam eius virtus ita comprehendit alias omnes virtutes; sicut eius Bonitas, omnes alias comprehendit Bonitates; & eius Magnitudo, omnes alias Magnitudines. Et quilibet homo, qui habere voluerit virtutes morales, per amorem virtutis mei Amati, potest habere tot, & tanta Magnitudine, & Bonitate, quot, & quanta velle poterit. Archetypum Catalaunicum ita habet: Amadors, los Angels, Cel, Elements, Plantes, Besties, Homens, & tota res qualque sia, ha Vertut per la Vertut de mon Amat. Car en axi compren la sua Vertut totes altres Vertuts; com la sua Bonea totes altres Bonees: & la sua Granea, totes altres Granees. Et tot home qui vuila haver Morals Vertuts, per amor de la Vertut de mon Amat ne pot aitan-tes haver, & en aianta Granea, & Bonea, com ne pora voler. Et ita accipiendum est, quod in libro de Centum Dei nominibus ait, nomine Virtut, fol. 281. col. 1. ita psallens:

¶ Tant es Virtut bona en gran cantitat;
que tot hom la pot haver à sa voluntat.
E qui mais na, mais esta en Deu honrat.

Latine.

¶ Tam est virtus bona, in magna quantitate;
ut eam qui vis habere possit, ut velit;
& qui plus eius habet; plus apud Deum honoratus est.

IMMO, & de virtutibus gratuitis idem defendi posset. Nam, certissimum est, liberé nos moveri in Deum per fidem. Subest nostræ voluntati, ut respondamus; sed, ita; ut Divina egeamus ope. Et ampliorem gratiam obtinere, quod dispositio ad illam maior est. Et in hac opinione tunc exponeretur mens Lulli, de dispositione, & præparatione in nobis sita, cum Dei gratia, &c. Confirmaretur hoc ipsum verbis eiusdem Lulli in brâchis Arboris Moralis, fol. 39. Differentia est inter quatuor Cardinales & tres Theologales: in quantum per quatuor se habet homo ad benè vivendum in hac vita, & quilibet homo eas habere potest &c. Sed tres virtutes Theologales haberi non possunt sine gratia Dei; & illas dat ipse, cui sibi placet; quia viæ sunt ad aliam vitam, &c.

Articulus 66. apud Eimericum.

QUOD nullus homo est, qui nō possit multiplicare amorem suum, & velle in quantum voluerit. In lib. Contempl.

Articulus 66. apud Lullum.

POTEST quilibet, quantum volet; sed, cum gratia Dei; ad quam libera est cuique dispositio. Nusquam igitur (de mente Lulli) excludenda venit gratia Dei. Audi Lullū, de Cētū Dei nominibus, nomine, ò Gracia, fol. 289. col. 2.

¶ Hà, llas; com confir la gracia
que Deu fa à aquells, à qui's llexa amar;
ne quants son aquells, à qui nos llexa servir, ni honrar;
a doncs entenc que gracia es do, qui es molt car.

Latine

Latine. ¶ *Hec, me miserum; cum gratiam considero, quam Deus eis tribuit, à quibus amari vult; quòtquè illi sunt, à quibus, nec serviri, nec honorari se permittit; tunc intelligo, Gratiam, donum esse valde estimandum.*

Sed unde desumptus est 66. Articulus? nempe, ex cap. 163. Contempl. lib. i. ter. ti. fol. 124. ubi ita habet Lullus: *Tant es gran raó, e tant es cosa quis cor e à ho-me, que sia volent vos; que no es nuyt hom en tot lo Mon; que no püsca vos voler, e amar: e no es nuyt hom, que no sia poderos de crexer e de muntiplicar sa amor, e son voler en vos, ai tant com se vulla, &c.* Latine: *Tam æquum est, & tam homini competit, te amare; ut nullus sit homo in Mundo, qui te non possit amare: & nullus sit homo, qui non possit augere, & multiplicare amorem suum, & suam velle in te, quantum volet, &c.*

Articulus 67. apud Eimericum.

QUOD de amore Divino quilibet habere potest, quantum voluerit. In lib. Contempl. & lib. de Centum Dei nomi.

Articulus 67. apud Lullum.

ACTVM agit Eimericus. Fateor, id dicere Lullum; nec tantum uno loco; sed pluribus: nempe cap. 282. lib. 5. Contempl. fo. 127. *En axi com la Nau pot hom carregar, aitant com hom se vol; en axi Señor la anima aitant com hom se vol la pot enamorar de vos. Car axi com la nau ha llochs per los quals hom pot metre en ella so don hom la carrega: en axi Señor la memoria el enteniment son carretes, e portals, on lanima pot umplir de amor.* Latine. *Quemadmodum navem onerare potest quisvis, quantum vult: ita animam suam, tuo inflammare potest amore, quantum vult. Nam ut navis loca habet, in quibus merces recondantur: ita memoria, Intellectus, & voluntas, vehicula sunt, atque portæ; in quibus anima amore ditari, atque impleri potest.* Et cap. 312. fol. 207. *Tant es gran amor, Señor, e alta, e noble; que tot home ne pot meimbrar, e entendre, e voler aitanta com ne vol amar. Car amor axi com es gran, e noble en virtut, e en valor, e en be, axi es gran en quantitat &c. On en axi com laër no es vedat à nuyt home: en axi, Señor, amor no es vedada à nuyt remembrament, ni enteniment, ni voler. On, com aço, Señor, sia en axi, com pot esser, que hom no complex de amor tot son remembrament, e son enteniment, e son voler?* Latine: *Tam magnus est amor, tam excelsus, & nobilis, ut quilibet quantum amare vult, eius memorare, intelligere, & velle possit. Nam ut amor magnus & nobilis est virtute, robore, & bonitate; ita magnus est quantitate. Vnde sicut aer nulli homini prohibetur; ita neque amor ulli prohibetur Memoriae, Intellectui, aut Voluntati. Quod cum ita sit, Domine Deus, qui fieri potest, ut homo amore non impleat memoriam, intellectum, & voluntatem suam?* Et cap. 314. fol. 213. *On, com tot lo hom püsca, Señor, amar, aitant com se vulla: e pus que tot hom, &c.* Latine: *Vnde cum quisvis tantum possit amare, quantum vult: possitq, &c.* Item in lib. de Centum Dei nominibus, nomine, O Comprenent. fol. 292. col. 4. *Hom pot de Deu pendre aitāt eñ ne vol amar.* Latine: *Quilibet de Deo sumere potest quantum amare vult.* Et nomine: O Abundos. fol. 290. col. 1.

Deus

¶ *Deus es abundancia de plaer.*
Car de Deu pot tot hom harver
aitat com han mester à son voler. } *Latinè.* { ¶ *Deus, abūdātia voluptatis est.*
Nam de Deo potest habere qui vis
tātū quantū pro sua volūtate opus
(habet.

Præparet se homo; disponat se. Ex Dei parte nullus est defectus. Sumatur antidotū, unde Eimericus imbibit putat virus, ex eodem lib. nomine, *O Llarguesa*, fol. 289. col. 1.

¶ *Tāt à Deu grā plaer en donar;*
que tot se dona per amar,
qui sia franc, humil, y sens pecar. } *Latinè.* { ¶ *Tam gratum est Deo donare;*
ut ad amandum se totum det
ei qui sit liberalis, humilis, & inno-
Item nomine, O Misericordiant: fol. 289. columna 3. (cēs.

(nar,
 ¶ *Tāt à Deu grā volūtāt en perdo-*
que à Iusticia fa Merce amar. } *Latinè.* { ¶ *Tantū Deo placet, condonare:*
ut Misericordia Iusticiā amare fa-
Car ab Merce pot peccadors sal-
(var. (ciat,
nā per Misericordiā peccatores sal
(vos facere potest.

Articulus 68. apud Eimericum.

QUOD quilibet homo potest Deum contemplari quantum vult, & ubi vult. In lib. Contempl.

Articulus 68. apud Lullum.

HA B E T V R in lib. 3. Contempl. cap. 149. fol. 96. tametsi ipsum immutavit Eimericus: *Com la cogitacio del home sia, Señor, en homo tan franca, que pot cogitar en ques vol, & qual temps se vol, e en qual lloc se vol; molt me do gran maravella, Señor, dels homens, perque no cogitan en vos, e en vostres obres, e en vostres virtuts, &c.* Latinè: *Cum hominis cogitatio tam libera sit, ut in qualibet re cogitare possit; & in quovis tempore, & loco: miror valde homines, Dñe, quod te non cogitent, nec opera tua nec virtutes tuas, &c.* Et lib. 5. cap. 296. fol. 161. pag. 2. *Honrat Señor, en axi com lo vaxell buyt es aparellat à rebre qual cosa hom se vulla: en axi, Señor, com ha buydat lo Mon, è ses vanitats de son remembrament, è de son enteniment, è de son voler; a doncs pot hom umplir son remembrament, è son enteniment, è son voler de oracio, è de contemplacio. Car, en axi com les coses sensuals fan les unes lloc à les altres sensualment: en axi, Señor, les coses intellectualls donan se lloc intellectualment les unes, a les altres, &c.* Latinè: *Honorate Domine, sicut navis vacua potest quidvis recipere: ita, cum mens vacua est omnibus vanitatibus, cum memorat, intelligit, & vult, implere potest memoriam, intellectum, & voluntatem oratione, & contemplatione. Nam ut sensuality sensualitybus cedunt; ita intellectualia, intellectualibus, &c.*

Ita sanè est; sed, Divina ope favente; que, numquam deest. Vide. cap. 51. 2. lib. *Per so, Señor, se ordena, que la franca voluntat quel home sent en fer be, de valla de cosa, que es en esser per gracia vostra.* Latinè: *Vnde propter hoc ordinatur, quod libera voluntas, quā homo sentit in esse sibi in bonis operibus faciendis; descēdat, & procedat à re existente in esse per tuam gratiam ei datam. Hanc autem esse*

esse Lulli mentem, manifestè patet ex cap. 3 i 7. lib. quinti Contempl. ubi sic ipse loquitur: *Santificada Trinitat, Tan fortment es lanima del home ocupada e empaxada en membrar, e entendre, en oir les necessitats quel cors ha, en menjar, e en beure, e en vestir, & en les altres coses; que a penes pot membrar, ni entendre en vos, ni en los significats, qui vos signifiquen: mas en lo altre setgle no sera en axi, &c.* Latine: *Sanctificata Trinitas, tam occupata est, atque impedita hominis anima in memorando, intelligendo, percipiendo quaecumque necessaria sunt homini ad comedendum, bibendum, vestiendum, & ad ceteras res; ut vix te meminisse, te intelligere possit; & significata, quibus significaris: sed in altero seculo aliter erit.* Vides ergo, qua ratione verum sit, id quod in Articulo continebatur.

Articulus 69. apud Eimericum.

QUOD quilibet homo de Caritate, & Spe potest habere quantum vult. In lib. de Contempl. & in lib. de 7. Arborib.

Articulus 69. apud Lullum.

HAEC Lulli verba sunt, cap. de quaest. Caritatis brancharum moralium fol. 133. col. 3. *Eremita a caritate quaesivit, utrum ipsa erat magna? Solutio, Resp. Caritas, quod ipsa erat magna in potentia: quoniã quilibet homo habere potest tantum ex ipsa; quantum vult. Sed propter hoc, quia paucos amicos habet, parva erat in actu. Idcirco, &c.* Sed in ipsa Arbore morali, in branchis, cap. de Spe, & Caritate, fol. 42. col. 2. reperitur praedictus articulus: *Idcirco, inquit, possunt homines tantum habere de Caritate, & Spe; quantum habere volunt.* Vbi Lullus, non alio tendit, nisi, tum, ut nos praeparemus ad primæ caritatis, & spei receptionem; quæ, a Deo liberè dantur: tum, ut ad earumdem augmentum promerendum contendamus; nequè in alium quempiam culpam rejiciamus. Potest ergo quilibet homo (sed, Deo coadiuvante; ut notatur à Lullo in q. 16. Senten.) habere de Caritate & Spe, quantum vult; quoad finem tamen praescriptum. Quade re, ita habetur in q. 18. Senten. *Caritas, potest augeri usque ad finem determinatum in hac vita; secundum quod anima est capax ad recipiendum caritatem à Spiritu Santo, ut supra signatum est. Verumtamen, quoad Spiritum Sanctum, semper potest augeri; sed non, quoad subiectum. Sicut &c.*

Articulus 70. apud Eimericum.

QUOD homo potest venire ad salvationem per Virtutes Morales; & quod quilibet homo potest habere de gloria Paradisi tantum, quantum vult habere, omni tēpore, quo est in isto Mundo, potest eā sibi procurare, & in omni loco, quo sit, potest homo eā lucrari. In lib. de Artic. fidei, & in lib. de Contēpl.

Articulus 70. apud Lullum.

ARTICVLVS hic, in neutro libro totus reperitur: sed, prima pars, prorsus in cōtrario sensu; colligitur ex lib. de Artic. Fid. fo. 14. pag. 2. cap. *Quid sit recreatio.*

*recreatio: Quod est, 6. Artic. Fidei. Sino es recreacio; nēgun home per virtutis morales pot venir à salvacio, &c. Latine: nisi sit recreatio; nullus homo per virtutes morales ad salvationem venire potest, &c. Nihil enim aliud in toto libro reperies, quod ad hanc rem faciat. Libellus ipse extat: & quamfacillimè perlegi potest. Quin etiam, Lullus ubique repugnat priori parti istius Articuli Eimericani: virtutes enim Cardinales refert ad hanc vitam: Theologicas, ad salvationem in alia vita. Sic, in Brāchis Moralibus testatur, ut supra audisti: *Differentia* (inquit) *est inter quatuor Cardinales, & tres Theologales: in quantum, per quatuor se habet homo ad bene vivendum in hac vita. Et quilibet homo eas habere potest, secundum quòd naturaliter trahere potest similitudines ex primis naturis trūci morales quę sunt confusę, & dispositę ad ducendum in actu. Sed, tres virtutes Theologales, haberi non possunt sine Gratia Dei: & illas dat, cui sibi placet: quia vię sunt ad aliam vitam.* Altera pars habetur in lib. 2. Contempl. cap. 99. fol. 282. his verbis. *Tant ha gran compliment è gran acabament la gloria del autre segle; que ai tanta com hom sen vol, ne pot aver; & tots temps en que hom sia en est Mon la pot hom percassar, com la pusca aver; & en qualque lloc en que hom sia, la pot hom guañar.* Latine. *Deus cuius Beatitudo defectum minimè ullum novit; tantę admirationis, ac perfectionis est æterna Gloria Paradisi: quod quilibet, dummodo sit in statu salvationis, potest sibi quantum vult, & quādocumque, ubique acquirere in hoc Mūdo.* Idem fere dixerat, capit. 97. *Per rao de la gran subtilitat que hom aura, Señor, en Gloria en la vostra Santa Trinitat, è en la vostra beneita Vnitat; per asso, aura hom, Señor, tanta de Gloria, que non poria hom mes aver, com quen baura.* Latine: *Tanta erit subtilitas, quam habebunt iusti in gloria, propter perceptionem, & notitiam tuę gloriosissimę Trinitatis, & tuę individue Vnitatis; & ob hoc aderit gloria tanta eis; ut nec subtilitatem eorum, neque gloriam, posset homo aliquatenus cogitare.* Quod si prior pars articuli, fuisset Lulli; non incommodè per virtutes morales posset exponi; tamquam per dispositiones quasdam ad gratiam, quę quidem gratia principale robur est. ¶ *Et quantum vult habere* (inquit) *juxta dispositionem suam, & gradum gratiæ.* Expendendum quoque verbum illud *Pro. urare*, id quod in homine situm est. ¶ *Omni autem tempore: iuxta illud Ezech. 30. Impietas impii, non nocebit ei; in quacunque die conversus fuerit, ab impietate sua.* ¶ *In omni denique loco: iuxta illud Ezech. 19. Si Impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quę operatus est; & custodierit omnia pręcepta mea; & fecerit iustitiam; vita vivet; non morietur.**

Quę prædicta sunt; magis explicantur a Lullo, tum in Branchis moralib. ut dictum est supra pro artic. 65. in fine. Tum in libello de Natali Pueri IESV, cap. de Divina misericordia. *Inter me* (inquit *Divina misericordia*) *sunt quędam virtutes medię, & meę ancillę, per quas homines, &c.* Idem prosequitur Lullus in lib. Contempl. cap. 57. fol. 136. ¶ Secundā partem Articuli pulchrè declarat ipse in lib. de Philosophia Amoris, cap. 71. de Solatio, & Amore; cum ait: *Amicus, & Amor ad invicem de Temperantia, & Spe loquebantur, &c.*

Articulus 71. apud Eimericum.

Quod homo peccat, & est Deo inobediens; si non facit bonum, quod intelligit:

55

telligit: quod quidem potest facere; licet illud bonum facere non sit ei mandatum. In lib. de Contempl.

Articulus 71. apud Lullum.

AD nullum bonum tenemur; nisi sit præceptum ut cumque; aut expresse, aut tacite. Hoc Axioma, si Lulli esse ostendero; patebit sensus articuli, & sana mens Lulli.

Ac prius, notandum; duplex à Lullo vocari præceptum; unum, sensibile, quod fit verbis, vel scriptis; quale est de colendo uno Deo: alterum, intellectile, quod fit mente; ut illud est, de Colendo Deo Trino. Habentur hæc apud Lullum expresse in lib. 4. Contempl. cap. 255. fol. 116. *Axi com vos, Señor, manats à Moyses sensualment, que un Deu adoras: axi aveu manat al huma enteniment que aquell Deu un, sia adorat en Trinitat: & la Trinitat, sia adorada en Vnitat de substancia. Axi com lo manament sensual està en la Sagrada Scriptura; axi lo manament intellectual està en la significacio, que les creatures donen de llur Creador. Latine: Sicut tu, Domine, Moyse sensualiter imperasti, ut unum Deum coleret: ita intellectui humano præcepisti, ut ille unus Deus in Trinitate adoretur; & Trinitas, in Vnitate substantiæ adoretur. Et sicut præceptum sensuale, est in Scriptura; ita præceptum intellectuale, est in significatione, quam creaturæ de Creatore præbent. Probatur autem hoc Axioma, perspicuis Lulli verbis in eodem cap. paulo ante: Creador, Señor, del Cel, y de la terra, & tot quāt es: en axi, Señor, com vos avets posat manament sensual en paraula; axi, Señor, avets posat Manament intellectual en enteniment de home: car tot quant de be, è de mal, entenimēt pot imaginar, ne entendre, de tot ha manament, que fassa lo be, que enten que pot fer, e que vet lo mal, lo qual enten que pot vedar. Latine; Creator Dñe Celi, & terræ, & omnium, quæ sunt; ut præceptum sensuale verbis inclusisti; ita præceptum intellectuale, humano intellectui impressisti. Nam, de quovis bono, seu malo, quod intellectus capere potest, præceptum habet; nempe, ut bonum exequatur, quod potest exequi; & malum, quod fugere, & vitare potest, fugiat, vitetquē.*

Nunc, ut res penitus constet; conferat Lector hunc septuagesimum primum Articulum, cum Lulli scriptis; & inveniet in lib. Contempl. eodem cap. 255. hæc verba: *Beneit siau vos, Señor Deu; car axi com home faria pecat, & seria desobedient; si hom no feya lo be que enten; lo qual pot fer; ja sia so que aquell be à fer no li sia manat sensualment: en axi, Señor, fan pecat, è son desobedients aquells infels, qui no creuen Trinitat; puis que à llur enteniment les creatures significan que llur Creador es en Trinitat. Latine: Benedictus sis Domine Deus. Nam, sicut homo peccaret, & inobediens esset, nisi faceret bonum, quod facere potest; quamvis tale bonum non esset ei præceptum sensualiter: ita, Domine, peccant, & inobedientes sunt infideles illi, qui Trinitatem non credunt: cum eorum intellectui Creaturæ significant, eorundem Creatorem, unum esse in Trinitate.*

Articulus 72. apud Eimericum.

QUOD, qui non facit id bonū, quod potest facere; nō videtur Deū multū diligere.

diligere. In libro de Contempla. & in libro de Centum Dei nominibus.

Articulus 72. apud Lullum.

IDEM dixerat Gregorius, Homil. 30. in Evang. *Probatio dilectionis, exhibitio est operis. Quod & docuit Christus, Ioann. 14. Si diligitis me, mandata mea servate, &c.* Apertè Lullus in libro de Centum Dei nominibus, nomine: O *Misericordiant.* fol. 289. col. 3..

¶ *Qui no fa tot lo be que poria far;
no es semblant, que molt am perdonar.*

¶ *Per que Deu dona mes que hom pot pensar.*

Latinè. ¶ *Qui bonum, quod facere potest, non facit;
non multum videtur amare veniam.*

¶ *Nam, Deus plus dat, quàm nos cogitare possumus.*

In lib. de Contempl. Articulus iste repertus non est. Quem nec pluribus explico; quod in re aperta opus non sit.

Articulus 73. apud Eimericum.

QUOD tantum est imputandum omni potenti bonum facere, & nolenti; quantum si faceret malum. Quia homo potens facere bonum, & nolens, semper est in culpa. In lib. Contempl.

Articulus 73. apud Lullum.

PERSIMILIS est hic Articulus, Articulo 71. distinguendum ergo; potens, & nolens; vel, reclamante conscientia; vel, omissionis alicuius culpa. Non abs re dixit Lullus in Proverb. par. 3. cap. de Gula: *Gula, & Accidia, sunt peccata, quæ minimum habent conscientie.* Articulus porro, non agit de culpa lethali.

Rursus, exponi potest. Quamquam non omnis boni omisio, culpa sit; nisi sit debiti: est tamen metuenda; iuxta illud Beati Greg. *Bonarum mentium est, culpam agnoscere, ubi culpa non est.* Idem admonet Lullus, lib. de Centum Dei nominibus, nomine, O *Honrat;* fol. 292. col. 1.

¶ *Cell qui poria per tot lo. Mon Deu fer honrar,
car no ho fa; en gran paor deuria estar,
car al Iudici no se porà escusar.*

Latinè: ¶ *Ille, qui Deum honorari in Mundo facere posset;
nec tamen facit; magno in timore esse deberet.*

¶ *Nam Dei Iudicium effugere non poterit.*

Et nomine, O *Trinitat.* fol. 272. col. 4.

¶ *Cell qui sab Trinitat; è no la vol mostrar
à aquells qui la porien saber, è amar;
no par que de culpa se puga escusar.*

Latinè. *Ille; qui Trinitatem scit; nec tamen docere vult
eos, qui & scire, & amare eam possent;*

enlla. I non videtur culpa carere.

Loca lib. de Contempl. commodius, simulque, ponentur cum Articulo 74. sequenti, qui parum differt ab hoc 73. Inveniuntur autem in Contemplat. cap. 47. fol. 133. lib. 2.

Articulus 74. apud Eimericum.

QUOD qui non facit totum posse suum ad convertendos omnes Infideles, errat, & debet timere Deum, & est sine Caritate. In lib. Contempl.

Articulus 74. apud Lullum.

ARTICVLVS hic videtur colligi ex his locis lib. 5. Contempl. Cap. 308. fol. 195. *En axi (Señor) los Christians no an escusa à no preicar los Infeels, qui no honran, ni aman, ni conexen vostra gloriosa Trinitat; ni vostra natura humana Santificada, Gloriosa. Latinè: Ita (Dominè Deus) Christiani non excusantur, non docendo Infideles, qui non colunt, non amant, non cognoscunt tuam gloriosam Trinitatem, & tuam naturam humanam Sanctificatam, Gloriosam. Et cap. 309. fol. 198. col. 4. Virtuos Señor, no es negun defalliment tan gran, ne tan culpable; com es defalliment, que sia en lo voler. Car, defalliment que sia (Señor) en poder, e en saber, no aporta culpa. Car, escusat es tot hom: pus que no ha poder, ni saber. Mas, com hom ha poder, e saber; e no vol aver lo voler, lo qual pot aver, si aver lo vol; aquell defalliment de voler, no escusa hom; enans en culpa, e acusa lo voler. E asso es (Señor) per so, car la libertat pus forment està en lo voler, que en lo poder, ni saber. Car, qui no pot aver poder, e saber en alguna cosa; no ha frà que a en aquell poder, ni saber: mas qui ha franc voler de usar de son poder, e de son saber; aquell voler a culpa, com no vol so que pot fer per acabat poder, e saber. On, com asso sia en axi; doncs segons asso es significat (Señor) que ai tant com es gran lo poder, e el saber dels Christians: daitant es obligat llur voler à voler la causa final per la qual llus es donat acabat poder, e saber, à ordenar com tot lo Mon sia de Christians. Latinè: Sancte Deus, nullus defectus est tantus, tamque culpabilis; ut est ille defectus, qui sit in voluntate. Nam, defectus qui sit in potentia, & scientia; culpam non importat. Nam excusatur, qui nec potentiam, nec scientiam habet. Sed, cum potentiam & scientiam habemus; nec tamen voluntatem, quam possumus, habere volumus; talis voluntatis defectus non excusat; sed accusat, & culpatur voluntatem. Hoc autem ideo fit, quia libertas potius in voluntate, quam in potentia, vel scientia reperitur. Nam, qui potestatem, & scientiam in aliqua re habere non potest; libertatem in tali potestate, & scientia non habet. Verum, qui liberam habet voluntatem potestate, & scientia utendi; talis voluntas culpanda est: quia illud non vult, quod facere potest. Vnde, cum hoc ita sit; quanta est potestas, & Christianorum scientia: tantum eorum voluntas tenetur velle finalem causam, propter quam data est eis summa potestas & scientia, quibus efficere possint, ut totus Orbis Christianus sit. Tandem, id colligi potest ex cap. 268. prope finem, ab illis verbis: Rey dels Reys, Señor, dels Señors, &c.*

Cuius ergo humeris, Infidelium ad Christi doctrinam conversio injuncta est; is, haud dubie culpæ subjacet; nisi pro virili, suo satisfaciat muneri. Pendet ex illo

P

Christi

Christi præcepto: *Pasce oves meas.* ¶ Ceterum, in persona Beati Petri (ait Lullus in Radicib. Apostolicis) *sunt oves commissæ fidei cuiuslibet personæ Papæ.* Paulò infra: *Cum sua Fide debet Papa concordare Fidem cuiuslibet hominis: & cum sua Fide debet Papa esse contra illos qui sunt contra Fidem.* Ratione cuius contrarietatis conari debet, errores destruere, qui sunt seminati inter Saracenos, Tartaros, & inter Iudæos; cum quibus erroribus, illi sunt contra Fidem Christianam. Habetur hac de re quæstio, in quæstionibus quinti præcepti Arboris Apostolicis, in hunc modum: *Quærebatur ab Affatu, in quo magis erat ociosus? Solutio: Affatus respondit, quòd fortius erat ociosus, ad ostendendum veritatem Fidei Christianæ per totum Mundum; quàm in aliqua alia re: cum ita sit, quòd ad ostendendum veritatem Fidei Christianæ, sit magis obligatus.*

Articulus 75. apud Eimericum.

QUOD Deus est ita firmus ad indulgendum; quòd nihil potest indulgentiam impedire: nisi, desperatio. In libro de Centum Dei nominibus.

Articulus 75. apud Lullum.

IN prædicto Articulo ait Lullus, nomine, O Constat, fol. 294. col. 2. quæ subsecuntur:

¶ Deus es tan ferm en perdonar;	} Latinè: {	Deus tã firmus est ad indulgendum;
que dell res nos pot de fviar;		nihil ut nos impedire possit;
si dons nou fa, de sesperar.		nisi forte desperatio ipsa.

Ita loquitur Lullus: non quòd alia peccata mortalia à Deo non avertant (quod fanè ipse exprimit in Proverb. 3. P. cap. de Peccato) sed, quia subiecta materia id postulabat. Agebat enim de Constantia Dei; cui, cum nihil acrius adversetur, quam diffidentia, ex se viam omnem præcludens Divinæ constantiæ; idcirco diffidentiam indicat figillatim. Quod scitè D. Aug. serm. 58. de Tempore, dixit: *Cum Deus velit misereri, quia bonus est; & possit, quia Omnipotens est: ipse contra se Divinæ Pietatis ianuam claudit; qui Deum sibi misereri, aut non velle, aut non posse, credit: eumque, aut Bonum, aut Omnipotentem esse diffidit.*

Articulus 76. apud Eimericum.

QUOD Deus habet populo suo tantam Caritatem, quòd quasi omnes homines Mundi erunt salvati. Quia si plures essent damnati, quàm salvati; Misericordia Christi esset sine magna Caritate. In libro de Planctu.

Articulus 76. apud Lullum.

DOMINATUR hic satis in Eimerico calūniandi libido; dū verba Eremitæ disputantis, & cum Lullo agentis, ipsi Lullo attribuit. In libro de Planctu, inscripto *Desconort*, vernacula lingua, sic legitur, in §. 41. fol. 10.

¶ Remon, per ço car am que en gaug siats;

è que

è que ira, ne dol en nulla re hajats.

vos vull be consolar, è prec vos que aujats.

Deus sofer que lo Mon sia axi malvat:

per so que ell mils pusca perdonar à tots lats.

Car, on mais ha de pietat; e mais lin conve grat.

Per que segur siats, que Deus ha à son poble tan alta Caritat;

que en quax tots los homens del Mon seran salvats.

Car si mais no eren li salvats, quels damnats;

seria sa Merce sens gran Caritat.

Perquen la gran Merce de Deu vos consolats.

Qui liber, in versione Castellana Nicolai de Pax, inscribitur, *Del Desconsuelo*, &c. Et num. 41. sic habet: H. O Raimuudo, porque querria que fuesse desconsolado, y sin pesar, y dolor de nada; quiero dezir, y ruegoos que me oigais. Que Dios sufre que el Mundo sea malvado, como lo es; porque el pueda perdonar mejor de una parte y otra. Porque, quanto mas el perdona, mayor piedad tiene; y es le mas agradecido. Donde, sed cierto, que Dios tiene tanta caridad con su pueblo; que casi todos los hombres del Mundo seran salvos. Porque, sino son mas los salvos, que los condenados; fuera su Piedad sin grandeza de Caridad. Por esso, consolaos en la Misericordia de Dios. Latine: E. O Raimunde, quoniam vellem te consolatum, & liberum omni mærore abire; audi, quæ dicam. Fert Deus, Mundum peccatis pollui; quò ipse indulgentior esse possit. Nam, quantò magis parcit; maiorem pietatem ostendit; magisque sibi homines devincit. Vnde, pro certo habeto, tantam esse Dei erga homines Caritatem; ut ferè omnes sint salvandi. Nam, nisi plures sint salvati, quàm damnati; esset pietas eius sine magnitudine Caritatis. Quare, in Misericordia Divina consolare. Quæ verba (ut dixi) Eremitæ sunt, objicientis; non Raimundi respondentis. Hæc enim statim §. vel num. 42. subjiciuntur; in suo quidem Archetypo, sic:

Hermità, tot dia me tenits en parlament;

& nom lexats membrar mon engoxos turment.

E faits ho, per que git à oblidament

lira, el desconort, don me ve languiment.

Mas res no acabats: è feits avocament

mas de gran pietat, que de gran jutjament.

Perque asso errats. Car en Deu egualment

son, jutjar, è perdonar: segons ordenament

de les sues virtuts. Car nulla no consent,

que en sa Iusticia haja null minvament.

Perque, deu haver pecador gran spavent. &c. Versio autem Castellana, sic habet: O Ermitaño, todo el dia me entreteneis en palabras; y no me dexais acordar de mi tristeza: y lo hazeis, porque yo quite de mi memoria el descòsuelo, que tãto me congoxa. Pero no acabais nada; y hazeis mas cuenta de grãde Piedad, ique de grãde Iusticia. Por esso errais mucho: porque, en Dios son iguales, Perdonar, y Juzgar: segùn el ordẽ de sus dignidades: de las quales ninguna sostiene, que la Iusticia Divina sea diminuta. Dedòde el pecador deve espãtarse. &c. Latine: Sed, nihil agis: & pluris facis magnam Pietatem, quàm magnã Iustitiam. Ideo vehementer erras, existimans non esse in Deo æqualia, Parcere, & Iudicare, iuxta ordinem dignitatum suarum; quarum

quarum nulla sustinet, Divinam Iustitiam esse diminutam. Vnde peccator, &c.

Articulus 77. apud Eimericum.

QUOD sine Caritate non possumus habere aliquam virtutem; sicut sine oculis non possumus videre. In libro de Doctrina puerili.

Articulus 77. apud Lullum.

IN lib. De Doctrina Puerili, cap. De Caritat, Raimundus ita loquitur: *En axi com si huyls no as; nulles coses no pot veer: en axi, sens caritat, no pot aver nulla virtut, ni nul agradable pler.* Latine: *Quemadmodum, nisi oculos habeas; nullas res potes videre: sic, sine caritate, non potes habere virtutem ullam; nec ullam gratam voluptatem.* ¶ Si Lullus in hoc errat Articulo; Petrus quoque Lombardus, in 3. Senten. d. 23. Ambrosium sequutus, errasset. Lombardi verba sunt: *Fides, qua creditur; si cum Caritate sit, virtus est. Quia Caritas, ut ait Ambrosius; mater est omnium virtutum; quae omnes informat; sine qua, nulla vera virtus est.* Errasset Gerson. nu. 87. Alfab. littera A. *Virtutes* (inquit) *verae non sunt; nisi quas gratiae gratificantis radix profert, vivificat, fovet, & roborat. Quia, non habet aliquid viriditatis radix boni operis; nisi maneat in radice Caritatis, &c.* Sic etiam locuntur Doctores Scholastici; cum Caritatem, omnium virtutum formam vocant; non quoad esse virtutis; sed, quoad esse meriti.

Articulus 78. apud Eimericum.

QUOD, quia omnes homines eiusdem speciei sunt; dignum est quod homo diligat proximum suum, quantum se ipsum: & si non facit; eius amor est falsus, & deordinatus. Et de hoc est Dei mandatum. In lib. Contempl. & in lib. de 7. Arbo. & in alio, de Doctrina Puerili.

Articulus 78. apud Lullum.

QUID Eimerico venerit in mentem, dum hunc Articulum in reprehensionem vocavit; quem potius laudare debuerat; divinare non aulin. Num displicuit ei vox, quantum? quaestio, de nomine foret: & hic, quantum, & sicut, æquipollent. Num illud; *si non facit; eius amor est falsus, & deordinatus?* Aurichalcum, est aurum falsum: quia videtur aurum; & non est aurum. Amor ille est falsus: quia videtur esse; nec tamen est amor.

Lullus igitur in lib. 4. Contempl. cap. 237. fol. 29. ita habet: *Et pus que tots los homens son (Señor) de una specie; digna cosa es que hoim am son proisme aitant com à si mateix. Com hom (Señor) ha major amor à si mateix, que à vos: & com home (Señor) ha major amor à si mateix, que à son proisme; à donchs es (Señor) la amor significant desordenacio, è defalliment. Car, desordenacio, è defalliment es (Señor) en home, qui ama mes so qui es vil, que so qui es noble: & qui ama mes una cosa igual en genre è en specie; que altra de aquella specie mateixa.* Latine: *Et quoniam (Domine Deus) omnes homines sunt eiusdem speciei; æquum est, ut homo proximum suum amet, sicut se ipsum. Quando homo plus se ipsum amat, quam te, & proximum suum; tunc in amore defectus, & perversio significatur: quia, quod vile est, potius amat, quam quod nobile: & quod est par genere, & specie, quam aliud, quod est eiusdem speciei.* In lib. de 7. Arb. vel in Arb. Scientiæ, nihil tale

tale reperitur. Sed in libro de Doctrina puerili, super nono Præcepto Decalogi: cuius titulus est: *No envègeras la muller de ton proysme*, sic loquitur Lullus, *Amable fill, tot homes proysme à altre hom, è en recreyba humana. E cor es manament expres que hom am son proysme aytant com si mateix: per asso, fill, lo Deu de Gloria fa manament, que nuyl hom no conega la muller de son proysme. En lo qual manament es significat altre manament; so es à saber, que ages amor à ton proysme, è à tu mateix. X envèjar fill de ton proysme; es menysprear y desamar ton proysme, hi menysprea sa muller, e sos parents de sa muller, primerament aquella criatura qui li es semblant en natura.*

Articulus 79. apud Eimericum.

QUOD illi, qui non diligunt pluvie multiplicatam, vel paucitatem, vel sterilitatem, seu siccitatem, caliditatem, & frigiditatem, & alia quæ fiunt in Mundo similia; non diligunt opera Divina; sed contrariantur Divinæ Iustitiæ. In lib. Contempla.

Articulus 79. apud Lullum.

VEL inscriptio capitis 279. lib. 5. Contempl. unde articulus hic desumptus est; manifeste pugnat cum Eimerico. Sic enim habet: fol. 114. p. 2. col. 1. *Com home es obligat à amar totas aquellas cosas, que Deus ama. Latinè: Hominem, ea omnia diligere teneri, quæ à Deo diliguntur.* Nonne ex sola epigraphe constat, quid velit Lullus? nimirum, ut in omni petitione Deo nos submittamus: ut faciamus eius voluntatem. Iaciamus pro in concusso, illud eiusdem cap. fol. 115. p. 2. col. 1. *La quarta rao, Señor, on entenem à parlar de amor, es de les vostres obres. On deim, que sensualment sentim, e intellectualment entenem, Señor, que tot home ama sa obra. On, per aso es significat al humanal enteniment, que vos amats la vostra obra mateixa. On, com asso sia significat en axi; doncs, per esta significacio ay tal es demostrat, quel nostre remembrament es obligat, è lo nostre enteniment atretal, à remembrar, e entendre les vostres obres: per tal que la volentat les am; pus que vos les amats. Latinè: Quarta ratio est, operum tuorum, Domine Deus. Vnde, dicimus, nos sensualiter sentire, & intellectualiter intelligere, quemvis hominem amare opus suum. Propterea à intellectui humano significatur; te, opus tuum etiam amare. Vnde, cum hoc ita significatum sit; hac ipsa significatione demonstratur, memoriam, & intellectum nostrum teneri, opera tua meminisse, & intelligere: ut eadem voluntas amet; cum à te ipso amentur. Ex hoc tamquam antecedente, colligitur hic 79. Articulus. ¶ On, aquells qui no aman, Señor, la multitud de la pluja, è la poca càtitat de aquella; e desaman massa calor, & massa fredor, o massa vent, o poc vent; o desaman malaltia, è treballs, è mort, è altres coses, que ordenau è feu per punir nosaltres, è per usar de vostre Iusticia: aquells, Señor, no aman vostres obres: è son contraris à vostra Iusticia. E aquells, Señor, que son enveja sos dels bens que feu à alguns homens: aquells Señor son desamants de vostra misericordia, è les vostres obres. Latinè: Vnde, qui vel pluvie multitudinem, sive paucitatem, non amant, Dñe Deus; & nimium calorem, nimiam frigiditatem, nimium*

Q

ventum

ventum, siue modicum, odio habent; similiter morbum, ærumnas, mortem, & alia huiusmodi incommoda, quibus, & nos punis; & Iustitiam declaras tuam; molestè ferunt: hi, neque opera tua amant; neque Iustitiam, ut deberent, venerantur. Et illi, qui bonis, quæ in alios conferre soles, invident; hi, neque misericordiam tuam, neque opera etiam tua amant. Colligitur & hoc aliud Corollarium: On, com a so, Señor, sia axi; è nosaltres siam los desamadors de vostres obres; per esta manera doncs, benaventurats son aquells, qui dels peccadors se trien, è esforçan à amar, e aver paciència en tot asso que vos los treballau, e atormentau en est Mon: è aquells, Señor, qui no aman lo que vos obrau, è feu en ells; ne han paciència; aquells son privats de vostra amor. La qual privacio significa, que llur lloc es en pena perdurable. Latine: Vnde, cum hoc ita sit; & nos opera tua minimè amemus; propterea beati illi sunt, qui se à peccatoribus sejungunt: & se ad amandum excitant, & ad tolerandum ea omnia, quibus eos affligis, & vexas in hac vita. Contrà, illi qui non amant, quæ tu operaris; & impatientes sunt; tuo privantur amore. Quæ privatio, eos perpetuis cruciatibus addictos esse significat. *Ay q. 1. a. 8.*
Fit hinc; id voluisse Lullum; ut Divinæ voluntati ubique subijciamur.

Articulus 80. apud Eimericum.

QUOD homo debet amare Deum, quia bonus est, non autem propter ullam rem, quam sibi donet; nec propter indulgere suum peccatum; nec propter hoc, quod ipse non sit damnatus: & qui sic voluerit orare, sentiet se tam altum per suum amare, & per suum intelligere, & memorari; quod non poterit altius ascendere. In lib. de Contr. Confes. satisf. & oratione.

Articulus 80. apud Lullum.

LVLLVS, sincerum, & purum, erga Deum amorem, absque ullo remunerationis intuitu, sub debito reponit. Sed, consilii; non; præcepti: perfectionis; non, necessitatis. Quod, aperte indicat Maioritas, quam puro erga Deum affectui tribuit. Est autem Maioritas hæc, gradus quidam amoris, adeo sublimis; ut sublimior esse non possit. In via, intellige; in qua, ut ex parte cognoscimus; ita ex parte diligimus. Gradus autem istius amoris, consilii est; perfectorum est: transcendentium, & contendentium illam patriæ consummatam dilectionem æmulari, quæ in Deum, propter ipsum solum fertur; nec huic fini, finem alium alicuius commodi subijcit. Debet ergo hoc homo: videlicet, si nolit in via serpere: si velit, non, modo incipere, & paulo post progredi; sed, maximè proficere. Monet itaque Lullus, ut id, quod melius est, eligamus. Sic loquutus est Divus Ambros. in lib. de Viduis: *Honorabile*, inquit, *coniugium; sed bonabilior, integritas &c.* Ergo, ut, præcipere, est aliquando, docere; & mandare, est, commendare; ut docte Castro in lib. Advers. hæret. tit. *Præceptum*; ita, debere, est convenire, expedire, & decere. Similis vox habetur de Consecr. d. 5. *Omnes*, inquit, *fideles, post Baptismum, per impositionem manuum Episcoporum Spiritum Sanctum excipere debent.* Exponunt quamplures verbum debent, non tamquam præceptum; sed, tamquam commodum, & utile. Sot. in 4. d. 7. q. 1. a. 8.

Prior

Prior pars Articuli 81. apud Eimericum.

QUOD illi qui amant Deum propter hoc, ut det eis gloriam Cælestem, vel bona temporalia; & timent Deum propter hoc, ut non det eis pænā Infernalem, vel labores temporales; faciunt de prima intentione, secundam; & de secunda, primam: & eorum intentio est perversa, & falsa, & contra Dei intentionem. In libro Intentionum.

Articuli 81. Prior pars apud Lullum.

HÆC sunt verba Lulli in Proœmio libri de Prima, & Secunda intentione, fol. 48: *Aquells homens qui aman à Deu per quels fassa be; el temen, per so que nols fassa mal: fan de la primera intencio, segona: e de la segona, fan primera: & per çollur intencio es adversada, e falsa, e contra la intencio perque Deu la à creada. On, com a so sia axi, doncs qual justicia jutjara, que tal intencio, tan malvada, aja gloria sens fi? Latine: Illi qui Deum amant, ut ab eo bonum accipiant; eundemque timent, ne malum inferat; ex prima intentione, faciunt secundam; & ex secunda, primam; & ideo eorum intentio perversa est, & falsa; intentionique repugnans, propter quam condita fuit. Quod cum ita sit; quis judicabit, intentionem sic depravatam, infinita Gloria donandam esse? Intellige in his, principaliter. Id quod colligitur ex finium perversione, quam efficiunt. Si enim merces, quā à Deo expectant, in Deum ipsum referatur; nulla intentionum inversio est. De illis ergo fit sermo, qui amant Deum primario fine, ut det. Quod certe perniciosum est. Vt est videre apud Augustinum, Sermonem 2. de Serm. Dñi in Mon. Bernar. de Dilig. Deo. D. Thom. 2.2. quæst. 19. artic. 4. Dur. in 3. quæst. 2. & 3. & Andr. Veg. lib. 11. cap. 44.*

Quod autem liceat, Deum amare, intuitu Vitæ Aeternæ, & mortis metu; modo affectus in Deum feratur prima intentione; & ad mercedem, secunda: Lulli doctrina est. Nam libro de Prima, & Secunda Intentione, in Proœmio, fol. 48. ita docet: *La gloria que auras, fill, en Paradis; si entras; sera per la segona intencio, è la conexensa que auras de Deu: è la mar, sera per la primera. Car, millor cosa es, intencio en conèxer è amar à Deu; que en aver gloria per conèxer è amar à Deu. Com sia cosa que Deu sia pus intelligible, è amable; que tu, gloriabile. Tant es, fill, digne de ser conegut, è amat; que la intencio q̄ hom à en conèxer è amar à Deu, quant mes digne; no pot muntar à pus alt grau. Latine: Gloriam, quam in Paradiso consequeris; propter secundam intentionem erit: cognitio autē Dei, atque amor, propter primam. Nam nobilior est intentio, quæ habetur de Deo cognito, & amato, quàm de gloria propter Deum cognitum, & amatum: cum Deus magis intelligibilis, & amabilis sit; quàm tu, Gloriæ compos. Adeo, fili, Deus dignus est, qui cognoscatur, & ametur; ut intentio, quam nos in cognoscendo, & amando Deū habemus; ad altiore gradum evehi nō possit. Item in libro Blanquernæ, cap. 39. Tant es Deu merexedor de ser amat, y temut, per la excellent bondat, y virtut, que en ell es; que mes lo deu hom amar, y tembre per si mateix; que per aver Gloria, ni per esquivar Infern. Latine: Adeo dignus est Deus, qui ametur, & timeatur propter excellentem bonitatem, & virtutem; ut magis amandus, & timendus sit propter se ipsum, quàm ut gloriam quis consequatur; & pænas æternas effugiat. Et paulo*

paulò pòst: En una obra mateixa pot ordenar, y desordenar llur intencio. Perque, si per pobre sa hom entra en Orde; hom pot aver caritat principalment à Deu, y à la Religio; y apres pot hom aver intencio à si mateix, y à ses necessitats. Latine: In eodem opere homo potest suam intentionem ordinare, & pervertere. Nam, si propter paupertatem quis Ordine utitur; potest Deum præcipue diligere, & Religionem ipsam: deinde, ad se, suaque convertere intentionem potest. Denique in lib. de Philosophia Amoris, cap. 81. fol. 148. de Oratione quã Amicus fecit in morte: Amate (dixit Amicus) Oratio, est petitio quam homo tibi facit, ut sibi des Gloriam, & Beatitudinem: & ut sibi, sua remittas peccata. Et qui à te querit Beatitudinem, & Gloriam eternam; maius donum querere non potest. Et qui de suis peccatis querit à te Misericordiam; oportet quod ipsam quærat cum continuatione, & dolore, & penitentia de peccatis suis. Et ideò, Amate, ego non sum dignus querere à te hæc duo dona tam magna; quoniam parvus sum per peccata, per nativitatem, & naturam. Propter quod, non peto secundum comparisonem mei status: quoniam dignus non sum à te tam magna dona recipere. Sed tu, Amate, qui das secundum honorem tuum, dignitatem; des mihi Gloriam, & Beatitudinem eternam. Et mihi omnia mea peccata remittas, secundum tuas condiciones; & non secundum meas. Gloriam & Beatitudinem à te quero, suspirando, & plorando, & te recolendo, intelligendo, & amando, & misericordiam querendo. Claudat idem Lullus: qui in libello de Oratione per regulas deducta, in excursu per regulam Quare, ait:

Adorte Deus, per ta Bondat,
mes q̄ per so que mas donat;
ni per tot quāt me pots donar.
Car, te Bōdat, sens cōparar,
val mes que tot lo be creat.
Per q̄ deus esser mays amat,
per te Bondat; q̄ per ton do;
per te Gracia; è Perdo.

Latine:

Te, Deus, adoro, propter Bonitatem tuam,
potius, quā, propter ea quæ mihi dedisti,
nec propter illa, quæ dare mihi potes.
Nam, Bonitas tua incomparabilis
super omnia bona creata æstimabilis est.
Namque magis debes amari (tuū,
propter tuā Bonitatem; quā propter donū
propter Gratiā, & Indulgentiam.

Secunda pars Articuli 81. apud Eimericum.

QUOD nō est unus homo solus, qui fecerit tantū malum; sicut id, quod fecit Machumetus, qui tot homines misit in errorē. Et tamen, maius malū sequitur, cum homo non habet Deum, primam intentionem; quam sit totum malum, quod fecit Machumetus: quia maius bonum est in homine uno qui fortiter diligit Deum per primam intentionem; quam sit malum in omnibus hominibus, qui sunt damnati. In lib. Intentionum.

Secunda pars Articuli 81. apud Lullum.

PERGIT ulterius Lullus in eodem lib. Intentionum, citato: En la intencio de Deu no es null home sols, que aja fet tant de mal; com ha fet Mafumet; qui tants homens à mes en error. Empero, mes de mal se segueix, com hom no fa à Deu la primera intencio; que tot lo mal, que feu Mafumet. Com major be es en un home qui fortment am Deu per la primera intencio; que no es mal en tots los homens qui son dammats. Latine: In Dei intentione, nullus est homo, qui tantum malum fecerit; sicut

sicut id quod fecit Mahumetes, qui tot homines in errorem induxit. Et tamen, maius malum sequitur, cum homo non facit Deum, primam intentionem; quam sit totum malum, quod fecit Mahumetes: sicut majus bonum est in homine uno, qui fortiter diligit Deum per primam intentionem; quam sit malum in omnibus hominibus, qui sunt dammati. In quibus verbis, thesis est; & ipsius thesis ratio. Thesis, est hæc: Maius malum sequitur, cum homo non facit Deum primam intentionem; quam sit malum, quod Mahumetes admisit. Nam, ut Aug. dixit; *Nulla maior perversitas est; quam frui utendis; & uti, fruendis.* Quod tunc fit, quando non in primis quærimus Dei honorem, & gloriam; sed, gloriæ Dei nostrum commodum præferimus. Ratio huiusmodi redditur in illa Lulli narratione, quæ in Arbore Exemplifical. cap. de Proverb. Rami humanalis habetur, fol. 115. col. 2. Narratur quod Oratio ad Cælum ascendere voluit, &c. per totum caput. Ratio autem thesis, est hæc: Quia maius bonum est in homine qui ardentem diligit Deum per primam intentionem; quam sit malum in hominibus damnatis. Nam, maior est boni rectitudo in universum, quam mali obliquitas. Quia, bonum, semper est melius; quam malum, peius. Dices, quid rationi, cum thesi? In thesi enim comparatur malum cum bono; in ratione vero; bonum, cum malo. Respōd. Si recta in Deum intentio maius bonum est; quam sit malum, aliud quodcumque vitium; inde facile colligere est; præposteram in Deum intentionem, maius esse malum, quam aliud quodcumque malum; iuxta doctrinam in Regula de punctis transcendentibus, Artis Invent. cap. de moralitate, traditā. Cum (inquit Lullus) sit privatio in subiecto, sic ratione subiecti, non ratione sui, differt ipsum ab ipso peccato illa eadem differentia numero, qua virtus eidem opposita differt ab alia virtute opposita illi peccato, à quo differt. Idem percipe de concordia, pugnantia, & maioriāte.

Articulus 82. apud Eimericum.

QUOD si Deus dat homini de bonis huius Mundi; nec propter hoc quia dat sibi & multiplicat bona, homo debet eum diligere: quia tantum debet eum diligere, quod plus non possit eum diligere. In libro de Arte amativa.

Articulus 82. apud Lullum.

HIC satis erit, si Lullus mentem suam aperiat. Hoc ipse facit in Orationibus per regulas explicatis, per regulam, Quare: in hunc modum:

E qui, per tu, te vol amar,
mes que per si, fas li estar
samor en tã gran fermetat;
q̃ si li tols, not ne ha desgrat;
è si li dones mes da haver,
de honor è ço que vol haver;
not ne ama mes: car nou pot
(fer;

Latinè:

Et qui te, propter te, amare vult,
potius quam propter se; facis,
ut eius amor adeò firmus sit,
ut, si ve de bonis auferas; ei ingratum nō sit;
si ve bonis bona addas;
honori, & quantum habere vult;
non ideo te plus diligat: quia id facere
(nequit.

pus

R

pus que son voler fas estar
en amar tu; per ço car es
bo, è cumplit en tot quant es.

Per quel prec quem fasses a-
mar

mes tu, per tu, que per donar
Paradis, ne null altre be.

Latine:

Nam eius voluntatem occupas
in te uno amando; quod sis
bonus & perfectus in omnibus;

Quare te rogo ut me amare facias.

magis te, propter te, quam propter dandam
Paradisi Gloriam; vel aliud quod vis
bonum.

ET in Arte Amat. q. ult. ex 20. principalibus, ait: Inconvenient cosa es, que verus amator per ningunes coses q̄ li faça son amat, multiplic, ni aminve son amar. Latine. Inconveniens est, ut verus amator quovis modo ab amato tractetur; augeat, vel minuat amare suum. Paulo post: Com amor (dix Lamie) no sabeu vos, segons que aquesta primera condicio significa, quel amic deu aver plaer en sostenir treballs, llanguiments, mort per amor de son amat? Puis que la saviesa del amat sab tot lo quel amic soste per samor? Latine: Dic age amor (Amicus inquit) an ignoras iuxta huius primæ conditionis significatum, amicum ferre debere libenter labores, languores, mortem propter amatum suum? Quoniã sapientia amati scit omnia, quæ amicus propter illum, sustinet? Subdit protinus: lamie, si son amat li tol res, que li aja donat; nos deu tornar à tras de amor. Car si Lamie li tol per una manera; li dona per altra; en quant li dona paciencia, esperança, obediencia: el vest de sa semblança. Latine: Amicus, quamvis eius Amatus ab eo auferat, quod prius dederat; ab amore recedere non debet. Nam, si Amatus ei quidpiam auferat ex hac parte; ex alia tribuit; dum patientiam, spem, obedientiam dat; eumque afficit similitudine sua. Mox subnectit: Amor (dix Lamie) aquesta demanda de aqui avant no la fassau ami, ni à ningun amador, qui verdadera e lealment ama à son amat; ans feula als falsos amadors, quius fan estar desordenat en aquest. Mon; equi aman mes mon Amat, per ço quels done, e per ço que nols lleve ço quels ha donat; que per la Bõdat, Granea, Eternitat, e les altres qui son en mon Amat. Latine: Amor (amicus inquit) hoc à me in posterum noli querere, nec ab ullo alio amatore, qui verè & fideliter Amatum suum amat; sed à falsis amatoribus, qui te inordinatum reddunt: & qui Amatum meum, potius ut det, vel non auferat, quod dedit amant; quam propter eius Bonitatē, Magnitudinē, Aeternitatē, & similes dignitates, quæ in Amato meo sunt. Concludit tandem: Casi tots los homens, qui aman vostre Am, l'aman per contraria intencio: en axi quels uns l'aman per ço que nols do pena; e los altres l'aman, per ço quels do la benaventurança de aquest Mon. E tots aquestos tals son de aquells falsos amadors, qui vos diuen, que multipliquen, o, aminveu llur amar, segons que vostre Am los dona, ols tol las benaventuranças de aquest Mon: e no trobe amic casi ningu qui vulla amar vostre Am per vera intencio, ni per la vera raho, perque vostre Am es amable. Latine: Fere omnes homines, qui tuum amant Amatum; eum amant per contrariam intentionem. Nam eum amant alii, ne penam incutiat; alii, ut huius Mundi Beatitudinem det. Et hi quidem sunt ex illis falsis amatoribus, qui petunt ut suum amare augeas vel minuas, prout tuus Amatus vel dat, vel aufert huius Mundi Beatitudines: & fere amicum nullum reperio qui amatum tuum amare velit per veram intentionem, nec per veram rationem, propter quam amabilis est Amatus tuus. Quid his quæso sincerius? Quid sublimius?

Duplex ergo a Lullo, quemadmodum ab aliis, habetur amor: Gratuitus, & Merce-

Mercenarius: & uterque, duplex; purus, & permixtus. Gratuitus purus, in Deum fertur, propter ipsum; nec lucrum spectat. Permixtus, etiam quæstum intermiscet. Mercenarius item purus, est, qui uni mercedi incumbit. Mercenarius permixtus, qui gratuito subservit; tamquam finis medius, ultimo. Quare pure Mercenarius, qui mercedem tantum spectat, rejicitur; nisi ad gratuitum dirigatur. De puro amore, videndus Lullus cap. 69. de Philosophia Amoris: *Adbuc, Amice (dixit Amor) est & alius maior gradus, &c.* Et paulo post: *valde placuit amori id, quod sibi amicus, &c.* Deinde: *Adbuc amice (dixit amor) sunt alii duo modi largitatis &c.*

Articulus 83. apud Eimericum.

QUOD inconueniens est, quod verus amor, propter aliqua, quæ facit homini Deus; multiplicet, seu minuat suum amare: quia postquam Deus initiavit hominem amare Bonitate, Magnitudine, Amore, & sic de aliis: & homo contemplari Deum; non convenit, quod contrariè habeat posse in amare; immo oportet esse tam magna magnitudo initiandi, contemplandi in amore, vestito Bonitate, Magnitudine, Duratione, & sic de aliis, quod non possit suum amare crescere, nec minui; quia si posset crescere, & minui, iam initiare, & contemplari non intraret medium amoris. In lib. de arte Amativa.

Articulus 83. apud Lullum.

ISTE articulus nihil addit superiori. Dedecet quod verus amor, ratione doni accrescat, vel decrescat: devincit quidem illum, quem *Beatum*, dicit Bern. lib. de Dilig. Deo, & *sanctum*, cui *tale aliquid in hac mortali vita raro interdum, aut semel, & hoc ipsum raptim, atque unius vix momenti spatio, experiri donatum est. Te enim quodammodo perdere, tamquam qui non sis; & omnino non sentire te ipsum, & à te met ipso exinaniri, & penè annullari, Cælestis est conversationis; non, humane affectionis.* & quæ pulchrè addit præterea. Nec indecorum prædicat Lullus, quod dilatetur, vel attenuetur: sed, quod, mercede addita, vel dēta, permutetur amor adeo castus, & verus.

Articulus 84. apud Eimericum.

QUOD tantum desiderat, & amat Amicus (hoc est; homo iustus) Bonitatem, Magnitudinem, & Aeternitatem sui Amati (hoc est, Dei) quod propter amorem se concordant Bonitas, Magnitudo, & Aeternitas in esse essentiali, & naturam, & unam, & eandem rem in numero, in Amico, & Amato. In libro de Arte Amativa.

Articulus 85. apud eundem Eimericum.

QUOD Amicus, & Amatus (scilicet, homo iustus, & Deus) sunt una indistincta, & inconfusa essentia, & natura, in Bonitate, & Magnitudine, & Aeternitate. In lib. de Arte Amativa.

Artic.

Articulus 86. apud eundem Eimericum.

QUOD si Amicus (*hoc est, homo justus*) non fuisset ipsa substantia sui Amati (*hoc est Dei*) & Amatus non fuisset ipsa substantia sui Amici: jam eorum gloria non fuisset in magna concordia Amoris. In libro de Arte Amativa.

Articulus 87. apud eundem Eimericum.

QUOD Amicus, & Amatus (*hoc est, homo justus, & Deus*) in quibus non est parvus amor, sed magnus; possunt esse, immò sunt, una met Essentia, & natura Divina, indistincta, & indivisibilis sine ulla contrarietate, & diversitate essentiae. In lib. de Arte Amativa. ¶ Adnectit glossema aliud Eimericus: *Hæc verba replicat (inquit) frequenter in substantia, & effectu; Quod Amicus, & Amatus (per quos intelligit Deum dilectum, & hominem diligentem Deum) sunt una essentia in numero; una Natura; Substantia una; Actualitas una; Aeternitas una; Magnitudo sine contrarietate, & diversitate essentiae: indivisibilis, & indistincta.* In lib. de Arte Amat.

Articulus 84. apud Lullum.

PRINCIPIO, fingamus animo; Lullum, de homine amico loquutum esse. Poterat quidem, per schemata, & tropos, excusari. Præsertim, cum ex aliis locis constet recta mens Lulli. Inspiciendum insuper fuerat, hoc scripti genus, piis affectibus excitandis comparatum potius, quam mentis argutiis: inflammandæ voluntati (sicut libri Epigraphe indicat) potius, quam intellectus doctrinæ. Vix est ullus Scriptor; cui non debeatur hic animi candor. Verum enim, in his Articulis certum est, Amici nomine, non solum hominem intelligi; sed Deum ipsum: ita, ut Deus sit Amatus, & ipsemet Amicus. Quod, ut deprehendas; observa quod in Proœmio, de conditionibus, in hunc modum notatur: *En aquest proces, com diem, Amāt, Amic, Amat, Amatiu, Amable, è enaxi, de altres; algunes vegades entenem Deu simplement per l'Amāt, el Amic, el Amat, Amatiu, e Amable. Mas, maiorment entenem per l'Amat, Amic, Amatiu, home contemplatiu, qui ama nostre Señor Deu, parlant ab ell en segona persona. E altres vegades se enten, entre home, è son proïsme. E algunes voltes lo pot hom atribuir al home, è à Deu, è à son proïsme. E assomateix se segueix en lo proces de les questions.* Latine: *In hoc processu, cum dicimus Amātem, Amicum, Amatum, Amativum, Amabilem, & sic de aliis; aliquando simpliciter Deum intelligimus per Amantem, Amicum, Amatum, Amativum, & Amabilem. Verum, plerumque per Amatum, Amicum, Amativum; hominem contemplativum intelligimus, qui amat Dominum Deum Nostrum, cum ipso in secunda persona agendo. Aliquando, eius proximus intelligitur. Et aliquando, hæc possumus homini, Deo, & proximo attribuere. Quod idem notandum est, in processu questionum.*

Hoc adnotato, patet, intelligendum esse Lullum, in hisce locis, non de homine Amico; sed de Deo Amico. Nam in prima quæst. ex viginti principalibus, in hunc modum agit: *Tant amava, & desiderava l'Amic la Bondat, Granea, Eternitat,*

nitat, de son Amat: que per la sua amor se concordaven Bondat, Granea, Eternitat, à esser una essencia, & natura, una matexa cosa en nombre en l'Amic, è en l'Amat. Considerava l'Amic unitat de Bondat, Granea, Eternitat, en axi que una matexa cosa sien en nombre, e una essencia, e natura sien totes tres: è una matexa essencia, & natura sien en l'Amic è en l'Amat. Aquesta tan gran Vnitat (dix l'Amic es en mon Amat, si Deu es, lo qual Deu es aquell Amat, que jo tant desir amar, conexer, honorar, e servir. Aquesta tan gran Vnitat, res no es, si Deu no es. Car, no es ningun Ens, que la püsca aver, sino Ens que sia infinit en Vnitat de Bondat, Granea, Eternitat, è asso es Infinitat de Bondat, Granea, Eternitat, & de Vnitat de Amic, & de Amat. On, si privacio de tal Vnitat es; ella es maior mes que tot lo be de totes quantes unitats son; è es maior Granea de privacio, que totes les Graneas dels essers qui son. Latine: *Tantum amabat, & desiderabat Amicus Bonitatem, Magnitudinem, Aeternitatem sui amati; ut, propter amorem suum, Bonitas, Magnitudo, Aeternitas, sociarentur, ad hoc, ut essent una essentia & natura, & una numero res, in Amico, & Amato. Considerabat Amicus Vnitatem Bonitatis, Magnitudinis, Aeternitatis; ita ut una numero res sit, & una essentia & natura, omnes tres: atque in una eadem essentia & natura sint Amicus, & Amatus. Hæc tam magna Vnitas (Amicus inquit) est in meo Amato, si Deus est; qui Deus, ille ipse Amatus est; quem ego amare, cognoscere, honorare, & officiis prosequi tantum cupio. Hæc enim tam magna Vnitas, quid est, si Deus non est? Nullum enim ens est, quod illam habere possit: nisi Infinitum sit Vnitate, Bonitatis, Magnitudinis, Aeternitatis: atque hoc, Infinitas est Bonitatis, Magnitudinis, Aeternitatis, & Vnitatis Amici, & Amati. Vnde, si privatio est talis Vnitatis; ea maior est, quam sit Bonitas omnium unitatū: & maior est Magnitudo privationis, quam sint Magnitudines omnium entium. Considera hic in primis Lulli scopum; qui fanè est, ut probet, Deum esse. Vnitas enim naturæ & essentiæ, quæ inter Amicum, & Amatum jacitur; ob hoc jacitur; ut per eam probetur, Deum esse. Si autem intelligeretur de Vnitate essentiæ inter hominem Amicum, & Deum Amatum; enerva prorsus fieret ea probatio; totusque excursus, elumbis. Quid tum refert, hominis cum Deo Vnitas; ut probet, Deum esse? Considera deinde illud: *Hæc (inquit) tam insignis Vnitas, haberi neutiquam potest: nisi ab Ente Infinito in Vnitate Bonitatis Magnitudinis, Aeternitatis. Nonne hinc liquet, solum Deum, huiusce, in natura, & essentia, & rationibus, Vnitatis, esse capacem? Concludit ibi tandem: Aquest Deu, es una Bonea, Granea, Eternitat; qui son un Deu; è cascuna es l'altra; è per so es Deu Bo, Gran, Eternal infinidament; en lo qual, no ha mes de una essencia, è una natura de Bondat, Granea, Eternitat, Poder, è les altres. Latine: Hic Deus, una Bonitas est; una Magnitudo, & Aeternitas; quæ, unus Deus sunt, atque una, alia est; atque ideo Deus Bonus est, Magnus, & infinite Aeternus; in quo una tantum est essentia, & natura Bonitatis, Magnitudinis, Aeternitatis, Potestatis, & aliarum. Vbi, sicut apertè vides, de homine Amico nulla fit mentio.**

Articulus 85. apud Lullum.

SI MODVM loquendi Eimericus hic reprehendit; sic loquuntur Scripturæ: *Qui adhaeret Deo; unus spiritus, &c.* ¶ Subiungit glossam suam Eimericus:

Eimericus: *Amatus* (scilicet homo iustus.) Tua est, Eimerice, ista expositio. Lulli sensus, alius est. ¶ Dum præterea dicitur: *sunt una*; percipe, non unitate naturæ; sed consensu, & assimilatione. Illud vero certum est; quod intelligitur hic Articulus de Unitate essentiae in Deo. Audi Lullum in octava quæstione, ex viginti principalibus. *Durar, abasta començar en lo Sobira Amat; en lo qual son Eternitat, Granea, Bondat, Poder, e les altres, una Essentia, e Natura substancialment, sens ningun accident. On, definit es Deu per tal propietat, que en ell sian Bondat, Granea, e les altres, la una l'altra: è una Eternitat mateixa, è una Essencia mateixa de Amic e d'Amat: se segueix, que durar, pot abastar a començar amar, stants durar, començar, amar, e les altres, una cosa mateixa en nombre. Mas, en un altre Ens, en qui no sian una cosa mateixa en nombre; no pot durar, abastar, è començar un mateix amar, en nombre, que sia eternal, ne infinit. Latine: Durare, satis est incipere, in Divino Amato; in quo sunt Aeternitas, Magnitudo, Bonitas, Potestas, & alie, una essentia & natura substantialiter, sine ullo accidente. Vnde, per talem proprietatem definitur Deus; quod in eo Bonitas, & Magnitudo, & alie, una sit alia: & una, & eadem Aeternitas, una & eadem Essentia Amici & Amati: sequitur, durare, sufficere posse ad incipiendum amare; permanentibus durare, incipere, amare, & aliis huiusmodi, una & eodem numero re. Sed, in alio Ente, in quo hæc non sint una, & eadem res numero; non potest durare, sufficere & incipere unum, & idem amare, in numero, quod sit æternum & infinitum. Si rationum conversio fit, absque ullo accidente; creatura expers accidentis esse non potest. Si præterea per rationum conversionem, & rationum identitatem inter Amicum, & Amatum constat Dei finitio: planè fit, Deum esse, & eundem Amatum, & eundem Amicum.*

Articulus 86. apud Lullum.

PARENTHESIS illa (*hoc est, homo Iustus*) glossena Eimerici est: non, sententia Lulli. Cuius germana verba sunt hæc: *Si Amicus non fuisset substantia sui Amati; & Amatus non fuisset substantia sui Amici: iam eorum gloria non fuisset in magna concordia amoris.* In quibus verbis, si velit Eimericus, per Amicum, hominem iustum interpretari: me quidem non admodum refragatorem habebit: dummodò patiatur (quod æquum est) Iustum ipsum appellari substantiam sui Amati; non, unitate naturæ; sed, amoris: ea videlicet, quæ possibilis est inter Finitum, & Infinitum.

Verumtamen, quo intimius hanc rem contemplor; eò proprior videtur Lulli sententia, ut de Deo in se, loquatur; absque ordine ad rem ullam creatam. Nam quæstione 10. ex 20. princip. ita habetur: *Amic, vostre Amat ha pus alt, e pus noble Amat, que vos. Car, en est vostre Amat, es poder de diferencia per accident; è assí es diferencia de poder; segons que vos mateix dit haveu. Mas en l'Amat de vostre Amat, es poder de diferencia; è diferencia de poder substancialment: e aço es perço que en vostre Amat cascu començament es ab altre una mateixa essencia, è natura en nombre. Latine: Amice, Amatus tuus habet te ipso altiore, & nobiliorem Amatum. Nam, in Amato tuo potestas est differentie per accidens; & sic est differentia potestatis; ut à te dictum est. Sed, in Amato tui Amati, potestas est differentia, & differentia potestatis substantialiter. Atque hoc, propterea est; quia in*
Amato

Amato tuo quodlibet principium cum alio, est eadem essentia, & natura numero. Hic aperte ostenditur, alium esse Amicum erga Deum Amatum, quam sit homo; sublimiorem, & digniorem, quam sit homo; & in quo ita præcellenti, omnia sunt una natura, & essentia in numero.

Articulus 87. apud Lullum.

APPARUIT iam ex præmissis; quatuor Articulis proximis, unum, idemque contineri. Atque in iis, toties Eimericum glossema suum, de Amico; pro homine iusto, usurpando, inculcasse. Vnde suspectam planè reddidit nobis suam mentem, toties repetitò glossemate suo. Quod autem, & hujus Art. sit idem sensus, patet ex quæst. 18. ex viginti prædictis: *Tota differentia d'Amic, & d'Amat, en qui vos ni siau* (hic alloquitur Minoritatem) *Conve esser indivisible: en axi que los dos se ajan tant en esser, que no pusan mes. Car, en axi com per vos son Amic, e Amat (en qui vos sou) prop de no esser; axi conve que aquell Amic, & Amat en qui no sou, sian lluny à no esser; è que sian tan prop à esser, que sian aquell esser matex. E perço conve quel Amic, e l'Amat, en qui vos no sou; puscà esser: è encare, que pusan esser una matexa essencia, è natura, è una differentia indistincta, è indivisible: per ço que romanguen una Bondat, Granea, Duracio, e les altres. Ia sia que sien distinctes la una de l'altra sots rao de bondat; è grans, sots rao de Granea, e les altres. Latinè: Omnis differentia Amici, & Amati, in qua tu non sis (alloquitur Minoritatem) debet esse indivisibilis: ita ut ambo se habeant tantum in esse, ut plus non possint. Nam, ut perte sunt, Amicus, & Amatus (in quibus es tu) prope non esse: ita convenit ut ille Amicus, & Amatus, in quibus non es; longè sint à non esse: & tam proximi sint ad esse; ut sint idem ipsum esse. Et propterea convenit, ut Amicus, & Amatus, in quibus tu non es; esse possint: immò, ut eademmet essentia, & natura esse possint, & una differentia indistincta, & indivisibilis, ut remaneant una Bonitas, Magnitudo, Duratio, & aliæ. Estò distinctæ sint ab invicem sub ratione bonitatis, & magnæ, sub ratione magnitudinis, & aliarum. Describuntur hic duo Amici: alter, cum Minoritate: & is, differentiam divisibilem ab Amato habet; & proinde unam bonitatem; & Amatus, aliam, & is, homo est. Alter est Amicus citra Minoritatem: in quo, indivisibilis est differentia cum Amato; & qui anibo, non solum sunt; sed sunt una & eadem essentia & natura, una Bonitas, Magnitudo, Duratio. Nonne hic notatur alius Amicus erga Amatum, Deum scilicet; qui Amicus est sine ullo modicitatis genere? Ex quibus satis constare posset Lulli mens. Tamen, pro immodicè morosis, videndum est, ut pugnet, iuxta mentem Lulli; creaturam, fieri posse creatorem. Primum ex hoc ipso libro de Arte Amativa, in calce libri ita habetur: *Amat (dix Differentia) vos sou un: è vostre Amic, es altre: è don sou mes distinct ab vostre Amic; maiors semblan sas me pot donar de si matexa la Differentia que es enfre vos, Amat; è vostre Amic: è mes puc jo ser lluny à confusio en los comensaments de la substancia.* ¶ Deinde, in cap. 3. de diffinitione æqualitatis: *Aquesta egualtat de amor, tan alta, tan bona, e tan gran; no pot esser mas en Deu tant solament. Car, si en creatura no havia egualtat subiecta, en que fos maior en Deu, que en Creatura, &c.* ¶ Tertio, in cap. de Divisione Minoritatis: *substancial Minoritat conve esser, una de les parts substancials, que unixen, e componen la Substantia. Car, si n'era;* no se-*

no serien ninguna de les parts substancials determinades, infinides sots propria finitat & terminacio; è serien infinides, e iguals. Hon se seguiria que la substancia fos infinida en Bondat, Granea, è les altres: e axi seria Deu; è totes coses no serian mes una substancia tan solament. La qual cosa es impossible. ¶ Quarto, capit. de Cõditione Bonitatis, & Potestatis: Si l'Amic, è l'Amat no fossen distincts en Amor, Saviesa, è Bondat; impossible cosa fora que l'Amic pogues desamar, ne ignorar son Amat. ¶ Quinto, in q. 19. ex 20. Amic, (dix Amor) concordansa no pot esser sens concordant, è concordable &c. ¶ Sexto, in questione 7. ex 20. Amic (dix Amor) lo vostre Subira Amat, es Ens substancial, &c. ¶ Septimo, in cap. de Diffinitione Differentiæ, Aquella Differentia, que es segons realitat; es axi, &c. Latine: ¶ Primo, Amate (dixit Differentia) tu es unus; & tuus Amicus, alius est: atque ubi magis differs ab Amico; maiores similitudines potest de se exhibere Differentia, quæ est inter te Amatum, & Amicum tuum. & magis abesse ego possum à confusione in principiis Substantiæ. ¶ Secundo, Hæc Aequalitas amoris, tam sublimis; tam bona, & tam magna, non potest solum esse in Deo. Nam si creaturæ Aequalitas esse non posset, ita ut maior esset in Deo, quàm in creatura, &c. ¶ Tercio, Substantialem Minoritatem convenit unam esse ex partibus substantialibus, quæ uniunt, & componunt Substantiam. Nam, si ita non esset; nulla ex partibus substantialibus determinata & finita esset sub propria finitate, & determinatione: & infinita, & æquales essent. Vnde sequeretur, infinitam esse in Bonitate, Magnitudine, & aliis; & ita esset Deus: & res omnes una tantum essent substantia. Quod est impossibile. ¶ Quarto, Si Amicus, & Amatus, distincti in Amore non essent, in Sapientia, & Bonitate; impossibile esset, Amicum non amare, & ignorare Amatum suum. ¶ Quinto, Amice (dixit Amor) Concordantia, sine concordante & concordabili esse non potest, &c. ¶ Sexto, Amice (dixit Amor) tuus excellens Amatus, Ens est substantiale, &c. ¶ Septimo, Illa Differentia, quæ secundum realitatem ita est, &c. ¶ Hæc, ex prædicto libro de Arte Amativa. Quod si plura desideres: pergamus ulterius, ex ceteris libris, affinis huic argumento. ¶ Octavo, ex lib. Philosophiæ Amoris, cap. 73. Differentia Amoris (ait Amicus) scis utrum contra te peccatum fecerim, propter quod debeam timere de Amato meo? Cui Amoris Differentia respondit: Ego sum chorda amoris, qua Amicus, & Amatus invicem ligantur; ut dictum est in diffinitionibus compositis Radicum amoris. Et tu, Amice, errasti: & peccatum contra me commisisti. Quia me cognovisti; & non facis amari ab illis, qui me non amant, nec intelligunt. Quoniam, sine me, amor esse non potest inter Amicum, & Amatum: cum ita sit, quod Amicus, est unus; & alius est Amatus. Et idem est de eorum Bonitate, Magnitudine, & Duratione, & aliis: quæ, sine me esse non possunt in concordantia Amici, & Amati. ¶ Nono, in cap. 14. In nullo amore potest esse magna Bonitas, sine Differentia Amici, & Amati. ¶ Decimo, in cap. 18. Nulla potestas aliquam operationem facere potest, absque Amici, & Amati Differentia. ¶ Undecimo, in cap. 20. Absque Differentia Amici, & Amati, amor in voluntate esse non potest. ¶ Duodecimo, in cap. 51. Rogavit Amicus bonum Amorem, ut sibi revelaret, &c. ¶ Decimo tertio, in cap. 6. Maxima chorda Amoris, per quam Amicus, &c. ¶ Decimo quarto, de Quinque Sapient. cap. 27. Sequitur, quod finitum & infinitum convertuntur; postquam Bonitas Divina, & Bonitas humana in unitate numeri convertuntur. Ita autem, sunt impossibilia, & inconvenientia. Quare, sequitur, quod in Christo sit una Bonitas,

una

una Magnitudo, per Deitatem; & alia Bonitas, per Humanitatem, &c. ¶ Decimo quinto. Cap. 30. Ens æternum, & ens, principiatum in tempore, converti non possunt, &c. ¶ Decimo sexto. In Arte Invent. dist. 1. cap. de Magni. Multæ sunt magnitudines distinctæ essentia & natura; quarum alia maior est alia; & alia, æqualis alii: & hoc, diversimodè, usque ad illam summam Magnitudinum, quæ est ceterarum Magnitudinum ultimum principium, existens simpliciter Magnitudo; scilicet, Magnum Ens: sub quo regulantur, & ordinantur ceteræ magnitudines ceterorum entium, existentes similitudines, & imagines, in quibus intellectus humanus summam Magnitudinem speculatur. ¶ Decimo septimo. In dist. 3. de Punctis Transcend. cap. de Divi. Essentia: Transcendit intellectus; cum attingit, Divinam Entitatem, & Bonitatem infinitam differre substantialiter ab unaquaque entitate finita, & ab unaquaque bonitate finita, &c. ¶ Decimo octavo. In Tab. Gener. cap. de Quæstionibus per diffinitionem differentiarum solubilibus: Apparet substantialis differentia, & realis, quæ est inter Deum & Creaturam, &c.

Quod si Lullum interpretari libeat, de Unitate inter hominem Amicum, & Deum Amatum; intelligendus est ibi de unionis gradu; non quolibet, sed insigni quodam, & ecstático; illa befacta semper humanæ naturæ veritate. Quomodo dixit Paulus, 1. ad Corin. 7. Qui adheret Deo, &c. & loquutus est Dionys. lib. de Divin. Nom. cap. de Amore: Amor Divinus, ecstasim faciens, & non finiens sui ipsorum esse, Amatores; sed, Amandorum. Propter quod Paulus, magnus in continentia Divini amoris, Divino amore participans: Vivo ego, iam non ego: vivit verò in me Christus: tamquam sui Amati vivens vita: sicut valdè diligibiliter.

Postremo, omnes Amici metamorphoses ex philtro Amoris, quoad operationem sunt intelligendæ; immutata manente penitus essentia. Quod itaque in libro de Philosophia Amoris, de Amici infirmitate, medicamine, fuga, carcere, & morte, audis; nisi Tropo perciperes; foret delirium. Audi ex eod. lib. cap. 94. Amor (dixit Amicus) est alia beatitudo, quàm beatitudo huius Mundi? Amice (dixit Amor) Amator est Recolibilis, Intelligibilis, Amabilis, Laudabilis, Honorabilis, & Gratificabilis, Magnitudine Bonitatis, Durationis, Potestatis, Sapientie, Voluntatis, Virtutis, & Veritatis. Et in hac vita vivunt homines parum temporis; in quo, plura sustinent impedimenta ad Recolendum, Intelligendum, Amandum, Laudandum, Honorandum, & Regratiandum, ut decet, Amatum. Et ideo Amatus, qui summè bonus est, magnus, & sapiens; vult aliam fore vitam, perpetuam; ut perpetuò multum recolatur intelligatur, ametur, &c. Et hoc facit Amatus, ut suæ maximæ satisfaciatur Memorabilitati, Intelligibilitati, Amabilitati, &c.

Articulus 88. apud Eimericum.

QUOD de Patre, & Filio, & Spiritu Sancto, sic est, quod quilibet stat tam completus, sicut alius: & stant omnes tres unus Deus, non distincti in aliquo. Et qui sic potest levare suum orare; & potest tam longo tempore stare sine imaginatione de ulla re temporali; nulla oratio tantum valet: quia homo stabit totus raptus superius per Spiritum Sanctum, non curans de re, quæ sit hic; & suum orare erit sic verum, quod homo non possit addere in contemplando, nec desiderando. In lib. de Contrit. Confess. Satisfact. & Oratione.

T

Articu-

Articulus 88. apud Lullum.

PRIO R pars huius Articuli prætermittitur; quandoquidem ad verbum habitata est in Art. 22. ¶ Circa secundam suspicari, nequeo, quid erroris Eimerico in mentem venerit. Esto enim, id ita dixerit Lullus. Quid mirum? cum hæc, *Irrationalis, & amens sapientia*, a Dionysio appelletur (ut refert Gerson. n. 65. litt. S.) eo quod superet rationem, & mentem, transfiliens in affectum, non qualemcumque, sed purum, ipsique mentali intelligentiæ correspondentem: quo affectu videtur Deus a mundis corde.

Quis ergo iure miretur; cum hæc omnia in Articulo ipso audiat, Spiritui Sancto attribui? *Qui sic* (inquit Articulus) *poteſt levare ſuum orare*; in Deum videlicet ita erigere. Huius hominis (ait Articulus) in tam sublime erecti, *nulla oratio tantum valet*, atque hæc ecstatica. Quam orationem graphicè idem Gerson depingit num. 65. litt. T. *Laus Orationis, ecstætica, seu perfectæ, colligitur ex ordine suo quadruplici: videlicet, ex ordine ad Deum; ad proprium subiectum; ad proximum; & ad invicem.* ¶ *Contemplando* (claudit Articulus) *& desiderando*, connectè utrumque: *Contemplatio enim* (teste Gersone, ubi supra) *si nudè consideretur, sine dilectione, vel effectu subsequente; jam arida est; curiosa, ingrata, inflata.*

Articulus 89. apud Eimericum.

QUOD infanti, qui non vult assentire Sacramento Confirmationis; non valet Sacramentum Baptismi. In lib. Contempl.

Articulus 89. apud Lullum.

ARTICVLVS hic, neutiquā in lib. Contēpl. sed in Arb. Sciēt. in quæſtionib. foliorū Arb. Apost. §. de q. Confirmationis, fol. 152. col. 2. reperitur; *Si puer* (inquit) *non vult consentire Confirmationi; valet sibi aliquid Sacramentum Baptismi? Solutio: In destructione formæ, est materia destructa.* Hi enim, qui nolunt Sacramento Confirmationis assentiri, id recipiendo; si Confirmatio est præcepti sub culpa lethali; tamquam transgressores, culpam incurrunt lethalem. Sic sentiunt etiam Ricardus, in 4. Sent. d. 7. ar. 5. q. 1. Paluda. q. 4. Durand. q. 1. Sylvest. verbo, *Confirmatio*, §. 3. Si vero Confirmatio non est præcepti; tunc, aut nolunt id recipere; quod credant nullius roboris esse; & hi sunt hæretici: aut nolunt; quia odio habent; & hi gravissimum crimen admittunt, &c. Quo fit, ut gratiam, in Baptismo receptam, & valorem illius, amittant. Et perpende, non dici; infanti, qui non recepit Sacramentum Confirmationis; sed, qui non vult consentire Confirmationi, ut eam recipiat.

Prima pars Articuli 90. apud Eimericum.

QUOD si homo non est Confirmatus; & credit esse Confirmatus, est à peccato originali mundatus, ratione bonæ Intentionis, quæ consumit culpam & peccatum. In lib. de Contempl. & in lib. Proverb.

Pri-

Prima pars Articuli. 90. apud Lullum.

HOC, in lib. Contempl. nō reperitur. Immo nec in libro Proverb. expresse omnino; sed, hoc pacto; p. 3. rub. 20. de Confirmatione, fol. 79. pag. 2. *Si non sis Baptizatus; & sis Confirmatus: restaura tuum Baptismum in tua voluntate.* At, expresse reperitur in questionibus folior. Apost. c. de q. Confir. his verbis: *Si homo Confirmatus non est; & credit quod sit Confirmatus, & non moritur antequam sit confirmatus; est mundatus à peccato Originali? Solutio.* Eona intentio, culpam, & peccatum consumit. Ita sane habetur eo loco. Sinistre tamen intelligitur ab Eimerico. Vbi, observandum est. Primo, ibi agi de homine usum rationis habente, & credente, quod Confirmationem receperit. Secundo, agi de homine non Baptizato. Nam, si Baptizatus esset; deleta proutinus fuisset Originalis culpa; ut constat ex ipso Lullo, lib. de Clerico. cap. 26. *Ad regenerationem designandam, ipse Christus filius Dei primò ablutus, & Baptizatus est in flumine Iordanis: ad dandum exemplum omnibus, qui consequenter in nomine eius crederent; ut consimiliter aqua regenerationis Baptizarentur; quæ, eorum Originalem corruptionem abluat.* Obserua tertio, Lullum, abluitionem ab Originis labe, tribuere, non Confirmationi; nec Baptismati: sed, recte hominis intentioni, & pio affectui: ut, hoc verborum circuitu, Baptismum Flaminis notet. De quo, hæc habentur in eodem cap. eiusdem libelli: *per flammam & ardorem voluntatis, quo ardore maximo Christus voluit ad nos redimendum in Cruce pati; designatus est nobis Baptismus voluntatis; qui est, quando pro affectu vult unusquisque in Christo Baptizari.* His igitur observatis, patet aperte mens Lulli, quam in prædicta questione de Confirmatione habuit.

Articuli 90. Pars secunda apud Eimericum.

VBI dat intelligere, quod peccatum originale non mundatur in Baptismate; sed in Confirmatione: præsertim quia addit, quod Sacramentum Confirmationis est inventum ad hoc ut infantes per se promittant, quod eorum Patrini pro eis in Baptismate promiserunt; & tunc Patrini à promissione, quam fecerunt, sunt totaliter liberati. In libr. prædictis, & etiam in libro, de Doctrina Puerili.

Secunda pars Articuli 90. apud Lullum.

HIC aperit Eimericus sensum Articuli, de sua quidem sententia: quando nihil minus erat, quàm quod is sentit. Articulus enim aperte demonstrat, non attribui Confirmationis Sacramento, peccati Originis abluitionem; sed animo pio & inculpato; hoc est, Baptismo Flaminis; ut prævidimus. Corroborat Eimericus suam interpretationem, inquires: *Præsertim, quia addit, quod Sacramentum Confirmationis est inventum ad hoc, ut infantes per se promittant, quod eorum Patrini, pro eis in Baptismate promiserunt. Et tunc, Patrini à promissione, quam fecerunt, sunt totaliter libertati.* In libr. prædictis &c. Quid quæso, hæc Lullianorum verborum additio, cum sensu, quem fingis, Eimerice? Age, sit per te Confirmationis Sacramentum inventum, ut infantes per se polliceantur, quod

quod Receptores pro ipsis in Baptismate polliciti fuere. Hinc ergo colligitur, quid designet Articulus: peccatum scilicet Originis, non mundari in Baptismate; sed in Confirmatione, unde tenet? Dispiciamus tamen, ecquid veri contineat Eimerici corroboratio: *Confirmationis Sacramentum inventum est* (inquit) *ut infantes spondeant, quod Susceptores spondere.* Estò, sint apud Lullum hæc verba. Lullus quidem ita habet in Proverb. fol. 79. pag. 2. cap. de Confirmatione: *Confirmatio est consensus Baptismi. & continenter subdit: Confirmatio est Sacramentum necessarium ut infans cōcedat, quod Baptizatus est.* Propterea tradi debet adultis: ut ipsi confiteantur Baptismatis Sacramentum. Non, quod liberum sit, non confiteri; & a Christianismo desciscere. Absit tanta impietas. Tradi autem debet; vel, anno ætatis duodecimo; ut sentit Glossa, in cap. ut Iesu, de Consecr. dis. 5. & Marfil. in 4. Sent. q. 5. ar. 4. Vel in septennio: ut Palud. in 4. d. 7. q. 4. Videlicet, ut pueri iam inde noverint, se in Christi militiam cooptatos; meminerintque se alapa cæfos; & utriusque admoneantur. Atque huc spectare videtur, ea Lulli sententia in Cler. c. 27. *Confirmatio, Sacramentum est, quod datur, non sicut Baptismus infantulis, quando primum editi in lucem sunt; sed, ætate grandioribus, & adultis; cum se esse Christianos affirmant.*

Locus citatus ex libro de Doctr. Puerili, constat, in cap. de Confirmationis Sacramento: ubi sic habet: *Aquest Sagrament de Confirmacio, es atrobat, per ço car los infants, con son creguts, è han enteniment, atorguen so que los padrins prometen per eylls lo dia que foren batejats. En lo qual dia los infants no havien enteniment, per lo qual poguessen consentir al Sagrament del Baptisme. Arnable fyl, con tu reebis lo Sagrament de Confirmacio, a doncs bixen de la promessio los Padrins quet tengren tu a les fons.*

Articulus 91. apud Eimericum.

QUOD quilibet est obligatus, ut sit in ordine Matrimonii, vel Religionis: quia omnis alius status discordat cum finali intentione propter quam quilibet est creatus. In libro de Doctrina Puerili.

Articulus 91. apud Lullum.

LVLLI hæc sunt verba, in libro de Doctrina Puerili, cap. 35. de Matrimonio: *Obligat est, fill, à esser en orde de Matrimoni, ò de Religio. Car, tot altre estament se desconve ab la final intencio, per la qual est creat.* Latine: *Debes fili, vel in Matrimonii, vel in Religionis ordine esse. Nam omnis alius status, à finali intentione, ad quam conditus es, recedit.* Videtur hic Lullus, duos hominum ordines, duosque vivendi modos attingere: & utrumque, perpetuum. Vt, quemadmodum constamus Spiritu, & Corpore; ita, Spiritu, & Corpore Deo serviamus. Et hinc, duo status constituti; unus est Sacer, & spiritus curam habens; alter, corporis. De quo eleganter Euseb. Cæsar. lib. de Demonstr. Evang. cap. 8. *In Ecclesia (inquit) Dei, duo vivendi modi instituti sunt; alter quidem, naturam nostram, & communem omnium vitæ rationem excedens; non Nuptias, non sobolem, non substantiam, non opum facultatem requirens; totus autem prorsus à communi, & consueta cunctorum hominum vita abhorrens; & soli Divino cultui ex-*

immenso

77

immenso cælestium amore, addictus. Qui hunc modum amplexi sunt; quasi ab hac vita mortali seiuncti, ipsumque dumtaxat corpus in terra gerentes, cogitatione verò, atque animo in ipso Cælo degentes, quasi quidam Cælestes, reliquorum hominum vitam dispiciunt. Quippe qui pro universo genere, Supremo omnium Deo sacrati sunt: idque non boum mactationibus; non cruoribus, non libationibus, aut nidore ullo, neque fumo, aut ignis devoratione, consumptione ve corporum; sed rectis vere pietatis sententiis, & purgati animi affectione; ad hæc, operibus quoque, ac verbis, quæ à virtute proficiunt. Quibus rebus Divinitatem ipsam placantes, suum, & pro se ipsis, & pro aliis, qui eiusdem sunt generis; administrant Sacerdotiū. Alter modus vivendi, remissior, atque humanior est. Hic, & modesto cōiugio, & sobolis procreatione implicatur; & rei familiaris curam assumit; & iustè militantibus, quæ sint agenda, describit. Agros quoque, & mercaturam, aliumq; magis civilem vivendi modum, adjuncta religione, non negligit. His autem, qui hunc modum elegerunt; & exercitationū tempora; & his quidē pietatis, secundus attributus est gradus; dum aptam huic ipsi generi vitæ præbeat utilitatē: ut nullus planè ab adventu salutari separetur; sed omne genus hominum, tam Barbarorum, quàm Græcorum, Evangelicæ doctrinæ fructum percipiat. Hactenus Eusebius.

Sed inquires: cur Lullus omisit statum eorum, qui Sacris sunt initiati; qui, non minus Sacer est, atque perpetuus? Poterat quidem exprimi; sed facilis fuit subintellectus. Expresit autem Religionis statum; & dualitatem retinens; & plures comprehendens, tam Mares, quam Feminas. Si autem statum Sacris initiatorū nominasset; suppresso Religionis; tūc feminas exclusisset; quæ, Ordinis capaces non sunt. His duobus vitæ generibus constitutis, ceteros status censet, fini cuius causa creati sumus; hoc est, ut Deo serviamus, in vitæ quodam instituto certo, & constanti, non lubrico; haud admodum convenire.

Adstringit hominem Lullus ad status perpetuitatem: quippe quæ minori cum periculo conjuncta sit: minùsque mutabilis; cum vagus alioqui, periculis pateat, & vicissitudinibus; ubi, subinde contingere videas; ut, ponens manum ad aratrum, respiciat retro.

Prior pars Articuli 92. apud Eimericum.

QVOD in Matrimonio generatur homo cum sanctitate. In lib. Proverb.

Prior pars Articuli 92. apud Lullum.

MATRIMONIUM, verum Sacramentum est. Quin & Coniugii usus, licitus est, & honestus. Quod si fiat in gratia; fit meritorius; & proles inde concepta, actu sancto, Divinoque Numini grato, gignitur. Atque eò spectat Lullus in Proverb. part. 3. rubr. 18. fol. 79. pag. 1. cap. de Matrimonio, cum ait: *In Matrimonio generatur homo cum sanctitate.*

Prædicti Articuli 92. pars 2. apud Eimericum.

QVOD Matrimonium sic ligat; quod nullus debet accedere ad uxorem suam, nisi causa proles. In lib. Proverb.

V

Prædicti

Prædicti Articuli 92. Pars secunda, apud Lullum.

LVLLVS in 3. par. Proverbiorum. cap. de Matrimonio, fol. 79. pag. 1. ita habet: *Matrimonium te ligat, quod non debes uti uxore tua, nisi propter intentionem prolis.* Si ex verbo, *ligat*, velis concludere; usum cum uxore, ob solius prolis causam, licere; dicis quod Augustinus in lib. de Bono Conjug. cap. 10. per hæc ipsa verba: *Concubitum, qui non sit causa prolis; nuptiæ non cogunt fieri; sed, impetrant ignosci. Si tamen non ita sit nimius; ut impediat tempora, quæ orationi debentur; nec immutetur in eum usum, qui est contra naturam.* Post pauca: *Concubitus enim necessarius causa generandi, inculpabilis est; & solus ipse nuptialis est. Ille verò, qui ultra necessitatem progreditur; non rationi; sed libidini obsequitur.*

Objicies verba Pauli 1. ad Corint. 7. *Nolite fraudare invicem; nisi fortè, ex consensu, ad tempus; ut vacetis orationi. Et iterum revertimini in idipsum: ne tentet vos Satanas, propter incontinentiam vestram. Hoc autem dico, secundum indulgentiam; & non secundum imperium.* Hæc verba (si Augustino creditur) potius favent Lulli sententiæ. Augustinus enim in libro de Bono Nupt. cap. 10. ita habet: *Nunc autem, quid dicturi sumus, adversus evidentissimam vocem Apostoli dicentis: Quod vult faciat. Non peccat; si nubat. Et, si acceperis uxorem; non peccasti; & si nupserit virgo; non peccavit.* Hinc certè dubitare iam fas non est; nuptias non esse peccatum. Non itaque nuptias secundum veniam concedit Apostolus. Nam, quis ambigat absurdissimè dici; non eos peccasse, quibus venia datur? Sed, illum concubitum secundum veniam concedit, qui fit per incontinentiam; non, sola causa procreandi. Pauli ergo permissio secundum indulgentiam, non est referenda ad matrimonium; nec ad usum matrimonii, causa prolis; sed ad usum, evitandæ incontinentiæ causa.

Articulus 93. apud Eimericum.

QUOD existentes in Purgatorio, non possunt Deum tantum diligere, sicut eum diligerent, si illas pœnas non sustinerent. In libro Orationum.

Articulus 93. apud Lullum.

LVLLVS in lib. Orationum, pro Rege Iacobo, & Blanca Regina, cap. 20. parte 9. fol. 29. pag. 2. sic habet: *Iesu Christ Señor, gran pena es, anima estar cruciada, en penes de Purgatori; è vos amar. Car, per les penes que soste; nous pot tant amar, com vos amaria, si les penes no sostenia.* Latine: *Domine Iesu Christe, gravissima pœna est, animam torqueri pœnis Purgatorii; & te ipsum diligere.* Nam, propter pœnas quas sustinet; te tantum amare non potest; quantum te amaret; si illas pœnas non sustineret. Perspecta iam est apud Theologos Catholica de Purgatorio doctrina; iuxta quam, plures sunt in Purgatorio pœnæ; cum, damnum sensus; quæ, irretitas animas tenent, ne Deo fruantur: alioquin ad hoc aptissimas; utpote, iam corpore exutas. Sunt quoque Purgatorii pœnæ, insigniter acerbæ: iuxta illud Augustini, Serm. 41. de Sanctis: *Sed dicet aliquis; non pertinet ad me, quandiu moras habeam; si tamen ad vitam perrexero. Nemo hoc dicat,*
Fratres

Fratres carissimi. Quia ille Purgatorius ignis, durior est, quàm quid quid potest in hoc seculo pœnarum videri; aut cogitari; aut sentiri. Ex his itaque colligitur; cur pœnæ usque adeò acerbæ (quantumvis patienter toleratæ) causa sint, quò minus potentia animæ æquè intense suas exerant operationes; suæque munia obeant.

Articulus 94. apud Eimericum.

QUOD sicut Deus Pater non addit aliquid Filio, generando in æternitate; ita & Sacerdos non addit aliquid Christo, uniendo sibi substantiam, quâ panis, & eius accidentia dimittunt. In libro de 300. Proverbiis (*ubi, supponit, quòd uniat.*)

Articulus 95. apud eundem Eimericum.

QUOD sicut Dei Filius nō accipit additamentū per esse hominē; ita Sacerdos facit, quòd Sanguis, quem accepit Christus de Domina Nostra, non accipit additamentum propter additionem, quam facit, cum Sanguine Calicis. In libro de 300. Proverbiis. (*ubi supponit, quòd Sanguis, quem Christus accepit de Domina Nostra; & qui est in Calice; sint duo sanguines distincti, pòst uniti.*)

Articulus 94. apud Lullum.

PRIMA pars Articuli 94. est Lulli, ex 3. par. Proverb. cap. de Eucharistia, rub. 21. fol. 80. pag. 1. Secunda, suppositionem continet, ab Eimerico excogitatam. Frequentissimum est apud Lullum, Divinæ Triados mysterium in Augustissimo Altaris Sacramento representari. In 3. parte Proverb. Rubr. 21, fol. 80. pag. 1. *Sacramentum Altaris* (inquit) *est speculum Sanctæ Trinitatis*. Et in lectura Artis Invent. & Tab. Gener. dist. 3. quæst. 5. cap. de Sacramento Eucharistiæ, per reg. Vtrum. fol. 165. col. 1. *Sacramentum Altaris, est maior figura, & signum maius, in quo Sancta Trinitas representari valeat*. Et inter similitudines, quæ inter Sacramentum Eucharistiæ, & Trinitatis mysterium notantur; illa est, quæ in prima Articuli huius parte exprimitur; & apud ipsum, ibidem legitur, fol. 80. pag. 1. sub his verbis: *Sicut Pater non addit Filio aliquid, generando ipsum æternaliter, & infinite. Præbyter non addit aliquid Iesu Christo, uniendo ei substantiam panis, dimissis accidentibus*. Explicatur hæc similitudo latius in prædicta Art. invent. lectura, cap. fol. & col. citat. *Maius* (inquit) *virtutis bonū, quod sit; est in verissima Trinitate; Deo Patre generante Deum Filium; & de ambobus Deo Spiritu Sancto procedente; & Tribus existentibus unus Deus*. In qua quidem Generatione, & Spiratione, motus, locus, tempus, quantitas, alteratio, successio, neutiquam esse possunt. Et quia Deus Mundum creavit; ut sua Trinitas sacratissima cognoscatur per homines; & ametur; voluit quòd esset Sacramentum Altaris, ut foret signum Sanctæ Trinitatis, cum virtute Bonitatis, in Maioritate adeò magna supra totum cursum naturalem; ut in eo Sacramento superentur motus, locus, tempus, quantitas, alteratio, & successio. Quia, omnia superantur in Sacramento. Ex his patet Lullianæ sententiæ sensus.

Veniamus

Veniamus ad verba: *Sicut*, nota similitudinis: *Generando in eternitate*, ab æterno, & infinite. *Ita*, nota est notæ respondens. *Sacerdos*, secundum ordinem Melchisedec. *Vniendo sibi*: ipsi Christo, videlicet iam præexistenti: *Substantiam* non quidem remanentem. En tota Eimerici *divinatio*, ex uniendi verbo, violenter exposito. *Quam panis, & eius accidentia dimittunt*. Fateor, ita legi in Proverb. anno 1507. Venetiis excusis; sed, inverso ordine. Nam, *Panis*, connectendus erat in casu gignendi, cum *substantia*, in hunc modum: *Vniendò sibi substantiam panis, quam eius accidentia dimittunt*. Corrigenda est hæc inversio ex Ascensiana editione Anni 1516. hoc modo: *uniendo ei substantiam panis, dimissis accidentibus*. ¶ Addit Eimericus: *Supponit quod uniat*. Ac, si is per verbum, *unire*, intelligat modum uniendi per conversionem, & transubstantiationem; sit ea Lulli suppositio. Sin, ad alium uniendi modum detorqueat; servato scilicet esse rei, quæ unitur; non modo Lulli doctrinæ adversatur, ubique asseverantis conversionem, & transubstantiationem panis; sed, ipsam quoque citati loci sententiam labefactat. Si enim panis ita Christo uniretur, ut maneret; fieret illico, Christo addi panem. Quod est, eius loci intentum evertere. Immo, ex eodem Lulli loco necesse est colligi, substantiam panis sic Christo coniunctam, ut ipsa esse desinat.

Articulus 95. apud eundem Lullum.

SIMILEM doctrinam habet Lullus in eadem 3. par. Proverb. cap. de Sacramento Altaris, Rubr. 21. fol. 80. pag. 1. *Sacramentum Altaris* (inquit) *est speculum sanctissimæ Incarnationis*. Et in prædicta Lectura Artis Invent. cap. de Sacramento Altaris, per regulam *Vtrum*, fol. 164. col. 3. hæc habet: *Incarnatio oportet quod habeat signum sanctum, quod sit Eucharistia, & Sacramentum sanctitatis*. Item capite de Sacramento per *Quid*: *Sacramentum, est similitudo, in qua Incarnatio filii Dei clarius apparet*. Nam, in Sacramento Altaris, virtus potestatis principiat; in quantum virtus verborum de Pane efficit Carnem; & de Vino, Sanguinem. Et ea virtus potestatis, principium est, in quo verba significant, quæ Angelus Gabriel annuntiavit Domine Nostræ: & conceptum, quem ipsa habuit; per quem factus est Deus Homo. Item, cap. per regul. de quo, fol. 167. col. 2. *Id quidem Sacramentum, imago est Incarnationis Filii Dei; quæ, in ea imagine remanet significata*. ¶ Eucharistia verò, inter symbola, quæ ad Incarnationem habet; illud in primis obtinet, quod indicatum in hoc Articulo fuit, ex prædicta part. 3. Proverb. Rubr. 21. fol. 80. pag. 1. ubi sic habetur: *Sicut additionem non accipit Filius, cum factus est homo: ita sanguis, quem IESVS CHRISTVS à Virgine Matre assumpsit; non accipit additionem per unionem Sanguinis Calicis*. Ita habet Ascensiana editio, apud ejusdem Chalcographiam, Ann. 1516. In vulgata editione Proverbior. ita habetur: *Sicut Dei Filius non accipit augmentum per esse hominis; sic Sanguis, quem accepit Christus de Virgine; non accipit augmentum per Sanguinem, qui fit à Presbytero in Calice*. Ab utraque editione discrepat Eimericus: ut singula inter se conferenti, liquere potest. Porro verba illa vulgaris editionis; *per Sanguinem, qui fit à Presbytero*; non tollunt, quòd antè iam ipse Christi Sanguis præexistat. Sed indicant, quod fit in Calice, sub speciebus Vini, per transubstantiationem Vini, in Sanguinem Christi. Qua de re, expende si placet, quæ Lullus enucleatius scripta reliquit in Lectura prædicta, cap. de Sacra-

Sacramento Altaris, per Reg. *Quid*, fol. 165. col. 4. *Potestas* (inquit) *hominis tanta est in ea sanctitate; quod in nulla alia sanctitate principiare potest, ita magnam Magnitudinem Bonitatis, & reliquarum; sicut principiare de pane Christum; Christum iam principiatum: & principiare de Vino Sanguinem; Sanguinem iam principiatum.*
¶ Postremo, suppositio illa Eimerici: *Supponit; quod Sanguis, quem Christus accepit de Domina Nostra; & qui est in Calice; sunt duo sanguines distincti, post, uniti; est merè voluntaria; ac Lulli mentem plane evertens.* Si enim essent duo sanguines distincti: Sacerdos ergo novum crearet Sanguinem: non transubstantiaret Vinum, in Sanguinem. Si præterea: *duo Sanguines, post uniti; aperte ergo consequeretur, additionem fieri Sanguini Iesu Christi.* Rursus, ubi transubstantiatio illa Panis, in Christi Carnem; & Vini, in Sanguinem; toties à Lullo inculcata? Toties celebrata? Veluti in Foliis Arbor. Apost. cap. de Eucharist. fol. 58. col. 1. *In Sacramento* (inquit) *participant Deus, & Homo in magnitudine Durationis: quoniam valde magna est Duratio, & Conservatio; quod Christus, qui est Homo Deus, remaneat sine cremento, & diminutione sui ipsius in Sacramento, homine recipiente illum Christum; qui, non crescit per transmutationem substantialem Panis, in Carnem Christi; & Vini, in Sanguinem Christi.*

Quod autem transubstantietur substantia Panis, in Corpus Christi; Lulli est sententia, constans diversis in locis: ut in 3. par. Proverb. cap. de Sacramento Altaris: *Presbyter, qui facit. &c.* In foliis Arbo. Apostolic. cap. de Eucharistia: *Christus non crescit, &c.* De Clerico cap. 28. de Sacramento Altaris: *Christus dat potestatem, &c.* In Lectura Artis Invent. & Tabul. Gener. dist. 3. q. 5. c. de Sacramento Altaris, per *Vtrum: Maior potestas Boni, &c.* Et Reg. per *Quid: Homo, cum potestate Dei, &c.* Et paulò post: *Sacramentum Altaris, est id subiectum, &c.* Et paulò infra: *Quæ Fides potest esse maior, &c.* Et infra: *Tam magnum habet principium homo, &c.* Et per regulam *De Quo: Homo habere non potest maiorem, &c.* Et paulo infra: *Corpus Iesu Christi, quod est in Cælo. &c.* Et per regulam *Quare: Quæ potestas potest esse magis virtuosa, &c.*

Denique, peracta Consecratione, accidentia Panis, & Vini manent absque substantia. Idque testatur Lullus in Proverb. capite de Eucharistia: *Presbyter cum posse Dei, &c.* In tractatu De decem modis contemplandi Deum, capite de Eucharistia: *Quantitas Panis, & Vini, Locus, Tempus, & Motus, & sic de similibus, remanent in Sacramento sine principio substantiæ. Quod est mirabile.* Et in Lectu, Artis Invent. dist. 3. quæstione 5. de Sacramento per regulam, *Quid: Homo, cum potestate Dei, efficit, &c.* & per regulam *De Quo, Homo habere non potest, &c.* Et ibidem: *Virtus durare efficit, &c.* & per regulam *Quare in Sacramento intelligere non valemus, &c.*

Articulus 96. apud Eimericum.

QUOD omnes Articuli Fidei, & Ecclesiæ Sacramenta, & potestas Papæ, possunt probari per rationes necessarias, demonstrativas, & evidentes. Et ipse Raimundus dicit, se probare per rationes, quas adducit, & reputat esse tales: sed homines inscii, & peccatores non intelligunt eius rationes. In lib. Contempl. & in libro, de 300. Proverb. & in libro de Planctu Raimundi.

Articulus 96. apud Lullum.

HVIC Articulo satisfactum est abundè in Sententia diffinitiva, quæ typis excusa est, fol. 6. pag. 2. ultimæ editionis, ab illis verbis: *Item ad demonstrandam etiam falsam translationem, seu interpretationem supradictam, per dictum Fr. Nicolaum Eimerici in dicto quaterno factam, ponendo, & affirmando, &c. ad finem usque.* Verba autem libri Contempl. sunt hæc ex lib. 3. cap. 179. fol. 169. in fine: *Mas, cor lentement huma (Señor) rehavat e engruxat per les coses sensuals, en les quals tracta mes, que en les intellectualls; per asso (Señor) los homens necis, no saben apercebre en les vostres virtuts los significats, & en les tres Persones Divines. Los quals significats no poden reebre per lempatxament, è la flebetat de lur enteniment. Cor en axi (Señor) com huyls corporals son febles, &c.* Constat ergo ex illa, & ex his quæ Raimundus dicit; Articulus Fidei, per rationes probari posse: tum, ut Infidelium errores everti possint; tum, ne vanus sit Theologorum labor. Ex quibus probationibus, quatuor nascuntur commoda; nempe, dubitantium illuminatio: corroboratio credentium; directio Infidelium; & amoris in Deum inde excitatio. Observandum est tamen, ex Lulli mente, Divino quoque subsidio opus esse ad huiusmodi probationes persuadendas: & Fide, tamquam atriensi simul ac fundamento. Favent huic Lullianæ Sententiæ, D. Augustinus, D. Thomas, Ricardus a Santo Victore, & Anselmus. Immo, B. Petrus, & omnes fere Theologi. ¶ Verba citata ex lib. de 300. Proverb. extant in 3. part. Proverb. Rub. 18. de Fide. fol. 82. *Habitus Fidei, cum intelligis per necessarias rationes aliquam veritatem de Articulis, & Sacramentis; remanet in potentia.*

Atque ut distinctius Lector ipse perspiciat Lulli Catholicum sensum; audiat, ex his libris, quos Eimericus citat, nonnulla loca: præsertim in Calce lib. de Articulis fidei: ubi, ita habet: ¶ *Tractatum hac intentione facimus; ut fideles, & devoti Christiani attendat; quod, cum nulla Secta alia (à fide Christiana) possit probari esse vera; nec defendi à sequentibus eam; vel defendentibus eam: nec possint Fidem Christianam rationaliter impugnare; eò quod omnes sunt innixæ falso, & frivolo fundamento. Fides autem Christiana, non solum potest defendi contra omnes impugnantes eam; sed etiam probari; & quamcumque aliam Sectam infringere per necessarias rationes; sicut patet ex rationibus supra scriptis.* Subdit cōtinenter: ¶ *ob zelum Fidei animati, ardenti desiderio meditentur; quod, cum nihil possit resistere veritati; eò quod super omnia fortiter per vim, & fortitudinem rationum, cum Dei adiutorio & virtute, Infideles reducere ad semitam veritatis.* ¶ In lib. Proverb. c. de fide: *Ante oportet te credere, quàm possis intelligere veritatem.* Item: *sicut oleum stat supra aquam; ita Fides est supra intellectum.* Paulo post: *Qui de Deo veritatem intelligit; bis meritum habet, vel acquirit.* ¶ Et in lib. de Planctu, sive, Desconort, §. 24.

Hermita, si la Fe hom no pogues provar:

doncs, Deus als Christians no pogra encolpar,

si à los Infuels no la volen monstrar.

Els Infuels se poguen de Deu per dret clamar.

Car, maior veritat no lax argumentar;

per quel entendiment aiut à nostro amar.

Com mais am Trinitat, è de Deus lencarnar;

è a la

è a la falsetat mais pusca contrastar.
 Quæ carmina, Nicolaus de Pax, Castellanis verbis ita reddidit: O Ermitaño, si la Fee no se puede provar; luego Dios, no podra inculpar los Christianos, sino la qui fieren mostrar à los Infieles: los quales se podrian quejar iustamente de Dios; que no permite la mayor verdad ser mostrada. Porque, el entender, ayuda à amar la Santa Trinidad, y la Encarnacion, y los otros Articulos. Las quales maravillas y verdades puede el hombre mas amar, y estimar; si las entiende; que si las ignora. Y tambien, entendiendolas, puede el hombre mejor resistir à falsedat. Latinè: O Eremita, si Fides probari non potest; non poterit ergo Deus Christianos culpare, si eam Infideles docere noluerint: qui, queri de Deo iuste possent, quòd non permittat maiorem veritatem manifestari. Nam, intelligere, iuvat ut ametur Sancta Trinitas, Incarnatio Domini, & alii Articuli. Quas admirandas veritates homo potest magis amare, atque æstimare, si eas intelligit; quàm si ignorat. Easque intelligendo, facilius falsitati resistere homo potest.

Articulus 97. apud Eimericum.

QUOD fides est necessaria hominibus insciis, & rusticis, ministrilibus, & non habentibus intellectum elevatum; qui nesciunt cognoscere per rationem, & diligunt cognoscere per fidem. Et quod homines grossi ingenii, & illiterati, & inscii, diligunt cognoscere Articulos Fidei per fidem, & non per rationem: & facilius trahuntur ad veritatem Christianorum per fidem, quam per rationem. Sed, homo subtilis, facilius trahitur per rationem, quam per fidem. In lib. Contempl.

Articulus 97. apud Lullum.

EX verbis ipsius Articuli manifeste dignoscitur, quo tendat Lullus. Id quidem est, quod is sæpe explicare solet. Velut in lib. 1. Sent. q. vel cap. 1. fol. 2. pa. 2. ubi ita habet: Sicut obiectū sensibile, in imaginatione restauratur in absentia sentiendi: sic, & multo melius, quando Intellectus non est discursivus per necessarias rationes circa veritatem Articulorum Fidei; sicut intellectus Mechanici, aut alicuius alterius; qui stat ad positiones tantum; restauratur veritas Articulorum in credulitate intellectus, qui ipsos credit: & huiusmodi restauratione multum indiget intellectus: Cum omnes homines dispositi non sint ad investigandum veritatem Articulorum Fidei, & Sacre Scripturæ, per necessarias rationes: sicut mulieres, faber, rusticus, & sic de consimilibus. Item, in Proverb. par. 3. Rubr. 28. five cap. de fide. fol. 82. pag. 1. Fides, est virtus, quæ ita veritatem instaurat, rerum Intellectum latentium: sicut imaginativa veritatem rerum sensibilibus instaurat; quando sensibilibus sunt absentes. Videtur autem collectus fuisse hic Articulus 97. ex cap. 187. lib. 2. Contempl. fol. 260. col. 1. ubi ita habetur: En axi (Señor) home nesci, de gros engyn, enans lenduu hom à veritat, per se; que no fa per raons: E home subtil, & agut, e aparellat à entendre, enans lenduu hom à veritat, ab raons; que ab se, ne autoritats. Latinè: Ita, Domine, homo nescius, & rudis ingenii, potius ad veritatem, per fidem, quam per rationes adducitur: at, homo subtilis, & acutus & ad intelligendum promptus, contrà, potius ad veritatem, rationibus, quàm fide, vel auctoritatibus,

ritatibus, adducitur. Huius autem rationem assignaverat paulo antè, fol. 259. col. 4. *Beneyt Señor, en lo qual son tots mos plaers, e totes mes amors; com l'home savi (Señor) se disputa, &c.* Latinè: *Benedicte Domine, in quo sunt omnes meae voluptates, & amores mei; cum homo sapiens (Domine) &c.*

Dices; docere Lullum, Fidem necessariam esse imperitis; quasi velit, peritis haud opus esse. Respond. Omnibus, de mente Lull; Fidem esse necessariam: ut patet ex lib. 3. Proverb. cap. vel Rubr. 28. de Fide, fol. 82. pag. 2. *Antè, oportet te credere, quàm possis intelligere.* Et passim idem docet; ut videre est in præcitato Authentico Instrumento supra, in collatione Articuli 96. Quæ doctrina, mirificè consonat cum illa D. Aug. lib. Quinquaginta Homiliarum, Hom. 32. *Arcana, & secreta Regni Dei, prius quærent credentes; quò faciant intelligentes. Fides enim, gradus est intelligendi: intellectus autem, meritum Fidei.* Apertè hoc Propheta dicit omnibus, *præpoperè, & præposterè intelligentiam requirentibus, & Fidem negligentibus.* Ait enim: *Nisi credideritis; non intelligetis. Habet ergo & Fides ipsa quoddam lumen suum, in Scripturis, in Prophetia, in Evangelio, in Apostolicis lectionibus.* Et, paucis interpositis, subdit: *Videtis ergo, Fratres, quamdiu sint perversi, & properando vitiosi; qui, tamquam immaturi conceptus, ante ortum quærun abortum. Qui nobis dicunt: Quid me iubes credere, quod non video? Videam aliquid: ut credam. Iubes credere; dum non videam. Ego, videre volo: & videndo credere; non, audiendo.* Dicat Propheta: *Nisi credideritis; non intelligetis. Ascendere vis; & gradus oblivisceris. Vtique, perversè homo, si iam tibi possem ostendere quod videres; non hortarer, ut crederes.*

Articulus 98. apud Eimericum.

QUOD ille, qui cognoscit per Fidem ea, quæ sunt Fidei; potest decipi; sed ille, qui cognoscit per rationem; non potest falli. Nam Fides, potest errare, & non errare. Et si homo errat per Fidem; non habet tantam culpam; sicut si erraret per rationem. Et sicut verius cognoscimus ea, quæ videmus; quàm ea, quæ palpamus: ita verius sumus dispositi ad cognoscendum veritatem, per rationem; quàm per Fidem. Sed, sicut palpando, aliquando invenimus veritatem; ita etiam quandoque per Fidem cognoscimus veritatem. Sicut cæci; qui aliquando inveniunt, quæ volunt; aliquando, non. In lib. Contempl.

Articulus 98. apud Lullum.

IN lib. 4. Contemplat. distinct. 244. fol. 43. col. 3. sic habet Lullus: *Cor Fe pot avenir, o, errar. E si erra; no ha tanta de colpa; com rabo. E si ave; ha major merit, que Rabo. E a so es, per so cor lo enteniment, consequex les carreres de Fe, adoncs se bix de sa natura, è inclines à seguir la volentat. E cõ va per vies de Rabo; adonchs usa de sa natura; è fa à si obedient la volentat, è per a so, com ave per volentat; mes de merit ne ha; que com ave per sa natura. E com erra per si matex; mes de colpa ne ha, que com erra per confiament de altre.* Et ibidè, col. 4. *Et com atroba hom (Señor) enans, è pus verament les coses, com les cerca ab vista; que no fa com les cerca palpant: per a so pus aparellada es la Rabo que trob veritat en la Memoria, per so com encerca ab enteniment en ella; que no es Fe; qui no cerca sino ab volentat.*

volentat. Mas axi com home atroba vertaderament à les vegades palpāt; se esdeve
à vegades, que per Fe atrobe hom veritat en la Memoria. On, com Memoria sia
(Señor) caxa è graner, on son atrobades les coses que hom encerca en ella per Fe, è
per Raho: adoncs per a so los homens, qui cercan per Fe en ella; à vegades atrobem so
qui es en ella. Axi com lome cech, qui atroba so qui es en ella. E à vegades cercan en
ella per Fe, so qui nobi es. Axi com lome cech, qui ha Fe que trob en la cambra so
qui no es en ella. E cor noy es; è ho cerca; atroba alguna cosa en la cambra, qui no es
so que cerca, è ha fe que sia aquella cosa que cerca. E per so es enganat en sa opinio,
è en sa creensa. Latine: Fides enim, potest attingere verum; aut errare. Quod si
erret; non est in tanta culpa; sicut Ratio. Sin rem attingat; majus habet meritum,
quàm Ratio. Atque hoc, ita est; quia Intellectus, dū sequitur vestigia Fidei, naturæ
sue fines egreditur; & inclinatur ad voluntatem sequendam. Cum autem Rationis
tramite ducitur; utitur natura sua, & imperat voluntati. Ac proinde, cū volun-
tatis ductu, scopum attingit; maius obtinet meritum; quàm, ubi naturam suam se-
cutus, rectè collineavit. Et quando errat per semetipsum; maiori culpa tenetur;
quàm cū errat per confidentiam alterius. Et ibidem, columna 4. Et quia homo
reperit (Domine) citius, ac verius res; dum eas quærit visu; quàm ubi querit eas
tactu; propterea promptior & expeditior est Ratio, ad inveniendam veritatem in
Memoria; quia quærit in ea per Intellectum, quàm sit ipsa Fides; quæ, non nisi
per Voluntatem inquirat. Sed, ut homo verè invenit aliquando tangendo, & palpan-
do; contingit interdum ut per Fidem inveniat homo veritatem in Memoria. Vnde,
cū Memoria sit (Domine) arca, & horreum, ubi res inveniuntur, quas homo re-
quirit ibi per Fidem, & per rationem: idcirco ergo homines, qui quærent in ea per
Fidem; aliquando reperiunt id quod est in ea. Sicut homo cæcus, qui invenit, quod
in ea situm est. Aliquando verò, per Fidem in ea quærent, quod ibi non est. Sicut
homo cæcus, qui credit se inventurum in cubiculo, quod in eo non est. Cū enim ibi
non sit; & id ipse requirat: invenit in cubiculo aliquid, quod non est id quod quærit;
& credit per Fidē, esse rem illam quam inquirebat. Ac proinde, fallit in sua opi-
nione, & Fide.

En, ut tota disceptatio est de Fide humana: nulla, de Fide Christiana. Itaque
Fides humana (de qua loquitur Lullus) errare potest; fallere, & falli. Quod itē
Lullus de humana fide loquatur, nō de Divina, ac infusa; apparet etiā ex alio loco
in cap. 240. lib. 4. Contēpl. fol. 34. & 35. ubi latè differitur de vera, & falsa Fide;
sub his verbis: Reclamat Señor, adorat, glorificat, beneyt: la terça manera com hom
tracta de Fe (Señor) es, com la fe es falsa, per la desordenada sensualitat. Axi com
home qui à molt gran amor à alguna persona; è per la gran amor que li ha, desorde-
nan se ses sensualitats; è es li semblant que veja, ò oja algunas cosas, per les quals li
es semblant que sia amat per la persona que ama. On, si es de samat per la persona on
ell cuyda esser amat; doncs es la Fe falsa, en so que creu que sia amat. La qual fal-
sedat de fe, pren forma falsa, per raho de las sensualitats, que li donen falsas signi-
ficacions. Mox: Per so, los homens Infaels, qui son amadors de les costumes, è de les
usances en que llur error, è llur falsa fe los á mesos; aman tant aquelles costumes
sensuals; que per gran amor quels an; totat las costumes dels Catholics men sprean, è
evitan; per so car an fe, è creensa que llurs malas costumes, è llurs malvats nudri-
ments ajan major concordancia è conveniencia ab vera Fe, que no han les costumes, è
nudriments dels homens Catholics, qui ab vera Fe se endreçan en costumes, è nudri-
ments.

ments. Car, axi com los Sarrains prenen la amor que han en aquest Mon è fembres; han fe que en laltre se gle ne ajen: è de screuen que tota la fe sia falsa, que sia contraria à asso que ells mes amen. En axi, los catholichs, tant han à vos (Señor) gran amor, que tota creença menspreen; è de screuen, qui crega que en Paradis haja Gloria de menjars, ni de fembres, ni de altra cosa; sino, de vos tant solament. Postea addit: Per esta manera de sobra amar, se forma (Señor) falsa fe; è per sobra gran paor à treball. Car molts homens son, qui han falsa fe; è llur anima, cogitant, è imaginant, è percebent, ha conexença de la fe que es falsa. Mas, car han gran paor que no fossen enganats, si de aquella fe se partien; per asso (Señor) nos gosan aventurar, ni arriscar que altra fe cregan; è acluquen, e axorben los ulls intellectuàls; è estan com à bestias; creents en la fe, en que llurs pares, e llurs antecessors los han mesos. Latine; *Advocate Domine, Adorate, Glorificate, & Benedicte, tertius modus, quo de fide agimus, est, cum fides est falsa per inordinatam sensualitatem. Quemadmodum homo, qui vehementer aliquem amat; & sibi videtur aliqua videre, vel audire, quibus adducitur, credat amari se ab eo, quem amat. Vnde, si non amatur ab eo, à quo amari se putat; fides, in eo quod se amari credit; falsa est. Quæ quidem falsitas, fidei falsitatem induit à sensualitatibus, quæ falsas significationes illi exhibent. Mox: Ideo Infideles, qui amatores sunt morum, & usuum, in quæ error, & falsa fides eos intrusit; tantum eos sensuales mores amant; ut, præ nimio horum amore, Catholicorum mores contemnant, atque evitent; quod credant, prævios suos mores, & pessimam educationem, magis concordare, & convenire cum vera Fide; quàm, mores, & institutionem Catholicorum, qui vera Fide in his moribus, & institutione diriguntur. Nam, quemadmodum Sarraceni, circa amorem, quem erga feminas habent in hoc Mundo; credunt, etiam post mortem duraturum; & omnem fidem, falsam esse, quæ huic suæ existimationi contraria sit: ita Catholici, tantum te (Domine) amant; ut omnem fidem illam contemnant, quæ in Paradiso gloriam admittit ciborum, feminarum, vel alterius rei; nisi tui solius. Postea addit: Ex inordinato amore, & timore, falsa fides oritur. Nam multi sunt qui falsam habent fidem: & eorum anima cogitando, imaginando, & percipiendo, suam fidem falsam cognoscit. Sed, quia valde timent; ne, si ab ea fide recederent, deciperentur; propterea non audent aliam Fidem recipere: oculosque intellectuales occludunt; & velut Bruta, in ea fide persistunt, quam à Parentibus, & Maioribus suis acceperunt. Ex his locis manifestum apparet; de fide acquisita humanis excursibus, agi; quæ sanè, præstigiis, & multiplici fallaciæ subjacet.*

In fide enim humana, deceptio contingere potest; tum ex parte corporis, ratione sensuum, qui alucinantur subinde (& ratione imaginationis quæ mille præstigiis patet) tum, ex parte animi; vel ex immodico voluntatis affectu; vel ex memoriæ nimio actu; qui quidem affectus, & actus flexamini esse solent. Ratio siquidem, perinde est atque visus: fides, veluti tactus. At, visus, ad invenendum est aptior: sicut & ratio, ad veritatem. Quæ omnia luculentius & explicatius in superioribus istis locis, ex ipso Lullo productis, videre fuit.

Articulus 99. apud Eimericum.

QUOD, interficientes hæreticos, sunt iniuriosi, & vitiosi in suo memorari, intelligere, atque velle. Quia hæretici, quando interficiuntur; moriuntur

tur morte sensualī, & morte intellectuāli. Et Christus voluit, quod eius Discipuli, & Apostoli; essent homines simplices, & qui non interficerent Infideles, propter hoc: ne interficiendo eos sensualiter; morerentur etiam eorum animæ. Hæretici autem, & Infideles, sunt eiusdem naturæ humanæ, sicut ceteri: pro qua humana natura, Filius Dei assumpsit carnem. In lib. Contempl.

Articulus 99. apud Lullum.

NVSQVAM ita censuit Lullus. Sed neque est in libro ipso Contempl. ut accurare quæsiuimus. Quin etiam, audi Lullum in Arbor. Exemplific. de Proverb. florū Arbor. Element. fol. 120. col. 1: *Bonus, inquit, est ignis ille, qui comburit hæreticos.* Quod, maximè in eo libro declaratur, quem scripsit de Fine, seu de Expugnatione terræ Sanctæ: quo in opere formam præbet, & modum, ut omnes Christiani nominis hostes, armis, tum corporis, tum Sanctæ Prædicationis, funditus extirpètur. Atque ad eandem rem, consilium præbet, in ratione, quæ colligitur in Arbore exemplific. in cap. de Ramis Arbor. Exempl. & prius de Elementalī, fol. 114. col. 3. *Ovis (inquit) Pastorem reprehendit. Et quomodo fuit hoc? (dixit Piper, Cucurbitæ.) Narratur (dixit Cucurbita) quod in quodam prato steterunt oves; & iuxta illud pratum, erat quædam magna silva, in qua plures lupi erant, qui oves comedebant. Id circo, oves, propter magnum timorem, quem habuerunt de lupis; erant macilentæ; quoniam non fuerunt ausæ comedere ad eorum voluntatem: & illud quod comedebant; parum de bono eis faciebat. Accidit autem, quod quidam Pastor, ovem increpavit, quæ agnum macilentum habebat; cui dicebat, quod ipsa puniri debebat; quia in illo prato multum de herba comedere poterat; & multum de lacte habere; cum quo pinguem faceret suum filium. Ovis autem Pastorem reprehendit, quæ dixit ei: quod ipse erat occasio macilentie filii sui, & amaritudinis, quam in herba sentiebat; quia omni die dormiebat; nec de nocte multum vigilabat: & quia silvam, & lupos non comburebat.* Huc ergo processit Lulli zelus, quem habuit secundum scientiam. Estimabat tamè, prius tentandā esse caritatem Christianā, & modis omnibus exercendam. Hac autem frustra tētata; utendum esse igne. Sic in Arbore quæstionali, De quæstionibus Radicum Arb. Apostolic, fol. 126. col. 3. inquit: ¶ *Melior est Prælatus per caritatem, quàm per combustionem hæreticorum.* Bonus quidem est, comburendo. Melior, si ad resipiscientiam atrahat amore. Vtrinque est ignis. Sed, alter, corporis; alter spiritus. Igne corporeo, malum tam exitiale rescindere, bonum. Sed, spiritus igne mederi, melius. Tantæ pesti tollendæ nullum unquam medicamentum Lullo displicuit; neque ad plectendum tam immane scelus, ullum mortis periculum improbavit.

Articulus 100. apud Eimericum.

QUOD Deus contulit ipsi Raimundo Lull istam Artem, & Doctrinam Generalem, in quodam monte. Qui, sibi apparuit Crucifixus, & contulit eam sibi; pro huius Seculi tenebris illustrandis. Quæ est Generalis ad omnem

ad omnem scientiam, & Naturalem, & Medicinam, & ad Iura: & valet specialiter ad destruendos errores. In Prologo super lib. Senten. & in lib de Planctu Raimundi.

Articulus 100. apud Lullum.

IN Prologo lib. 1. Senten. ait Lullus: Respondit Raimundus; Cogito de quadam Arte Generali; quam mihi Deus in quodam monte ostendit; cum qua libenter, ad honorem Dei, & vestram pacem, tentabo vestras solvere quaestiones. Et paulo infra, Cupio tibi obedire: & juxta meum posse, cum Dei auxilio, per Artem praedictam, Veritatem de conclusionibus inquirere supradictis. Observa, Dei auxilium, quod implorat. Deinde, verbum, inquirendi; non, decernendi.

Postremo, in calce Prologi: Illa, quae in hoc libro dicere propono; volo, quod sic intelligantur in omnibus; salva veritate, reverentia, & honore Ecclesiae Romanae; cuius correctioni, haec, & omnia alia mea dicta, submitto. Et libro de Planctu, num. 2. sive §. 2.

*Mas, plac à Iesu Christ, per sa gran Pietat,
ques presentech à mi cinc vets Crucificat:
per so quel remembres, en fos anemorat:
è que eu procures com eill fos be prebicat
per tot lo Mon: è què fos dita veritat
de sa gran Trinitat, è comfos Encarnat, &c.* Hispanè, juxta Nicolaum de Pax: Però, Iesu Christo, por su gran piedad, quiso cinco vezes presentar seme Crucificado, porque yo me acordasse del: y procurasse que el fuesse conocido por todo el Mundo, &c. Et num. 8. sive §. 8.

*Encareus dich que port una Art General,
qui novament es dada per lo Spiritual:
per que hom pot saber tota res natural,
segons que enteniment atenyn lo sensual.
Al Dret, è Medicina, è à tot Saber val;
è à Theologia: lo qual mes mays coral.*

*A solre questions nulla Art tant val,
ne errors destruir per rao natural, &c.* Hispanè, ex Nicolao de Pax: Por esso os digo, Ermitaño, que traigo un Arte General, que fue dada por el Espiritu Santo, con la qual puede el hombre saber todas las cosas naturales, segun que el entendimiento alcanza por los sentidos. Es buena para saber Drechos, Medicina, y todas las Ciencias; y para saber Theologia; la qual tengo en mayor reputacion. Ninguna otra Arte vale. tato para soltar questions, y para destruir errores con razon natural, &c. Latinè: Sed Iesus Christus propter pietatē suam maximā, voluit Crucifixus mihi quinquies apparere; ut eius essem memor; & ut facerem, ut in Orbe toto cognosceretur, &c. & num. 8. Propterea, dico tibi, Eremita, adferre me Artē Generalē, ab Spiritu Sancto datam, qua scire potest homo omnia entia naturalia prout intellectus per sensus capere potest: accommodatam ad Iura scienda, & ad discendam Medicinam, & omnes scientias, immò ad Theologiam ipsam, quam omnibus scientiis antepono. Nulla Ars est, quae ad solvendas quaestiones, & ad errores extirpandos naturali ratione, tantum valeat, &c.

Sed

Sed, quo pacto calumniatur hæc Eimericus, ipse viderit. Certè nullum est in hoc Articulo verbum non gratiosum, & oblectabile. *Artem*, ait, & *Doctrinam*: *Artem*, quidem, ad potentiam; quatenus aliis explicandis formam intellectui tradit. *Doctrinam*, ad obiecta; quatenus illorum cognitionem probat. *Artem*, Rationis, & Rei. Rationis, quæ ratiocinari nos doceat; rationem instituat; ad rationes armamenta tribuat: Inventionē fane habens, & Dispositionem. Sed, Inventionem, quæ non solum rationum locos, & pyxides (uti Dialectica) sed etiam rationes ipsas suppeditat. *Artem* præterea Rei, quæ circa universa rerum omnium principia versatur. Quæ est, inquis, *Generalis*? Nempe, ad omnem scientiam: tum, ratione principiorum, quæ ad omnium rerum entia sunt prima, atque analyseos nescia; & omnium verorum exemplaria: tum, ratione Regularum, quæ ad omne verum discutiendum exactissimè, valent.

Eimerici Conclusio.

QVAMPLURES, & quamplures alios Articulos ponit in suis libris, hæreticales, erroneos, temerarios, & periculosos; qui, digni relatione, & memoria non existunt: utpote, qui nulla ratione apparente, vel colorata fulciuntur; sed potius temeritati, præsumptioni, voluntati propriæ, & ignorantia multæ, & imperitiæ innituntur.

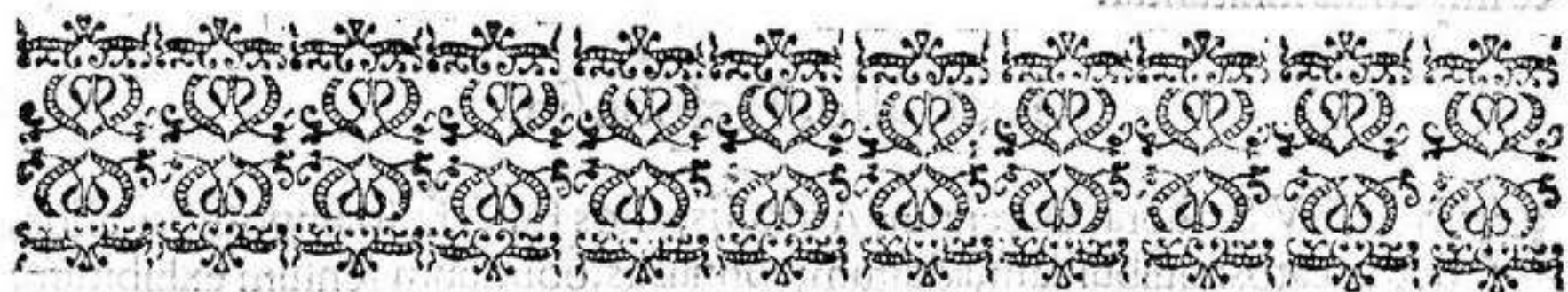
Ex Lullo, Responsio.

DIXIMVS suprâ, ex centum Articulis; alios fuisse falso impositos; alios, detruncatos: quibusdam, additum; nonnullis, obliquum sensum exhibitum: alios, non probè intellectos. Deinde, ex Articulo uno, fuisse confectos sæpe tres, quatuor, & decem. Quod planè non esset factum; si tot occurrebant loci, ad centenarium istum numerum explendum.

Verum enim, satis indemnem fecere jam olim Lullum ab hisce dictariis, vel crebræ eiusdem protestationes, quibus ipse se, suæque omnia Sanctæ Ecclesiæ Romanæ iudicio subicere solet. Qui, ubique palinodiam offert; si quid per inscitiam fuerit elapsum in Ecclesiæ Dogmata: tum, imperitiæ suæ vult lapsum omnem adscribi: Soli vero Deo, Vni, Trinoque, laudem, & gloriam.

QVAE, cum ita sint, Illustrissimi Principes, quod jam dudum à Dominationibus Vestris Illustrissimis æquissimè postulat Rex ipse Catholicus, de expurgatione Directorii Eimerici; idem nos, sicut æquum est, supplicamus: tandem ut aliquando suus honos, indebitè satis per famosum Eimerici libellum detractus Pio Eremitæ Raimundo Lullo, Vestra Aequitate præstante restituatur. Missum enim hoc loco facimus; quod, ex iusta hac, quam petimus, repurgatione Directorii, nulla prorsus nota ad verum ejus authorem redundabit: immo, singularis potius, ac debita gloria. Nam (dempta calumnia contra Lullum, quam Eimericus huic antiquo operi postea supposuit) primus ac verus Directorii Inquisitorum author (sicut in primis Vobis obscurum haud esse censemus) non creditur Eimericus: sed, is, quem Directorii Interpres, Franciscus Peña, affert, & Fratrem Ivonetum appellat in Commentariis, haud semel. fatione

fatione ad Lectorem, jam idem Peña monuerat: Repertum esse in interioribus Bibliothecae Vaticanae Conclavib. vetustum Codicem, membranēū, manuscriptum, in quo plurima sunt eorum temporum, quae Eimericum praecesserunt: plurima, eodem ordine, & verborum serie conscripta: quibus Eimericus usus est postea. Adeo, ut saepe suspicati simus (addit Peña) Eimericum, eum ipsum librum in manibus quandoque habuisse, eoque usum fuisse. Nā & Bibliothecae Custos asserebat (inquit) eum librum Avinione Romam cum aliis multis fuisse delatum. Avinione nimirum degebat eo tempore Eimericus: utpote, Gregorii. XI. tunc Capellanus, ut ipsemet loquitur. Eadem, brevius, & planius asserit Antonius Possevinus, in Sacro Apparatu. Sed, totum hoc tamen in praesentia missum facimus. Sit (per nos licet) Eimericus ipse quantumvis Directorii author (certè quidem auctor) dū id auctario suo non agat, ut immerentem opprimat pium hunc Eremitam: de quo Deus ipse tale praedictum facere, quēque tam irrefragabili testimonio comprobatum, commendatumque relinquere dignatus est apud omnes, etiam Infideles; ut is, ejus amore inflammatus, iterum atque iterum se se pro Fidei propagatione devoverit: nec mora, nec requies; donec in eadem Fidei causa sanguinem suum, vitamque profudit.

ERRATA, CORRIGENDA.

Pag. 1. vers. 21. factamque: corrige, fictamque. Et vers. 29. Antonio, Riera, Antonio Riera, Pag. 2. vers. 5. Santi: Sancti. Pag. 3. vers. 11. unes, unus. Pag. 5. vers. 2. bonifacere, bonificare. Pag. 8. v. ult. Hac, Nec. Pag. 9. vers. 11. indifferentia, indifferentia. Pag. 18. vers. 12. possita, possit. Pag. 21. vers. 27. 28. uniretur, unitur. Pag. 30. vers. antepenul. inter res, in tres res. Pag. 33. vers. 16. grans en axi, grans, que en axi. Et vers. 17. conve, en axi conve. Pag. 38. v. antepenult. fed, sed. Pag. 39. vers. 3. quia, quia. Pag. 41. vers. 16. Iustitia, Iustitia. Pag. 43. vers. 43. & 44. omnis creatura, omnis enim creatura. Pag. 45. vers. 23. dels altres, de les altres. Pag. 50. vers. 23. obtinere quod, obtinere quis potest, quod. Pag. 55. vers. 24. celi, cali. Pag. 58. vers. 16. O constat, O Constant, Pag. 60. vers. 7. pot, pots. Pag. 61. v. 2. Lullus, Lullus, fol. 18. Pag. 67. vers. 27. deta, demta. Pag. 73. vers. 5. Magnitudinum, Magnitudinem. Pag. 74. vers. 17. effectu, affectu. Pag. 75. vers. 18. Flammis, Flaminis. Pag. 76. vers. 18. constat, constat, fol. 21. Et vers. 30. Puerili, Puerili, fol. 24. Pag. 77. vers. 6. vere, vera. Pag. 80. vers. 13. doctinae, doctrinae. Pag. 85. vers. 28. fallit, fallitur. Et vers. 43. totat, totas. Pag. 86. vers. 1. è fem, à fem.

PALMAE BALEARIVM.

Typis Emmanuelis Rodriguez.

BIBL. PUBL. MALLORCA

1056226

R. Lluís 87

(c) 2006 Ministerio de Cultura